

Yıldız Teknik Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Tezli Yüksek Lisans
Programı

Yüksek Lisans Tezi

TÜRKÇENİN KAVRAMSAL İZLENESİ

Mine TOSYALI

03717007

Tez Danışmanı: Dr. Aybars ERÖZDEN

İstanbul, 2006

*Bu çalışmamı, kendisine layık
olmak için çalıştığım ve benimle
her zaman gurur duymasını
istediğim annem Dr. Cemile
TOSYALI'ya ithaf ediyorum.*

ÖZ

Dil bir iletişim aracıdır. Duygular, düşünceler, istekler, dil aracılığı ile iletilir. Dil yardımı ile insanlar çıkarım, yorum, açıklama yapabilir; soru sorabilir, ikna edebilir, özür dileyebilir ve benzeri bu tür eylemleri yerine getirirken insanlar öneride bulunur ya da daha genel anlamda bazı kavramları ele alır. Kişinin nasıl konuştuğu, onun seçtiği amaca varma yolunu açıklar. İşlevsel kavramsal bir izlence bunlar kavramları oluştururlar.

Kavramsal izlence düşüncesi 1971'den başlayarak çok ilgi uyandırmış, son yılların gerek izlence yapımı gerekse dil öğretimine verimli ve aydınlatıcı katkıları olmuştur. Çünkü kavramsal izlencelerle öğretimin başından başlayarak dilbilgisel ve durumsal etmenler gözden uzak tutulmadan dilin iletişimsel gerçekleri için içine katılmaktadır

Konuşmanın işlevi, toplum bireyleri arasında etkileşimi sağlamaktır. Bu kullanımdan doğan özellikler dil işlevleri ve söz edimleri olarak geniş ölçüde incelenmiş ve sonradan dil öğretimi izlencelerine sokulmuştur.

Kimin, kiminle, niçin, nasıl, nerede ve ne zaman konuştuğuna dair ayrımlar yapılarak hazırlanacak bir izlence dilin iletişimsel yönünü de içine katacaktır. Dilin hangi işlevlerle kullanıldığını gösteren bu ayrımlar “işlevsel-kavramsal”, “işlevsel-iletişimsel” terimleriyle, ancak toplum-dilbilim çalışmaları ilerledikten sonra dil öğretimine girebilmiştir.

Kimin, kiminle, niçin, nasıl, nerede ve ne zaman konuştuğuna ilişkin yapılan bu ayrımlar, konuşanın seçtiği amaca varma yolunu açıklamaktadır. Bu ayrımlar konuşanların amacını ve tutumunu belirlemekte ve iletişime doğrudan etki etmektedir. Çünkü kavramsal izlence dilbilgisel ve durumsal öğeleri de içine alarak dilin iletişimsel yönünü de en başından başlayarak işin içine katmaktadır. Bu nedenlerle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de kavramsal izlenceden yararlanılması uygun olacaktır.

Yabancı dil öğrencilerinin bir yere turist olarak gittiklerinde kullanacakları ya da ülkelerine gelen bir turistle konuşabilecekleri kadar bir dilin yanı sıra, yüzeysel olmayan sosyal diyaloglar kurabilecekleri bir dile sahip olmaları “eşik düzeyi” olarak tanımlanmıştır. İngilizce için hazırlanmış olan eşik düzeyi çalışması kaynak alınarak yapılan bu çalışma, Türkçe için genel kavramlar dizini elde etmeyi amaçlamıştır. Bu dizin, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişinin amacına yönelik olarak kullanacağı kavramları belirlemede hazırlanacak bir izlence gereksinim çözümlemesinin ardından kullanılacaktır.

ABSTRACT

Language is a means of communication. Emotions, thoughts, wishes are all conveyed by means of language. By using language, people can make inferences, comments, explanations; can ask questions, convince others, apologize to them, and realize such other events. While doing these, people make references or take up some concepts in a general sense. The way people speak reveals the way they use to reach their goal. In a functional-notional syllabus, these make up the notions.

The idea of a notional syllabus has aroused much interest since 1971 and contributed greatly to the work on syllabus design and language teaching in the recent years. This is because the communicative aspects of language are put into consideration without ignoring the grammatical and situational factors.

The function of speech is to establish interaction among the members of a community. The features that come out of this use have been thoroughly studied as language functions and speech acts to be put into language syllabi later on.

A syllabus designed by considering the differences as to who is talking to whom, when, where, how and why will naturally include the communicative aspect of language as well. These variations that show with what functions a language is being used could only take their place in language teaching with the terms of “functional-notional” and “functional-communicative” after the work on sociolinguistics has advanced.

These variations specify the speakers’ aim and attitude and directly relate to communication, because the notional syllabus includes the communicative aspect of language from the beginning by already covering the grammatical and situational elements. This is also the reason why the notional syllabi is a proper tool in teaching Turkish as a foreign language.

The level of language that enable the users of that language to get involved in conversations when they go to a country as tourists or when the tourists visit their own country is defined as the “threshold level”. In this MA study, taking the threshold level designed for teaching English as a foreign language, production of a general notions index for Turkish is targeted. This index will be used while a syllabus is designed for the needs of a language learner of Turkish to specify the notions that s/he will use for her/his own needs after the needs analysis stage.

İçindekiler

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
İçindekiler	v
Önsöz	vii
1. GİRİŞ: Kavramsal İzleneye Doğru	1
1.0. Sunum	1
1.1. Kavramsal İzleneyi Doğuran Yöntemler	2
1.1.1. İşitsel-Dilsel Yöntem	2
1.1.1.1. Kökeni	3
1.1.1.2. Eleştiriler	4
1.1.2. Durumsal Dil Öğretimi	5
1.1.3. İletişimsel Dil Öğretimi	6
1.1.3.1. Tarihçesi	8
1.1.3.2. Dil Kuramı	13
1.1.3.3. Öğrenme Kuramı	16
1.1.3.4. Oluşum	18
1.1.3.5. İzleneye	19
1.1.4. İşlevsel-Kavramsal Yaklaşım	22
1.1.5. Kavram	22
1.1.6. Kavramsal İzleneye	23

1.1.7. İşlevsel-Kavramsal İzlen	24
2. ARAŞTIRMA: Yabancıdil Olarak Türkçe Öğretimi İçin Kavramsal İzlen	
Hazırlama	31
2.0. Dr. J. A. van Ek'in Eşik Düzeyi Çalışmasına Kısa Bir Bakış	31
2.1. Sunum: Türkçe İçin Genel Kavramlar Dizini	31
2.2. Türkçe İçin Genel Kavramlar Dizini	35
1 Varoluşsal	35
2. Uzamsal	37
3. Zamanla ilgili	43
4. Niceliksel	51
5. Niteliksel	54
6. Ussal	63
7. İlişkisel	65
8. Gösterme, işaret etme:	71
9. Duygusal	71
3. SONUÇ	74
EK. VAN EK, Dr. J. A. (1979), OKULLARDA ÇAĞDAŞ DİL ÖĞRENİMİ İÇİN EŞİK DÜZEYİ (The Threshold Level For Modern Language Learning In Schools), Longman, Londra	82
Kaynakça / Göndermeler	141

Önsöz

Türkçe uzun yıllardan beri yabancı dil olarak öğretilmektedir. Ancak uygulamalı dilbilim alanında Türkçe için yeterli araştırma ve inceleme yapılmadığından yabancı dil olarak Türkçe öğreten kurumlar bugüne kadar kendi yöntemlerini –yöntemsizliklerini-geliştirmişlerdir. Bugün yabancılara Türkçe öğreten kurumların birbirlerinden farklı yöntemlerle hazırlanmış izlenceler uyguladıkları görülmektedir. Bu çalışma, Türkçe için örnek bir kavramsal izlence geliştirmeyi amaçlamıştır.

Öncelikle, bu çalışmanın her aşamasında bana yol gösteren, destek olan, yardım eden; beni Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olmuş biri olarak alıp dilbilim alanında yetiştiren; bu alanda bildiğim ne varsa kendisinden öğrendiğim ve yalnızca akademik bilgi öğrenmekle kalmayıp aynı zamanda öğretmenlik adına da kendime pek çok ders çıkardığım danışman hocam Dr. Aybars ERÖZDEN’e sonsuz saygı ve minnettarlığımı sunarım.

Üzerimde emeği geçen bütün hocalarıma, ayrıca İngilizce kaynaklardan yararlanmamda bana destek olan sevgili arkadaşlarım Hatice DEDE ve Tuba TOPLU’ya; destek ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen değerli yüksek lisans arkadaşlarım Ebru SAMIK ve Zeynep KAZAN’a; attığım her adımda beni destekleyen ve bugünlere gelmemi sağlayan sevgili aileme şükranlarımı sunarım.

—M.T.

1. GİRİŞ:

Kavramsal İzleneye Doğru

1.0. Sunum

Kavramsal izleneye düşüncesi 1971'den başlayarak çok ilgi uyandırmış, dil öğretimine önemli katkılar sağlamıştır. Kavramsal izleneye, dilbilgisel ve durumsal öğeleri içine alarak dilin iletişimsel yönünü dil öğretiminin içine katar. Bu nedenle de dil öğretiminde önemli bir noktadadır.

Bu çalışma, Türkçe için örnek bir kavramsal izleneye hazırlamayı amaçlamıştır. Bu amaçla İngilizce için yapılan eşik düzeyi çalışması örnek alınmıştır. Yabancı dil öğrencilerinin bir yere turist olarak gittiklerinde kullanacakları ya da ülkelerine gelen bir turistle konuşabilecekleri kadar bir dilin yanı sıra, yüzeysel olmayan sosyal diyaloglar kurabilecekleri bir dile sahip olmaları “eşik düzeyi” olarak tanımlanmıştır. Van Ek'in İngilizce için hazırladığı bu eşik düzeyi çalışması örnek alınarak Türkçe için genel kavramlar dizini oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu dizin, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişinin amacına yönelik olarak kullanacağı kavramları belirlemede hazırlanacak bir izleneye gereksinim çözümlemesinin ardından kullanılacaktır.

Bu amaçla başlanan çalışmada öncelikle Van Ek'in “eşik düzeyi” çalışması incelenmiş ve genel kavramlar başlıkları dikkate alınarak Türkçe için düzenlenmiştir. Ancak İngilizce ve Türkçe değişik kökenden gelen, değişik yapıda diller olduklarından dolayı kimi kavramlar tam örtüşmemiştir. Bu durumlarda gerekli değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca genel kavramlar dizinine Van Ek'in çalışmasında kimi olmayan ulamlar da eklenmiştir.

Öncelikle kavramsal izleneye doğuran yöntemler açıklanmış ardından bu çalışmanın temelini oluşturan Van Ek'in çalışmasına kısaca yer verilmiştir. Van Ek'in

alışmasının tamamı ekte bulunmaktadır. Daha sonra Türkçe için hazırlanan genel kavramlar dizini yer almaktadır.

1.1. Kavramsal İzleneyi Doğuran Yöntemler

Kavramsal izleney düşüncesi 1970’li yıllarda gelişmiştir. Ancak o döneme kadar yabancı dil öğretiminde pek çok yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemler, kavramsal izlenenin doğuşuna zemin hazırlamıştır. Bu nedenle bunlardan kısaca söz etmek gerekir.

1.1.1. İşitsel-Dilsel Yöntem

Yanılsama-ezberleme uygulamasının değişik bir uygulaması, sözlü alıştırma öğretmeni olarak kaynak kişi yerine, dil deneyliğinde banttan sözlü alıştırma ve diyalog dinlenilmesi yoluyla öğretim yapılmasıdır. O uygulama sonradan “*İşitsel-Dilsel*” Yöntem adını almıştır (Demircan 1990:178).

“İşitsel-Dilsel” özel bir yöntemin adıdır. Bu yöntem, açık ve ayrıntılı kuramsal bir temeli, ve onaylanmış bir işlemler takımını anlatır (Demircan 1990:199).

Dilin sözlü yönüne –*dinlediğini anlama ve konuşma becerilerine*- öncelik tanıyan, bu becerileri davranışçı öğrenme yorumlarından yararlanarak diyaloglar ve yoğun sözlü alışırmalar kullanarak dil yapılarını belli bir sıraya göre öğretmeyi amaçlayan bir yabancı-dil öğretim yöntemidir. Gelişme sürecinde “Ordu Yöntemi”, Yineleme-Ezberleme Yöntemi, “İşitme-Söyleme” Yöntemi, “Temel Beceriler Yöntemi”, “Örgü Alıştırması”, ... gibi uygulamaların son aşamasıdır (Demircan 1990:182).

1.1.1.1. Kökeni

1883 yılında kurulan ABD Çağdaş Diller Derneği, yabancı-dil öğretimini geliştirmek için birçok inceleme yapmıştır. 1900’de verilen “*Onikiler Raporu*”nda, o günkü yöntemler eleştirilerek ne gibi araçlarla, nasıl bir karma yöntem uygulanabileceğini açıklamakta, 1929 yılında sunulan “*Coleman raporu*”nda ise ABD okullarında ancak Okuma Yöntemine uygun bir ortamın bulunduğu saptanmakta ve bu yöntemin kullanılması önerilmektedir. O tarihten sonra, *Dilbilgisi-Çeviri Yönteminin* yanı sıra *Okuma Yönteminin* de kullanıldığı bir gerçektir. 1910-1920’lerde Amerikan yerli dillerini inceleyen kültürel-insanbilimciler, yazısı olmayan bu dilleri ancak sözlü olarak inceleme yöntemlerini geliştirmişlerdir. Kendisi “Yeni Gramerci”lerle bir yıl çalışmış olan Bloomfield, sonradan “betimlemeli dilbilim” olacak olan bu dilbilim dalının kurucusudur. Dil öğretimiyle de ilgilenen Bloomfield, “davranışçı” öğrenme görüşünden etkilenerek “dil öğrenme”nin “yapıları aşırı-öğrenme” işlemi olduğunu savunmuştur (Demircan 1990:183, Bloomfield 1942:12’den alıntı). Bloomfield’ci dilbilimciler bir kısım yüksekokul ve üniversitelerde kendi dil öğretim görüşlerinin uygulandığı “yoğun dil öğretimi”ne (Intensive Language Program) girişmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı başladığında ordu personeline dil öğretimi için bu yenilikçilere başvurulmuş ve “Ordu Uzman Eğitim Programı” (Army Specialized Training Program) onların güdümüne bırakılmış ve başarı sağlanmıştır. Beğenilen bu öğretim yöntemi savaş sonrasında, ancak 1952 yılında sivil okullara uyarlanabilmiştir. 1938-1964 yılları arasında çok yoğun bir araştırma ve uygulama ile geliştirilmiş olan bu yöntem en geniş biçimde kullanılmış, üzerinde en çok eleştiri yazılmış bir öğretim yöntemi sayılabilir. (Demircan 1990:183)

1.1.1.2. Eleştiriler

İşitsel-Dilsel Yöntem yanlıları, *becerilerin* (dinleme, söyleme, okuma, yazma) biçimindeki sırasını, çocukların anadili öğrenirken izledikleri sıraya uygun olduğunu ileri sürerek savunmaktadırlar. Çocuk bir yandan gelişmesini tamamlarken, öte yandan toplu yaşamın ayrılmaz bir ögesi olan anadilini de öğrenmektedir. Ortaokul ve lise öğrencisi ise, çevresiyle iletişimi sağlayacak bir dili olduğundan, gerek duymadığı ikinci bir dil öğrenimini ancak bir sınıf içi etkinlik olarak görür; öğrenirken, yanlış yapma korkusu ile, özellikle ergenlik döneminde gülünç durumlara düşmekten kaçınır. Okuyup yazarak çalışmaya alışmış olan bir yetişkinin, yalnızca dinlemeye dayalı bir öğrenimi sürdürmek zorunda kalması onun beklentilerine ters düşmektedir. O nedenle, bu yöntemde izlenen beceri sırası mantıksal bir sıra ise de, anadili öğrenme ile bir koşutluk kurularak savunulamaz. Ayrıca, sözlü sunuş ve okuma, yazma etkinlikleri arasında ne kadar bir ara bırakılması gerektiği henüz çözülmemiş bir sorundur (Demircan 1990:187).

Diller (Demircan 1990:188, Diller 1969:97'den alıntı) İşitsel-Dilsel Yöntemin yetişkinlere sesletim öğretiminde bir işlem olarak üstünlüğünü kabul etmekte, onun dışındaki becerilerin öğretiminde bu yöntemi üstün görmemektedir. Stevick (Demircan 1990:188, Stevick 1976:152-4'ten alıntı) ise bu yöntemin öğrenciler arasında yalnızca hız ve doğruluk açısından bir ayrılık tanıdığını, tüm yanlışların hemen düzeltilmesinden dolayı ancak akademik başarıyı öne alan öğrencilerle başarı elde edilebildiğini, yöntemin duygusal yanının eksik kaldığını belirtmektedir. Krashen (Demircan 1990:188, Krashen 1981:83, 104'ten alıntı) İşitsel Dilsel örgü araştırmasının yapay örgülere dayandığı, mekanik araştırmaların dil edinimi açısından pek uygun olmadığı, öğrenmede sözcüklerin sözdiziminden daha önemli olduğu görüşündedir. Auerbach (Demircan 1990:188, Auerbach 1986:418-9'dan alıntı)'a göre İşitsel-Dilsel Yöntem ya da Ordu Yönteminde düşünme, değerlendirme

gerektirmeyen mekanik beceriler üzerinde durulmakta, bu da askerlere son derece uygun gelmekteydi. Oysa aynı yöntem, 1955-65 arası üniversitelerde uygulanınca, fiyasko ile sonuçlandı; çünkü bu, öğrencilerin gerek duyduğu dil becerilerini öğretmiyordu (Demircan 1990:188).

Öğrenilecek bilgilerin küçük parçalara ayrılarak; anlaşılacak, ezberlenmek, otomatikleştirilmek ve birleştirilmek üzere bir alışkanlıklar dizisi olarak öğretilmesi hem beyni durgunlaştırmakta hem de güdülenmeyi azaltmaktadır (Demircan 1990:218).

Bir dili konuşan kişinin dilbilgisi, sonsuz sayıda tümceyi anlayabilen ve üretebilen belli sayıda kurallar düzenine dayanır. Bu kurallar, belli sayıda olmalarına karşın, sonsuz sayıda değişikliğe elverdiğinden, İşitsel-Dilsel Yöntem'e göre öğrencinin bilmesi gereken tümcelerin ona öğretilmesi, ve onun gelecekte nasıl durumlarla karşılaşacağını öngörmek olanaksızdır. Öyleyse bir dil, İşitsel-Dilsel Yöntem ve yapısal araştırmalarla öğretilemez (Demircan 1990:193).

1.1.2. Durumsal Dil Öğretimi

Öğretilen dil birimlerinin neler olacağı, nasıl bir durumda kullanılacağı, öğrenciye nasıl sunulacağı, ya da uygulama aşamasında nasıl bir bağlam içinde kullanılacağı, öğrencinin öğrenimden bekledikleri açısından, önceden belirlenir de izlenince bu durumları öne çıkararak düzenlenirse, böyle bir uygulama “*durumsal yaklaşım*” adını alır (Demircan 1990:188). Durumsal Dil Öğretimi'nde dil, duruma dayalı etkinliklerdeki temel yapıların alıştırmalarının yapılması yolu ile öğretilmektedir.

Toplumsal bağlam olmaksızın dilin anlaşılması olanaksızdır; öyleyse dil öğretim içeriği, bu dilsel durumların bir listesi ile onların betimlenmesinden oluşmalıdır. Böyle bir izlenince, öğrencinin dil gereksinimini karşıladığı oranda değerlidir (Demircan 1990:189, Wilkins 1976'dan alıntı). Bu kısıtlı dil gereksinimi

durumsal bir izlenceye dayalı bir öğretimle karşılanabilir (Demircan 1990:189, Cook 1978'den alıntı).

Durumsal yaklaşım, büyük ölçüde iletişimsel olup öğrenme açısından da bilgi birimleri arasında sıralı bir bağlantı gözetilmesini kolaylaştırıyordu (Demircan 1990:189, Oller ve Obrecht 1969'dan alıntı), ve bu, Gouin'in Diziler Yönteminde olduğu gibi öğrenmeyi de destekliyordu (Demircan 1990:189).

1.1.3. İletişimsel Dil Öğretimi

İletişimsel bir dil ve dil kullanım biçimini seçerek, öğretim biçiminin, araç-gereçlerin, öğretmen ile öğrenci rolleri ve davranışlarının, sınıf-içi etkinlikler ile uygulamaların ona göre düzenlenmesi “*iletişimsel*” yaklaşım adını alır (Demircan:1990:249).

Yabancı-dil öğretiminde “*yapısal*” yaklaşımda ilk önce dildeki temel yapılar ile onların öğretimini gerçekleştirebilmek için gerekli sayıda sözcükler öğrenildiğinde iletişimin kendiliğinden sağlanabileceği varsayılmış ise de, öngörülen yeterliğe bir türlü ulaşamamıştır. İncelemeler sonunda, bir dili konuşanların yürüten birer dilbilgisi olmadıkları gibi, tümce üretebilme becerisinin de iletişim için gerekli olan biricik yetenek sayılamayacağı anlaşılmıştır. Yapısal yaklaşımla dil öğrenen öğrenciler, öğrendikleri dilin dilbilgisi kurallarını, zamanlarını, sözcüklerini, eklerini doğru kullansalar da bütün bunlar iletişim için yeterli olmamaktadır. Yapısal yaklaşımı izleyen dönemde (1972-), dilin işlevleri ve onlara bağlı türlü kavramlar üzerinde durularak iletişimin öğrenilebileceği varsayımı da pek başarılı olamamıştır; çünkü iletişimde bulunmak, tek tek kavramları açıklayarak işlevleri yerine getirmek de değildir. İletişim, dil göstergelerinin anlamlı ve yerinde kullanılmasının ötesine geçilerek el-yüz hareketleri gibi sözel olmayan davranışları da içerir; onlar olmadan,

dil kurallarıyla birlikte iletişimin toplumsal kurallarını öğrenmeden kusursuz bir iletişim kurulmasına olanak yoktur (Demircan 1990:249).

İletişimsel yaklaşımın dayandığı ilkeler bir yandan dilin yapısı (*dil ve beyin ilişkisi*), öte yandan dil kullanımı (*dil ile toplum ilişkisi*) üzerinde yapılan çalışmalardan doğmuştur. Dili, *öğrenilmiş bir davranış düzeni* olarak açıklayan davranışçı yorumu eleştiren Chomsky (1959), insan beynindeki dil yeteneğini, biri edinilmiş dil kurumları (*dil edinci*), ötekisi ise bu kuralların uygulanışı (*dil edimi*) olarak belirler (1965). Dil edinci üretilen tümcelerın dilbilgisine uygunluğunu (*dilbilgisellik*), dil edimi ise anımlanabilir söz üretimini (*kabul edilebilirlik*) denetler. Ancak, toplumsal bağlam seçimi kurallarının da dilsel edincin bir parçası olması gerektiğı (Jakobovits 1970), o nedenle dilsel edincin toplumsal ve kültürel açıdan dili kullanma yeteneğini açıklamaktan uzak kaldığı, “edinç” kavramının “*bağlama uygunluk*” kavramını da içerecek biçimde genişletilmesi gerektiğı ileri sürölerek onun yerine “*iletişimsel edinç*” kavramı getirilmiştir (Demircan 1990:250, Hymes 1972’den alıntı).

İletişimsel yaklaşıma götüren bir başka katkı da *Halliday*’in çalışmalarında dil kullanımının işlevsel olan özelliklerinin ortaya çıkarılmasıdır. Ona göre dilbilim, sözedimlerini veya metinleri betimler; çünkü dilin bütün işlevleri, böylece de tüm anlamlama öğeleri dilin ancak kullanım etkinliğine bağlı olarak incelenmesi ile gözler önüne serilebilir (Demircan 1990:250, Halliday 1970:145’ten alıntı).

İletişimsel izlencenin ilk örneğı Wilkins’in (1976) önerdiği kavramsal izlencedir. Bu öneri Avrupa Konseyi uzmanlarınca genişletilerek yetişkinler için düzenlenmesi düşünülen derslere temel oluşturacak bir biçime sokulmuştur (van Ek ve Alexander 1980). Dilbilgisel bir liste yerine kavramsal bir listeyi getirmekle eleştirilen bu izlence, bir iletişim etkinliğinde bu kuralların nasıl uygulandığına ilişkin bir öneri getirmemektedir. İletişimsel bir yaklaşım seçilecekse dikkatler söylem

üzerinde toplanmalıdır (Demircan 1990:253, Richards ve Rodgers 1986:74'ten alıntı).

1.1.3.1. Tarihçesi

İletişimsel Dil Öğretiminin temellerine 1960'lı yılların sonlarında İngiliz dil öğretimi geleneğindeki değişikliklerde rastlanır. 1960'lı yılların ortalarında, Amerika Birleşik Devletleri'nde İşitsel-dilsel yöntemin temelini oluşturan dilbilim kuramı nasıl reddedildiyse; İngiliz uygulamalı dilbilimciler de Durumsal Dil Öğretimi'nin temelinde yatan varsayımları sorgulamaya başladılar:

1960'ların sonlarında durumsal yaklaşımın süresini doldurmuş olduğu apaçık ortadaydı. Dili, durumsal temeller üzerine oturan bir olgu olarak görmeyi sürdürmekte bir gelecek yoktu. Gerekli olan şey, dili daha yakından incelemek ve tümcelerin kendi başlarına bir anlam taşıdıkları ve onları yaratan, konuşan ve yazan kişilerin anlamlarını ve amaçlarını yansıttığını savunan geleneksel görüşe geri döndü (Gür 1995a, Howatt 1984: 280'tan alıntı).

Bu bir bakıma Chomsky'nin *Syntactic Structures* (1957) ile yapısalcı dilbilim kuramına yönelttiği eleştirilerin bir yansımasıydı. Chomsky var olan standart yapısalcı dil kuramlarının, dilin temel özelliği olan tek tek tümcelerin yaratıcılığı ve eşsizliğine açıklama getirmeyi başaramadığını sergilemişti. İngiliz dilbilimciler o zamanlar gözde olan dil öğretimi yaklaşımında yetersiz bir biçimde ele alınan dilin bir başka temel boyutunu, yani dilin işlevsel ve iletişimsel potansiyelini, vurguladılar. Dil öğretiminde yalnızca yapıların edinilmesi yerine iletişimsel yeterlilik üzerinde durma gereğini gördüler. Candlin ve Widdowson gibi bu dil görüşünü destekleyenler fikirlerini İngiliz işlevsel dilbilimcilerin (örneğin John Firth, M. A. K. Halliday) çalışmalarına, Amerikalıların (örneğin Dell Hymes, John Gumperz, ve William Labov) sosyolinguistik çalışmalarına, ayrıca felsefe çalışmalarına (örneğin John Austin ve

John Searle) dayandırmaktaydılar.

Dil öğretimine farklı yaklaşımlar için bir diğer dürtü Avrupa'nın değişen eğitim gerçeklerinden kaynaklanmaktaydı. Avrupa ülkelerinin birbirlerine olan bağımlılığının artması sonucunda Avrupa Ortak Pazarı ve kültürel ve eğitimsel işbirliği alanında bölgesel bir kuruluş olan Avrupa Konseyi'nin temel dillerini yetişkinlere öğretme gereksinimi doğdu. Avrupa Konseyi bu amaçla dil öğretimi konusundaki uluslararası konferansları destekledi, dil öğretimi konusunda tezler ve kitaplar yayınladı ve Uluslararası Uygulamalı Dilbilim Heyeti'nin kurulmasında etkin rol oynadı. Alternatif dil öğretim yöntemlerinin dile getirilip geliştirilmesi büyük bir öncelik olarak görülmekteydi.

1971'de bir grup uzman birim-kredi sistemine dayalı dil kursları geliştirme olasılığını incelemeye başladı. Bu sistemde öğrenme görevleri "her biri bir öğrenenin gereksinimlerinin içeriğine hitap eden ve birbiri ile sistemli olarak bağlantılı olan bölümler ya da birimler" (van Ek ve Alexander 1980: 6) halinde bölünmekteydi. Bu grup, Avrupalı dil öğrenenlerin gereksinimleri üzerine yapılmış olan çalışmaları ve özellikle de İngiliz dilbilimci Wilkins (1972) tarafından hazırlanmış olan ve dil öğretimi için iletişimsel programlar hazırlanmasına temel oluşturabilecek bir işlevsel ve iletişimsel dil tanımı getiren çalışmayı kullandı. Wilkins'in katkısı dil öğrenen bir kişinin anlatma ve ifade etme için gereksinim duyduğu iletişimsel anlamların bir çözümlemesini yapmaktı. Dili alışlagelmiş dilbilgisi ve sözcük bilgisi kavramları ile açıklamak yerine, Wilkins, dilin iletişimsel kullanımlarının gerisinde yatan anlam sistemlerini sergilemeye çabaladı. Bu konuda iki tip anlam tanımlamaktaydı: kavramsal ulamlar (zaman, sıra, nicelik, konum, sıklık gibi kavramlar) ve iletişimsel işlev ulamları (talep, red, teklif, şikayet). Wilkins sonraları 1972 tarihli çalışmasını yeniden ele alıp genişletti ve *Notional Syllabuses* (Wilkins 1976) adı altında bir kitap

haline getirdi. Bu kitabın İletişimsel Dil Öğretimi'nin gelişmesi üzerinde belirgin bir etkisi oldu. Avrupa Konseyi Wilkins'in anlamsal/işlevsel çözümlemesini bir başlangıç düzeyi için iletişimsel dil programı için değerler halinde derledi. Bu basamak düzey değerleri (van Ek ve Alexander, 1980) Avrupa'da iletişimsel dil programlarının ve ders kitaplarının oluşturulmasında çok etkili olmuştur.

Avrupa Konseyi'nin çalışması, Wilkins, Widdowson, Candlin, Christopher Brumfit, Keith Johnson ve diğer İngiliz dilbilimcilerin dil öğretimine iletişimsel bir yaklaşım için kuram temeller konusundaki eserleri, bu fikirlerin ders kitabı yazarlarınca hızla uygulamaya geçirilmesi, ve bu ilkelerin yine aynı hızla İngiliz dil öğretim uzmanlarınca, program yazma merkezlerince ve hatta hükümetlerce kabul edilmesi İletişimsel Yaklaşım, ya da İletişimsel Dil Öğretimi adını alan bu yeni akıma İngiltere'de ve İngiltere dışında üstünlük sağladı. Her ne kadar akım bir programın seçenek durumları üzerinde duran bir İngiliz yeniliği olarak başladı ise de, 1970'lerden bu yana İletişimsel Dil Öğretiminin kapsamı genişlemiştir. Artık hem Amerikalı hem de İngiliz dilbilimciler onu iletişimsel yeterliliği dil öğretiminin hedefi yapmak ve dil ve iletişimin birbirine olan bağımlılığını sağlayan dört dil becerisinin öğretimi için yollar geliştirmek amaçları taşıyan bir yaklaşım olarak görmektedirler. Bu nedenle kapsamlılığı açısından diğer yaklaşımlardan ve yöntemlerden içerik ve konum açısından farklı duruma gelmektedir. Konusunda tek bir eser ya da yetke yoktur, evrensel olarak kabullenilmiş tek bir biçim de bulunmamaktadır. Kimilerine göre, İletişimsel Dil Öğretimi dilbilgisel ve işlevsel dil öğretiminin bir karışımından başka bir şey değildir. Littlewood (Gür 1995a, Littlewood 1981:1'den alıntı) şu düşünceyi savunur: "İletişimsel dil öğretiminin temel özelliklerinden biri, dilin hem işlevsel hem de yapısal özelliklerine sistemli bir yaklaşımda bulunmasıdır." Diğerlerine göre, İletişimsel Dil Öğretimi ikili ya da daha büyük takım halinde çalışan öğrencilerin var olan dil kaynaklarını sorun çözme türü görevlerde kullanmaları

yoludur. Örneğin, iletişimsel yaklaşıma dayanan bir İngiliz ilkökul izlencesi (Syllabuses for Primary Schools, 1981) izlencenin odak noktasını "dilnin biçimlerinin hizmet sunduğu iletişimsel hedefler" olarak tanımlamaktadır. Aynı belgenin giriş bölümünde "iletişimsel hedefler çok çeşitli türden olabilir. Hepsinde de var olan şey, en az iki tarafın bir tür bilgi alışverişi içinde bulunmaları, taraflardan birinin bir amacı olması ve diğer tarafın da bu amacı genişletmesi ya da amaca tepki vermesidir" şeklinde bir yorum yer almaktadır. İletişimsel izlence hazırlama tartışmasında Yalden (1983) altı İletişimsel Dil Öğretimi oluşum seçeneğinden söz eder. Bunlar iletişimsel alıştırmaların zaten var olan bir yapısal izlenceye uygun duruma getirildiği bir biçimden öğrenene-dayalı bir izlence hazırlama görüşüne (örneğin, Holec 1980) kadar uzanmaktadır.

Howatt İletişimsel Dil Öğretimi'nin "güçlü" ve "zayıf" türleri arasında bir ayrım yapar: Bir bakıma, iletişimsel yaklaşımın bir "güçlü" bir de "zayıf" türü bulunmakta. Son on yılda aşağı yukarı ölçünlü uygulama haline gelen zayıf tür, öğrenenlere İngilizce'yi iletişimsel amaçlar için kullanma fırsatları yaratmanın önemini vurgulamakta ve, bir özellik olarak, bu türden etkinlikleri daha genişçe bir dil öğretim programına eklemeye çabalamaktadır. ... Diğer yandan, "güçlü" iletişimsel yaklaşım türü, dilin iletişim yolu ile edinildiği savını ileri götürmektedir; öyle ki dil öğrenme olayı, var olan ama hareketsiz duran bir dilbilgisini harekete geçirme sorunu değildir; dil öğrenme olayı dil sisteminin kendisini dürtüleme olayıdır. Eğer bunlardan ilkinde "kullanmayı öğrenmek" dersek, ikincisine "onu öğrenmek için İngilizce'yi kullanmak" demek gerekecektir (Gür 1995a, Howatt 1984: 279'dan alıntı).

İletişimsel yaklaşımın geniş ölçüde kabullenilmesi ve yorumlanıp uygulanmasındaki çeşitlilik bir bakıma farklı eğitim geleneklerinden gelen uygulamacıların onu tanımlayıp farklı şekillerde yorumlamalarından

kaynaklanmaktadır. Örneğin, Kuzey Amerikalı savunucularından biri olan Savignon (1983), Montaigne'in Latince'yi geleneksel katı çözümleme ve çeviri yerine konuşma yolu ile öğrenmesini İletişimsel Dil Öğretimi'ne bir öncü olarak sunmaktadır. Montaigne "Yöntemsiz, kitapsız, dilbilgisi kuralsız, dayaksız ve gözyaşsız, Latince'yi öğretmeniminki kadar iyi öğrenmişim" (Gür 1995a, Savignon 1983: 47'den alıntı) diye yazmaktadır. Bu yapısalcı-karşıtı görüş genelde "yaparak öğrenme" ya da "tecrübe etme yaklaşımı" (Hilgard ve Bower 1966) olarak adlandırılan daha genel bir öğrenme görüngesinin dil öğrenme yönü olarak ele alınabilir. İletişim olayında kullanımı geciktirmek yerine doğrudan işin içine katma kavramı çoğu İletişimsel Dil Öğretimi yorumunda temeli oluşturmaktadır.

Dil kullanımında iletişimsel ve içeriğe dayalı unsurların ön plana çıkmasının bir izine de antropolog Bronislaw ve çalışma arkadaşı John Firth'de rastlanmaktadır. İngiliz dilbilimciler genellikle Firth'i dil çözümlemesi için dilceyi konu ve içerik olarak alan kişi olarak anarlar. Firth aynı zamanda dilin kullanılmakta olduğu - ve dil olayına katılanları, onların davranış ve inançlarını, dilsel tartışmanın hedeflerini, ve sözcük seçimini de içeren - geniş sosyokültürel içerik içinde incelenmesi gereğini vurgulamıştır. İletişimsel Dil Öğretimi'ni destekleyenlerce sık anılan dilbilimcilerden olan Michael Halliday ve Dell Hymes çalışmalarında Malinowski ve Firth'e öncelikle atıfta bulunmaktadır.

İletişimsel Dil Öğretimi'nin bir diğer çok sözü edilen boyutu olan ikinci dil öğretimindeki öğrenci merkezli ve kullanımına dayalı görüşü de dil öğretim geleneği dışında geçmişe sahiptir. Örneğin, 1930'larda önemli bir Amerikan ulusal izlence yarkurulu İngilizce'de bir uygulama izlencesinin benimsenmesini önermiştir. Yarkurulun yazanağı "kullanım tüm okulların en iyisidir. ... En iyi izlence iyi seçilmiş kullanım alanlarından oluşur" (Gür 1995a, Applebee 1974:119'dan alıntı) görüşü ile

başlamaktadır. Yakın zamanlarda İletişimsel Dil Öğretimi'nin görevler ve süreçler etrafında oluşturulmasını arzu edenler gibi, bu komite de "okulda İngilizce öğreniminin tüm yıllarına uzanan ve bütünlük taşıyan bir izlençe için uygun kullanım alanlarını seçme ve bunları izlençeye kaynaştırmanın yolları" (Gür 1995a, Applebee 1974:119'dan alıntı) önerisini getirmeye çabalamıştır. Tek tek öğrenciler değişik ilgiler, biçimler, gereksinimler ve hedefler içeren bireyler olarak görülmüşlerdir ve bunun öğretim yöntemlerinin oluşturulmasına yansıtılması gereği vurgulanmıştır. Öğretmenler "sınıfta ortaya çıkan özel gereksinimler çerçevesinde" (Gür 1995a, Applebee 1974: 150'den alıntı) öğrenim malzemesi geliştirmeye teşvik edilmektedir.

Ancak, İletişimsel Dil Öğretimi'nin tüm türlerinde ortak olan nokta, iletişimsel bir dil ve dil kullanımından doğan ve bunu bir öğretim sistemine, malzemelere, öğretmen ve öğrenen rolleri ve davranışlarına, ve sınıf etkinlikleri ve tekniklerine göre uygulamayı isteyen bir dil öğrenme kuramıdır.

1.1.3.2. Dil Kuramı

Dil öğretiminde iletişimsel yaklaşım dilin iletişim olduğu kuramından çıkar. Dil öğretiminin hedefi Hymes'ın (1972) "iletişimsel yeti" olarak adlandırdığı şeyi geliştirmektir. Hymes bu terimi bir dilbilimsel dil görüşü ile Chomsky'nin yeti kuramını karşılaştırmak için kullanmıştır. Chomsky'ye göre dilbilim kuramı temelde tamamen benzeşik bir konuşma ortamındaki ülküsel bir konuşan-dinleyen ile ilgilidir; bu kişi o ortamın dilini kusursuz bilen ve unutkanlık, engelleyiciler, ilgi ve dikkat sapması, ve kendi dilbilgisini gerçek verimlilikte uygulamaya koyarkenki hatalar (rastgele ve tipik) gibi dilbilgisi açısından ülküsel olmayan ortamlardan etkilenmemektedir. (Gür 1995a, Chomsky 1965: 3'ten alıntı)

Chomsky açısından, dilbilim kuramının odak noktası, konuşan kişinin sahip olduğu, o kişinin bir dilde dilbilgisi yönünden doğru tümceler üretmesini sağlayan soyut yetenekleri özgünleştirmektir. Hymes bu tür bir dilbilim kuramı görüşünün doğallıktan uzak olduğu, dilbilim kuramının iletişim ve kültürü birleştiren daha genel bir kuramın parçası olarak görülmesi gerektiği görüşünü savundu. Hymes'ın iletişimsel yeti kuramı konuşan bir kişinin bir konuşma ortamında iletişim açısından yetiye sahip olması için gereken bilmesi gerekli şeylerin bir tanımı idi. Hymes'ın görüşüne göre, iletişimsel yetiyi edinen bir kimse

1. bir şey biçimsel olarak olanaklı mı (ve olanaklıysa ne ölçüde);
2. bir şey var olan uygulama araçları dahilinde ulaşılabilir mi (ve ulaşılabilirse ne ölçüde);
3. bir şey kullanıldığı ve değerlendirmeye tutulduğu içerik açısından uygun (uyumlu, mutlu, başarılı) mu (ve uygunsu ne ölçüde);
4. bir şey gerçekten yapılmakta, gerçekten uygulanmakta mı (ve uygulanmaktaysa ne ölçüde), ve yaptıkları neyi içermekte

(Gür 1995a, Hymes 1972: 281'den alıntı) kavramları açısından dil kullanımı için hem bilgi hem de yetenek edinir.

Dilin ne içerdiğine dayanan bu kuram Chomsky'nin ilk tasarımı soyut dilbilgisi bilgisi ile ilgilenen yeti görüşünden çok daha kapsamlı bir görüş sunmaktadır. İletişimsel Dil Öğretimi'nde ilgi gören bir diğer dilbilim kuramı Halliday'ın dilin kullanımının işlevsel kaydı görüşüdür. "Dilbilim ... sadece kullanılan dil yolu ile dilin tüm işlevleri ve bu yüzden de anlamın tüm bileşenleri önem kazandığı için, söz kullanımının ya da metinlerin tanımı ile ilgilidir" (Gür 1995a, Halliday 1970: 145'ten alıntı). Bir kısım etkili kitap ve makalesinde Halliday, İletişimsel Dil Öğretimi konusundaki pek çok yazar için (örneğin Brumfit ve Johnson

1979; Savignon 1983) Hymes'in iletişimsel yeti görüşünü destekleyen güçlü bir dilin işlevleri kuramı geliştirmiştir. Hymes (Gür 1995a, Hymes 1975: 11-17'den alıntı) birinci dili öğrenen çocuklar için dilin sergilediği yedi temel işlev tanımlamıştır:

- 1.araç türü işlev: dili bir şeylere ulaşmak için kullanmak;
- 2.düzenleyici işlev: dili başkalarının davranışını denetlemek için kullanmak;
- 3.karşılıklı iletişime dayalı işlev: dili başkaları ile karşılıklı iletişime başlamak için kullanmak;
- 4.kişisel işlev: dili kişisel duyguları ve anlamları anlatmak için kullanmak;
- 5.gelişme amaçlı işlev: dili öğrenme ve bulma için kullanmak;
- 6.yaratıma dayalı işlev: dili hayal gücüne dayalı bir dünya yaratmak için kullanmak;
- 7.temsile dayalı işlev: dili bilgi iletişimi için kullanmak.

İkinci dil öğrenimi de İletişimsel Dil Öğretimi taraftarlarınca buna benzer bir şekilde, çeşitli türden işlevleri yerine getirmek için dilsel araçların edinilmesi olarak görülmekteydi.

Dilin iletişimsel yönü konusundaki görüşlerinden ötürü sık anılan bir diğer kuramcı da Henry Widdowson'dır. “İletişim Olarak Dil Öğretimi” (*Teaching Language as Communication*) (1978) başlıklı kitabında Widdowson dil sistemleri ile bunların metin ve dilcedeki iletişimsel değerleri ilişkisi üzerine görüş belirtmektedir. Odak noktayı dili ayrımlı amaçlar için kullanma yeteneğinin altında iletişimsel olayların yatması oluşturmaktadır. İletişimsel yeti hakkında daha yakın zamanlara ait bir çözümleme Canale ve Swain'de (1980) bulunmaktadır. Burada iletişimsel yetinin dört boyutu tanımlanmaktadır: dilbilimsel yeti, sosyolinguistik yeti, dilce yetisi, ve

gengüdümsel yeti. Dilbilimsel yeti Chomsky'nin dilsel yeti ve Hymes'ın "biçimsel olarak olanaklı" olarak nitelendirdikleri kavramdır. Dilbilgisi ve sözcükbilgisi alabilirliğinin alanına girer. Sosyolinguistik yeti rol ilişkisi, katılanların paylaştıkları bilgi, ve karşılıklı etkileşimlerinin iletişimsel amacı da dahil olmak üzere iletişimin yer aldığı sosyal içeriğin anlaşılması anlamını taşır. Dilce yetisi tek tek ileti unsurlarının birbirlerine bağlı olarak doğruluğunu ve anlamın tüm dilceye ya da metne ilişkisi açısından nasıl temsil edildiğini yorumlamayı içerir. Gengüdümsel yeti iletişimde bulunan kişilerin iletişimi başlatmaları, durdurmaları, sürdürmeleri, ve yeniden yönlendirmeleri için kullandıkları başa çıkma gengüdümsel anlamını taşır.

Dil kuramı düzeyinde, İletişimsel Dil Öğretimi zengin, hatta biraz eklektik bir kuram tabana sahiptir. Bu iletişimsel dil görüşünün kimi özellikleri şunlardır:

1. Dil bir anlam söyleme sistemidir.
2. Dilin temel işlevi karşılıklı iletişim ve iletişimidir.
3. Dilin yapısı onun işlevsel ve iletişimsel kullanımlarını yansıtır.
4. Dilin temel birimleri onun yalnızca dilbilgisel ve yapısal özellikleri değildir; dilce içinde örneklendiği şekli ile işlevsel ve iletişimsel anlam ulamları da temel birimlerdenidir. (Gür 1995a)

1.1.3.3. Öğrenme Kuramı

İletişimsel Dil Öğretimi yazınında dilin iletişimsel boyutları üzerine yazılanların çokluğunun tersine, öğrenme kuramı hakkında çok az şey yazılmıştır. Örneğin, ne Brumfit ve Johnson (1979) ne de Littlewood (1981) öğrenme kuramı konusunda herhangi bir tartışma sunmamaktadır. Ancak, İletişimsel Dil Öğretimi uygulamalarından, öğrenme kuramını belirleyen kimi öğeler çıkarılabilir. Bu öğelerden biri iletişim ilkesi olarak tanımlanabilir: gerçek iletişimi içeren etkinlikler

öğrenmeyi ilerletir. Bir ikinci öge görev ilkesidir: Dilin anlamlı görevler yerine getirmek için kullanıldığı etkinlikler öğrenmeyi ilerletir. Bir üçüncü öge anlamlılık ilkesidir: Öğrenene anlamlı gelen dil öğrenme sürecini destekler. Öğrenme etkinlikleri sonuçta öğreneni (yalnızca dil kalıplarının mekanik tekrarı yerine) anlamlı ve gerçekçi dil kullanımı olayına ne ölçüde iyi katabildiklerine göre seçilmektedirler. Bu ilkeler İletişimsel Dil Öğretimi uygulamalarından (örneğin, Littlewood 1981; Johnson 1982) çıkarılabilir. Bu uygulamalar dil edinim sürecinden çok ikinci dil öğrenimini ilerletmek için gerekli olan koşullardan söz etmektedirler.

Ancak, İletişimsel Dil Öğretimi üzerine yapılmış daha yakın tarihli çalışmalar iletişimsel yaklaşıma uyarlanabilir dil öğrenme süreçleri kuramlarını tanımlama çabasıdadırlar. Savignon (1983) ikinci dil edinim araştırmasını dil öğrenme kuramının bir kaynağı olarak araştırmakta ve dil öğrenimindeki dilsel, toplumsal, bilişsel ve kişisel değişkenleri göz önünde bulundurmaktadır. Diğer kuramcılar (örneğin, İletişimsel Dil Öğretimi ile doğrudan ilişkili olmayan Stephen Krashen) İletişimsel Dil Öğretimi ilkeleri ile uyum içinde olduğu belirtilen kuramlar geliştirmişlerdir. ... Krashen edinimi dil yeterliliğini geliştirmede temel süreç olarak görmekte ve bu süreci öğrenme olayından ayrı tutmaktadır. Edinim, dili gerçek iletişim için kullanmanın bir sonucu olan ve bilincin denetiminin dışında oluşan, hedef dil sisteminin gelişmesi anlamını taşır. Öğrenme ise öğretme olayından kaynaklanan bilinçli dilbilgisi bilgisinin anlatımıdır ve kişiyi edinme olayına götüremez. Anlık dil kullanımında tümceler üretmek için gereksinim duyduğumuz şey edinilmiş olan sistemdir. Öğrenilmiş olan sistem yalnızca edinilmiş sistemin üretiminin bir denetçisi olarak işleyebilir. Krashen ve diğer ikinci dil edinimi kuramcıları, tipik olarak, dil öğreniminin dil becerilerinin alıştırmasının yapılarak değil, dili iletişim için kullanım yolu ile gerçekleştiğini vurgularlar. (Gür 1995a)

Johnson (1984) ve Littlewood İletişimsel Dil Öğretimi ile uyumlu olduğunu düşündükleri seçenek bir öğrenme kuramı düşünmektedirler - bir beceri-öğrenme biçimi. Bu kurama göre, bir dilde iletişim yetisinin edinilmesi beceri gelişmesinin bir örneğidir. Bu hem bilişsel hem de davranışsal bir kavram içerir:

Bilişsel kavram uygun davranışı yaratmak için izlencelerin kavranmasını içerir. Dil kullanımı için bu izlenceler temelde dil sisteminden türerler ve dilbilgisi kurallarını, sözcük seçimi süreçlerini, ve dili yönlendiren toplumsal alışkanlıkları içerirler. Davranışsal kavram bu izlencelerin, gerçek zamanda akıcı üretime dönüştürülebilmeleri için, özdevimli duruma getirilmelerini içerir. Bu, temelde, izlenceleri üretime geçirme alıştırmaları yolu ile oluşur. (Gür 1995a, Littlewood 1984: 74'ten alıntı)

1.1.3.4 Oluşum

Piepho (1981) bir iletişimsel yaklaşımda aşağıdaki hedef düzeylerini sıralar:

1. bir bütünleyici ve içerik düzeyi (anlamın söylenimi olarak dil)
2. bir dilsel ve araçsal düzey (bir işaretbilim sistem ve bir öğrenme hedefi olarak dil)
3. kişiler arası ilişki ve etkileşim için tutuma dayalı bir düzey (kişinin kendisini ve diğerlerini yargılaması ve değerleri anlatmasının bir yolu olarak dil)
4. kişisel öğrenme gereksinimlerinin bir düzeyi (yanlış çözümlemesine dayanan, eksiklikleri tamamlayıcı öğrenim)
5. dil ötesindeki hedeflerin bir genel eğitimsel düzeyi (okul izlencesi dahilinde dil öğrenimi). (Gür 1995a, Piepho 1981: 8'den alıntı)

Bunlar her öğretme durumuna uygulanabilecek genel hedefler olarak

önerilmektedir. İletişimsel Dil Öğretimi'nin özel hedeflerini bu tanımlama düzeyinden çıkarmak olanaksızdır çünkü bu tür bir yaklaşım dil öğretiminin hedeflenen öğrenenlerin tek tek gereksinimlerini yansıtacağını varsaymaktadır. Bu gereksinimler okuma, yazma, dinleme ya da yazma alanında olabilir ve herbirine iletişimsel bir açıdan yaklaşım olanaklıdır. Belirgin bir ders için izlence ya da öğretime yönelik hedefler öğrenenlerin yeterlilik düzeyine ve iletişim gereksinimlerine uygun olarak iletişimsel yetinin özel kavramlarını yansıtacaktır.

1.1.3.5 İzlence

İzlencenin doğası üzerine tartışmalar İletişimsel Dil Öğretimi'nde önemli bir yer tutmaktadır. Sunulan ilk izlence biçimlerinden birinin, anlamsal-dilbilgisel ulamlar (örneğin sıklık, hareket, konum) ve öğrenenlerin anlatma konusunda gereksinim duydukları iletişimsel işlev ulamlarını belirleyen kavramsal izlenceydi (Wilkins 1976). Avrupa Konseyi bu izlenceyi genişletip geliştirerek Avrupalı yetişkinler için düzenlenen yabancı dil derslerinin hedeflerini, bu insanların yabancı bir dili kullanmak için gereksinim duyabilecekleri durumları (örneğin seyahat, iş), konuşmaları gerekebilecek başlıkları (örneğin kendisini tanıtmak, eğitim, alışveriş), dili öğrenme amaçları olan işlevleri (örneğin bir şeyi tarif etmek, bilgi istemek, olumlu ya da olumsuz fikir belirtmek), iletişimde kullandıkları kavramları (örneğin zaman, sıklık, süre) ve gereken sözcük ve dilbilgisini içeren bir izlence durumuna getirdi. Sonuçlar, bu çalışmanın da dayanağını oluşturan, “Eşik Düzeyi İngilizcesi” (*Threshold Level English*) (van Ek ve Alexander 1980) olarak yayınlandı ve, bu “basamak düzey”de gerçekleştirilmesi gereken dil konuları da dahil olmak üzere, yabancı bir dilde usa uygun bir iletişimsel yeti düzeyi edinmek için nelerin gerekli olduğunu belirleme amacı taşımaktaydı.

İletişimsel Dil Öğretimi'nde izlence kuramı ve izlence biçimleri yoğun olmuştur. Wilkins'in kavramsal izlencesi kısa zamanda İngiliz dilbilimcilerce bir tür listenin (yani dilbilgisi konuları listesinin) yerine bir başka listeyi (bir kavramlar ve işlevler listesi) koymuş olmakla eleştirildi. Bu izlence iletişimsel süreçler yerine üretilenleri belirlemekteydi. Widdowson (1979)'a göre kavramsal-işlevsel ulamların sağladığı şey insanların karşılıklı iletişimde referans olarak kullandıkları belirli anlambilimsel ve yararcı kuralların eksik ve kesinlikten uzak bir tanımı. Bunlar bize insanların gerçekten de iletişimsel etkinliğe geçtiklerinde bu insanların bu kuralları uygulamada izledikleri yol hakkında hiçbir şey söylememekteler. Eğer temel amacı olarak dil ile bir şeyler yapma yeteneğini geliştirmeyi alan bir iletişimsel öğretim yaklaşımını uygulayacak olursak, o zaman dikkatimizi asıl vermemiz gereken şey dilce olacaktır. (Gür 1995a, Widdowson 1979: 254'ten alıntı)

Günümüzde İletişimsel Dil Öğretimi'nde bir programın neye benzemesi gerektiği konusunda çeşitli öneriler ve biçimler vardır. Yalden (1983) temel iletişimsel izlence tiplerini anlatmaktadır. Aşağıda Yalden'in iletişimsel izlence tipleri sınıflamasının değiştirilmiş bir biçimi her bir biçimin geçtiği kaynak ile birlikte verilmektedir:

Tip

Kaynak

1. yapılar artı işlevler	Wilkins (1976)
2. yapısal bir çekirdek çevresinde işlevsel dönüşlü	Brumfit (1980)
3. yapısal, işlevsel, araç türünden	Allen (1980)33
4. işlevsel	Jupp ve Hodlin (1975)
5. kavramsal	Wilkins (1976)
6. karşılıklı etkileşime dayalı	Widdowson (1979)

7. göreve-dayalı

Prabhu (1983)

8. öğrenen yönetimli

Candlin (1976), Henner

Stanchina ve Riley

(1978)

1'den 5'e kadar olan tiplerin izlencelerini ve izlence örneği oluşumlarını yaratmak için yoğun bir çaba gözlenmektedir. Yakın zamanlarda hız kazanan ise, her ne kadar karşılıklı iletişime yönelik, göreve-dayalı ve öğrenen-yönetimli izlencelerin düzenleme ilkeleri kısmen elde edilmişse de, 6'dan 8'e kadar olan tipler üzerine izlence hazırlamaktır. Örneğin, öğretmen ve öğrenci (Sinclair ve Coulthard 1975), doktor ve hasta (Candlin, Bruton ve Leather 1975) arasındaki karşılıklı iletişimin, karşılıklı iletişim gengüdümlerinin tanımı getirilmiştir. İlginç olmalarına karşın bu tanımlar iki kişilik karşılıklı iletişimleri rol ilişkisinin oldukça katı olduğu durumlara indirgemektedirler (Gür 1995a).

İletişimsel izlence oluşturanlardan kimileri görev belirleme ve görev düzenine de izlence oluşturma'nın uygun bir ölçütü olarak bakmışlardır.

İletişimsel öğretme ile uyumlu olduğu ve onu destekleyebileceği görülen tek izlence biçiminin, tamamen sürece dayanan ve, aşağı yukarı ayrıntılı bir biçimde sınıfta yapılmasına çalışılacak görev tiplerini listeleyen, aynı türden görevler için bir karmaşıklık sırası öneren izlence olduğu görülmektedir (Gür 1995a, Prabhu 1983: 4'ten alıntı).

İletişimsel Dil Öğretimi yazınında izlence biçimleri tartışmaları sürdükçe, kimileri izlence kavramının bilinen biçimlerinin terk edilmesi gerektiğini, öğrenenlerin kendi gereksinimlerinden, iletişimsel kaynaklardan ve istenen öğrenme hızı ve yolundan ancak kendilerinin haberdar olabileceklerini, her bir öğrenenin

kendisine ait, her ne kadar uygulamalı olsa da, kişisel bir izlence üretmesi gerektiğini ileri sürmektedirler. Başkaları ise dilbilgisine dayalı bir izlence etrafında kavramlar, işlevler, ve iletişimsel etkinliklerin kümeleştiği bir izlenceyi savunan Brumfit (1980) tarafından önerilen örneğe daha fazla yaklaşmaktadırlar.

1.1.4. İşlevsel-Kavramsal Yaklaşım

Avrupa toplumunda yetişkin öğrencinin iletişim sorunları göz önünde tutularak, dil öğretiminde ortak bir birim-kredi düzeninin temelini oluşturacak bir ana izlence (proto-syllabus) yapılması düşünülmüş, sürdürülen çalışmalar sonunda “*dilin hangi işlevlerle kullanıldığı*”nı ve “*bu işlevlerin hangi kavramlara bölündüğü*”nü ortaya çıkarmayı, ve yabancı-dil öğretimini bu ayrıntıları içeren bir izlenceye bağlamayı amaçlayan bir yaklaşım geliştirilmiştir. Bu yaklaşım içerikten çok yönetime ağırlık veren “*yapısal*”, ve “*yapısal-durumsal*” izlencelerin bekleneni vermemesi karşısında, o güne kadar dilbilim ve ilgili dallarda gerçekleştirilen ilerlemelerden de yararlanılarak oluşturulmuştur. Öteden beri dil öğretimiyle ilgilenen Avrupa Konseyi Kültürel İşbirliği Dairesi, 1964 yılında “**Çağdaş Diller Projesi**” adıyla bir çalışma başlatmış, 1977 yılında “yetişkinlere yabancı-dil öğretiminin en iyi biçimde nasıl düzenleneceği” konusunda bir sempozyum düzenlemiş, oluşturulan üç çalışma birimi bu konuda üç rapor sunmuştur. Uygulamasına geçilen bu yaklaşımın verileri 1975 yılından başlayarak öğretim kitaplarına yansıtılmıştır (Demircan 1990:231).

1.1.5. Kavram

Dil bir iletişim aracıdır. Duygular, düşünceler, istekler, dil aracılığı ile iletilir. Dil yardımı ile insanlar çıkarım yapabilir, soru sorabilir, yorum yapabilir, açıklama yapabilir, ikna edebilir, özür dileyebilir ve benzeri bu tür eylemleri yerine getirirken

insanlar açıklar, gönderimde bulunur ya da daha genel anlamda bazı kavramları ‘ele alır’ (Van Ek 1.1.3) Kişinin nasıl konuştuğu onun seçtiği amaca varma yolunu açıklamaktadır. İşlevsel kavramsal bir izlence bunlar “kavram” denilen alt ulamları oluştururlar (Demircan 1990:84).

Kavramları, genel kavramlar ve belirli kavramlar olarak alt bölümlemelere ayırıyoruz. Belirli kavramlar doğrudan bireysel konu seçimlerimiz tarafından belirlendi, genel kavramlar ise pek çok değişik konulara ve değişik durumlara uygunluk göstermektedir (Van Ek 1.1.5).

“Kavram” terimi “dizgesel dilbilgisi”, “durum dilbilgisi” ve “bilişsel dil öğrenme” görüşleri üzerine kurulmuş olup her genel kavram birçok alt kavram içerir. (Demircan 1990:236)

1.1.6. Kavramsal İzence

Kavramsal izence düşüncesi (1971-) çok fazla ilgi uyandırmış, son yılların gerek izence yapımı gerekse dil öğretimine verimli ve aydınlatıcı katkıları olmuştur. Bu izlence birim olarak kavram (notion) ya da işlev (function) alınmış ve üç ayrı kavram ulamı düşünülmüştür:

- 1) anlamsal (düşünsel, bilişsel ya da önermesel) dilbilgisi ulamları
- 2) söylenilenlerle birlikte tavrı açıklayan kip ulamları
- 3) dil ile ne yaptığımızı ne anlattığımızdan ayıran iletişimsel işlev ulamları.

Kavramsal izlencelerle öğretimin başından itibaren dilbilgisel ve durumsal etmenler gözden uzak tutulmadan dilin iletişimsel gerçekleri için içine katılmaktadır. Kavramsal yaklaşım üç ayrı biçimde uygulanabilir:

- 1) başlangıçta dilbilgisel, daha ileri düzeyde kavramsal
- 2) baştan başlayarak tümüyle kavramsal

3)dilbilgisel ve kavramsal özellikler bir arada öğretilerek (Demircan 1990:137-8).

1.1.7. İşlevsel-Kavramsal İzlençe

İşlevsel-kavramsal izlencenin çok zengin, geniş ve seçmeci bir alt yapısı vardır. Sözedimlerinden budunbilime kadar pek çok alan verilerinin yepyeni bir dilsel çözümleme yoluyla birleştirilmesiyle ve tam bir ekip çalışmasıyla ortaya çıkmıştır. İşlevsel-kavramsal izlencenin altındaki bilim dalları doğrudan ya da dolaylı olarak bu izlencenin oluşumuna katkıda bulunmuşlardır.

Sözedimleri üzerindeki çalışmalar işlevsel-kavramsal izlençe türü ile yabancı dil öğretimine de yansıtılmış, ancak bu da tek tümce düzeyinde kalan ve tek yönlü bir inceleme evresi olarak aşılmıştır. Tümce düzeyinde biçimlenen “sözedim” kavramı, daha sonra “iletişim olayı” içine alınarak genelleştirilmiş ve “edim” terimiyle bir çözümleme birimine dönüştürülmüştür. En üstte söylem, aşağıya doğru sırasıyla etkileşim, işlem, değişim, katılım/çıkış, ve edim yer alır. İletişimsel bir edim sözsüz de gerçekleşebilir; nasıl ki bir kimse hiçbir şey anlatmaksızın kimi sözler söyleyebiliyorsa, bir şey söylemeksizin de bir şeyler anlatılabilir (kaş çatmak, göz kırpmak, vb.) İletişim edimlerinin yabancı dil öğretimine bilinçli olarak katılışı, genç bir bilim dalı olan İletişim Budunbilimin gelişmesinden sonra olmuştur. Sözlü iletişimi öğrenmek ve öğretmek iletişim yapısının anlaşılmasına bağlıdır; o bilinmeksizin amaca uygun ve ekinel öğelerle çalışmayan ne doğal bir karşılıklı konuşma yazılabilir ne de böyle bir karşılıklı konuşma bilinçli olarak öğretilir (Demircan, 1990:53).

Kelly (1969) toplumsal yaşamın tüm yönlerini ele alan çeşitli karşılıklı konuşmaların Aydınlanma çağında “modern” dillerin öğretiminde kullanıldığını

anımsatıyor. Bunların arasında en iyisi John Florio'nun *First Fruits and Second Fruits* adlı yapıtı. Bu yapıtta öğrencilere toplumsal davranış dil tabanı üzerinde öğretilmiş. Toplumsal sınıflar, aşk ilan etme, tartışma ve normal alışveriş ve yolculuk konuları üzerine parçalar yer almış. Aydınlanma çağı öğretmenleri “karşılıklı konuşmaların nezaket kadar kabalığı da öğrettiğini” fark etmiş ve derslere canlılık getirmek için kullanmışlar (Demircan 1990:89, Dobson; 1979:32'den alıntı).

“İnsanbilim” genel anlamda insanı inceleyen bir bilim dalıdır. Bir soydan gelen insan topluluklarını inceleyen bilim dalı ise “budunbilim”dir. İnsanı tanımak amacına yönelik olarak dilin incelenmesi “insan-dilbilim”, belli bir toplumu tanımak amacıyla o toplum dilinin incelenmesi ise “budundilbilim” adını alır. İletişim etnografisi bir dil toplumu içinde iletişimin, bir iletişim olayları dizgesi olarak nasıl kurulup düzenlendiğini ve öteki ekinse dizgelerle bunlar arasındaki etkileşimi inceler (Demircan, 1990:89). Yanıtlanması gereken soru bir dili konuşan bireyin o dil toplumu ile iletişim kurabilmesi için neler bilmesi gerektiği ve bunları nasıl öğrendiğidir. Dilin ne olduğu onun nasıl kullanıldığından ayrılamaz (Demircan, 1990:90).

İletişim etnografisi adıyla önerilen betimleyici dilbilim dalı yalnızca dilin yapısını değil, dilin kullanımını, konuşma kurallarını, konuşulanların belli konuşma kiplerini (*mode*), konuları ya da bildiri biçimlerini, bunların belli ortam ve etkinliklerle ilişkilerinin kurulmasını incelemektedir. İletişim etnografisinin en önemli katkısı, türlü bağlamlarda uygun bir iletişim kurabilmek için ikinci dil ya da yabancı dil öğrencisinin neler bilmesi gerektiğini belirlemesidir (Demircan, 1990:91). Betimlemede “işlev”, “biçim”den önceye alındığında bunun yabancı dil öğretiminde de bir değişikliğe yol açacağı kuşkusuzdur. Nitekim 1972'de ortaya atılan “kavramsal izlen” ile ilk önce öğretime yansıtılmış ve daha sonra da dil öğretiminde iletişime öncelik kazandıracak bir uygulamaya geçilmiştir (Demircan, 1990:95).

Toplum-dilbilim doğal dillerin türlü toplumsal ve ekinel bağlamlarda, toplumla olan ilişkileri açısından incelenmesiyle uğraşır, dil türlerinin yapısal ve işlevsel özelliklerini belirlemeye çalışır; kimin, kiminle, ne, niçin, nasıl, nerede, ne zaman iletişimde bulunduğunu, dil toplumu çerçevesinde dili kullananlarca başvurulabilen toplumsal ve ekinel seçenekleri inceler (Demircan, 1990:80). Bir dili konuşan insanlar bir dil toplumu oluşturur; bireyler benzer iletişim kurallarını paylaşırlar. Bu ortak kimlik çerçevesinde her birey ayrı bir dil deneyimi edinir; söyledikleri türlü bakımlardan başkalarından ayrılır. Bir iletişim aracı olan sözlü dilin toplumsal kümeleri ayırıcı bir işlevi de vardır. O yüzden ilgili topluma gönderme yapmaksızın bir dilin incelenmesi, yapılar üzerine gerekli toplumsal açıklamaları dışlar. Toplumsal dağılımı özdeş olan sözcükler, kurallar, kural kısıtlamaları gibi bir dil türü (*language variety*) oluşturur (Demircan, 1990:81). Bu dil türlerine (işlevsel-kavramsal izleneye yönelik olarak) kısaca bir bakılırsa:

Kimin kiminle konuştuğuna göre ayrımlar (Demircan, 1990:82-3):

- (a) Aynı dil kullananlara göre dil içi ayrımlar (genel dil:yöresel ağız, örnek dil:ağız, işlenmiş dil:kısıtlı dil, tek dil: ayrı işlevli iki dil)
- (b) Ayrı dil kullananlara göre diller arası çeşitlenmeler (anadil:ikinci dil:yabancı dil, ulusal dil:uluslararası dil, anadil:devlet dili:azınlık dili, anadil:öğrenim dili)
- (c) Cinsiyete göre ayırım (erkek dili:bayan dili, ortak dil:evli erkeğin dili:evli kadının dili, gelin dili:güvey dili, baba dili:anne dili)
- (d) Yaşa göre (yetişkin dili:çocuk dili:akran dili)
- (e) Dine göre (müzlüman dili:hristiyan dili...)
- (f) Irklara göre (Beyaz İngilizcesi:Siyah İngilizcesi)
- (g) Yetki açısından (yönetici dili:yönetilen dili, örnek olarak Osmanlıca:Newspeak)

- (h) Uğraş bakımından (genel dil:alan/meslek dili)
- (i) Bireysel yakınlık açısından (resmi:resmi olmayan, yabancı:tanıdık:arkadaş, eş:çocuk:sevgili, doktor:hasta dili)
- (j) Yapı bakımından (örnek dil:kırma dil:karma dil)
- (k) Eğitim bakımından (işlenmiş dil:kısıtlı dil)
- (l) Yabancı dil öğrenimi açısından (öğretmen dili:yabancı dili:bakıcı dili)
- (m)Anlatım bakımından (açık:kaypak dil:şifre)
- (n) İletim biçimi (sözlü dil, yazılı dil, ıslık dili, ...)

Konuşmanın işlevi, toplum bireyleri arasında etkileşimi sağlamaktır. Bu kullanımdan doğan özellikler dil işlevleri ve söz edimleri olarak geniş ölçüde incelenmiş ve sonradan dil öğretimi izlencelerine sokulmuştur (Demircan, 1990:83)

Kimin kiminle niçin konuştuğuna göre ayrımlar: Dilin hangi işlevlerle kullanıldığını gösteren bu ayrımlar “işlevsel-kavramsal”, “işlevsel-iletişimsel” terimleriyle, ancak toplum-dilbilim çalışmaları ilerledikten sonra dil öğretimine girebilmiştir (1972-). Dil işlevleri, yani dilin kullanılış amaçları şunlardır (Demircan, 1990:83):

- (a) Bilgi vermek;
- (b) Bilgi edinmek, almak;
- (c) Düşünsel tutum açıklamak, öğrenmek;
- (d) Duygusal eğilimi açıklamak, öğrenmek;
- (e) Birine bir işi yaptırmak;
- (f) Ahlaki tutumu açıklamak, öğrenmek;
- (g) Toplumlaştırma, insanlar arasında ilişki kurma;
- (h) Düşünmek (kişinin kendisiyle konuşması)

Kim kiminle nasıl konuşuyor: Kişinin nasıl konuştuğu onun seçtiği amaca varma yolunu açıklamaktadır. İşevsel-kavramsal izlencede bunlar “kavram” denilen alt ulamları oluştururlar. Nasıl konuştuğu kişinin ilişkisini, tutumunu, amacını belirlemesi bakımından çok önemlidir (Demircan, 1990:84-5);

- (a) İlişkiler (üst-ast-denk, resmi-yakın, yabancı-tanıdık-arkadaş, bay-bayan-çocuk, ...)
- (b) Tutum (soğuk-umursamaz-yakın, dostça-candan-teklifsiz, emredici-yalvarıcı-öğütleyici, kibirli-saygılı-aşağılayıcı, duygusal-düşünceli-gururlu, heyecanlı-sakin, isteksiz-istekli-histerik)
- (c) Kullanılan dil (anadil-yabancı dil-argo, ortak dil-lehçe, genel dil-alan dili-yöresel dil, sözlü dil-yazılı dil)
- (d) Ortam (katılanların ilgili özellikleri, ilgili nesneler, sözel eylemin etkisi)

Kim kiminle nerede konuşuyor: Dil kullanımı yere göre de incelenebilir (Demircan, 1990:85);

- (a) Evde-dairede-toplantıda-dışarda
- (b) Ortak kullanım yerleri: cami, kilise, okul, mahkeme, çayhane, kulüp
- (c) Kent-kır-orman-deniz kenarı
- (d) Otobüste-trende-vapurda-uçakta-arabada

Kim kiminle ne zaman konuşuyor: Dil kullanımında konuşulan zamana göre ayrılıklar olabilir. Bu tür ayrılıklar daha çok dil olayına bağlı olarak değişmektedir (Demircan, 1990:85):

- (a) Sabah-öğleden sonra-akşam
- (b) İş başında-iş dışında-eğlencede-tatilde

- (c) Dingin iken-yorgun iken-hasta iken-rahatsız iken
- (d) Başarılı-başarısız-umutlu-umutsuz
- (e) Huzurlu-huzursuz
- (f) İyi havada-kötü havada
- (g) Tok-acıkmış

İşlevsel-kavramsal izlencenin alt yapısının anlaşılması için bu izlencenin mimarlarından D.A.Wilkins'in görüşlerine genel çizgileriyle değinmek gerekli olacaktır (Wilkins, 1976 ve Dobson, 1979):

- Dil dersleri ve izlencelerinin çoğu *birleşimci* bir yaklaşımla hazırlanmaktadır. Birleşimci yaklaşımda dilin değişik parçaları aynı bir dilbilgisel izlencede olduğu gibi adım adım ve ayrı ayrı öğretilmektedir. Öğrenci, erek dilin dizimsel biçimleri üzerinden ilerleyip gitmektedir.
- Göreceli olarak daha az dil dersi ve izlencesi ise *çözümleyici* dil öğretim gengüdümlünü izliyor. Çözümleyici yaklaşımda dilin bileşenleri sırasıyla öğrenilmesi gereken yapı tuğlaları olarak görülmezler. “Çok çeşitli dilsel yapılar daha en baştan itibaren ortaya çıkar. Öğrencinin görevi kendi dilsel davranışını erek dile git gide daha çok yaklaştırmaktır.” Dil öğretiminde anlam içeriğine öncelik vermesinden dolayı kavramsal izlence bu ulama giriyor. Bu önceliğin verilmesi, öğrencinin erek dilde pek çok anlam türünün farkında olması, dilsel bilginin ayrı bileşenlerini uyarlayıp bir araya getirmesi ve böylece de yeni dilde yetkin bir iletişim kurucu olması anlamına geliyor.
- “Kavramsal izlencenin üstünlüğü dilbilgisel ve durumsal öğeleri gözden yitirmeden dilin iletişimsel yönünü de en başından itibaren görmesidir.”

- Kavramlar ve onları anlatan biçimler dilden dile ayrılık gösterse de benzer türden kavramların her dilde bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı “kavramsal ulamlar”ın çizgisi ayrıntısıyla çizilebilir.
- Kavramsal ulamları iki kümede toplamak uygun olur: *anlamsal-dilbilgisel* ulamlar ve *iletişimsel işlev* ulamları. *Anlamsal-dilbilgisel* ulamlar zaman, nicelik, yer ve durum gibi kavramları taşır. *İletişimsel işlev* ulamları ise bir sözcenin toplumsal amacını anlatır. Bu ulamların dil öğretiminde göz önüne alınması gerekir çünkü bir sözcenin bir bütün olarak işlevi yalın bir bilginin ötesinde anlamlar taşır. “Bir sözce üretildiğinde hem daha önce üretilenlerle bağlantılı hem de katılımcıları içeren etkileşimsel bir işlemin parçası olarak bir rol oynar.”
- Bir sözcenin işlevi, “biçiminden çıkarılamayacağı ama yalnızca içinde bulunduğu bağlam tümüyle göz önüne alındığı zaman anlaşılabilceğı” için “kavramsal bir izlenceye dayanan öğrenmenin sözceler için tümceden daha geniş bir dilsel bağlam gerektirdiğı” ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan karşılıklı konuşma kullanımı birleşimci yaklaşımdakinden daha önemli olmaktadır. Karşılıklı konuşmalar yalnızca bir dilsel yapının bağlamlandırılması olarak değil gerçek dil kullanımının yer aldığı karşılıklı dilsel kullanım örnekleri olarak görülmelidir.
- Bir kavramsal izlencenin uygulanmasındaki ana güçlük dilbilgisel biçimler ile dilbilgisel anlamlar ya da dil işlevleri arasında bire bir ilişkinin bulunmayışıdır. Aynı sözce, içinde bulunduğu duruma göre ayrı ayrı işlevlere gelebilir.
- Kavramsal bir izlenceyi benimsemek demek dil öğretiminin yer aldığı ayrı ayrı koşullar üzerine artan bir duyarlılık edinmek demektir.

2. ARAŞTIRMA:

Yabancıdil Olarak Türkçe Öğretimi İçin Kavramsal İzlen Hazırlama

2.0. Dr. J. A. van Ek'in Eşik Düzeyi Çalışmasına Kısa Bir Bakış

Van Ek, çalışmasında eşik düzeyini, öğrencilerin yalnızca bir yere turist olarak gittiklerinde ya da ülkelere gelen bir turistle konuşmak istediklerinde kullanacakları kadar değil, bunun ötesinde yüzeysel olmayan sosyal diyaloglar kurabilecekleri bir dil düzeyi olarak tanımlamıştır. Bu tanımlamaya uygun olarak, yazar tarafından, İngilizce için dil işlevleri, dil etkinlikleri ve genel kavramlar dizinleri oluşturulmuştur.

Bu çalışmada Van Ek'in İngilizce için yaptığı genel kavramlar dizini örnek alınarak Türkçe için genel kavramlar dizini oluşturulmuştur.

Van Ek (1979)'un Türkçe çevirisi Ekte yer almaktadır.

2.1. Sunum: Türkçe İçin Genel Kavramlar Dizini

Bu bölümde Van Ek'in İngilizce için oluşturduğu genel kavramlar dizini örnek alınarak Türkçe için oluşturulan genel kavramlar dizini yer almaktadır. İngilizce için oluşturulan dizin örnek ve kaynak alınmakla beraber iki dilin ayrımları dizinlere de yansımıştır. İngilizce çekimli bir dildir; Türkçe ise eklemeli bir dildir.

Türkçe için geçerli olan aşağıdaki özellikler aynı zamanda iki dilin birbirinden ayrımlı yanlarını da göstermektedir. Türkçede:

1-Ses uyumu vardır.

- 2-Dilbilgisel cinsiyet yoktur.
- 3-Tanımlıklar bulunmaz.
- 4-Çekim eklerle yapılır.
- 5-Adların çekiminde iyelik eki kullanılır.
- 6-Eylem ekleri zengindir.
- 7-Art ilgeç kullanılır.
- 8-Sıfatlar adlardan önce gelir.
- 9-Sayı sözlerinden sonra çokluk kullanılmaz.
- 10-Karşılaştırma –*den durumu* ile yapılır.
- 11-Yardımcı eylem olarak *imek* kullanılır.
- 12-Olumsuz durumlar için ayrı eylemler vardır.
- 13-Soru ilgeci vardır.
- 14-Bağlar yerine eylem şekilleri kullanılır.

Bu yapı ve köken ayrılıkları genel kavramlar dizinine yansımıştır.

➤ İngilizce için yapılan dizinde öğrencinin yalnızca algılamasının yeterli olduğu üretmesi gerekmediği kavramlar için (R), hem algılaması hem de üretmesi gereken kavramlar için (P) kullanılmıştır. Aynı durum Türkçe dizinde (A) *algısal*, (Ü) *üretimsel* olarak gösterilmiştir. Bu anlatımlar, yabancılar için hazırlanmış Türkçe okuma/alıştırma/dilbilgisi kitapları kaynak alınarak oluşturulmuştur. Çalışmanın başında da belirtildiği gibi bu dizin bir kavramsal izlencede kullanılma amacıyla hazırlanmıştır. İzence hazırlamadan önce gereksinim çözümlemesi yapılacak ve böylece elde edilen bilgilere göre genel kavramlar dizininden yararlanılacaktır. Öğrencinin gereksinimlerine göre kavramların *algısal* ya da *üretimsel* durumlarının değişebileceği unutulmamalıdır.

➤ İngilizce için yapılan dizinde kimi kavramların gerçekleşme ve gerçekleşmeme durumları ayrı ayrı ele alınarak verilmiştir. Türkçe için aynı yol izlenmiş, olumsuzluklar “*değil*” sözlüksel birimi ve *olumsuzluk eki* {-mA} ile yine olumsuzluk anlamı katan {-sIz} eki ile gösterilmiştir.

➤ İngilizce için hazırlanan dizinde olduğu gibi Türkçe için hazırlanan dizinde de her kavramın ardından örnek bir tümce verilmiştir.

➤ Türkçe eklemeli bir dil olduğu için kimi kavramlar yalnızca ekle karşılanabilmektedir. Bu durumlarda ekler gösterilmiş ve eklerin uyuma girebileceği de belirtilmiştir.

➤ Türkçe, deyimler bakımından oldukça zengin bir dildir. Bu nedenle bu çalışmada en sık karşılaşılabilecek deyimlere de yer verilmiştir. Bu amaçla deyimler sözlükleri ve yabancılar için hazırlanmış Türkçe okuma/alıştırma/dilbilgisi kitapları kaynak alınmıştır.

➤ Türkçe, ikilemeler açısından da zengindir. Bu nedenle kavramları karşılamada sık kullanılan ikilemelere de yer verilmiştir. Sıklık araştırması yine yabancılar için hazırlanmış Türkçe okuma/alıştırma/dilbilgisi kitaplarında yapılmıştır.

➤ İngilizce için değişik kullanımları olan kimi sözcüklerin Türkçede yalnızca tek karşılığı vardır. Örneğin: *large, wide—kalın; speak, talk—konuşmak; difficult, hard—zor*. İngilizce dizinde *cause* ve *reason* olarak ayrı ayrı ele alınan kavramlar Türkçe dizinde *neden* ulamı altında tek bir kavram olarak alınmıştır.

➤ İngilizce dizinde *instrumental* olarak ele alınan ulam Türkçe dizinde gösterilememiştir.

➤ İngilizcedeki *he/she/it* gibi dilbilgisel cinsiyet kullanımları Türkçede yoktur. Kavramlara verilen örneklerde bu ayrım göze çarpmaktadır.

➤ İngilizcede kullanılan *the/a/an* gibi tanımlıklar Türkçede yoktur. Kavramlar için verilen örnek tümcelerde bu ayrım göze çarpmaktadır.

➤ Türkçede çekim, sona gelen eklerle yapılmaktadır. Bu çekimler aynı zamanda ses uyumunu da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle dizine genel olarak bakıldığında kavramlar için örnek yazımları İngilizce dizinden oldukça ayrımlı görünmektedir. İngilizcede yeni bir sözcük yaparken ve çekim sırasında köklerde değişiklik olur. Genellikle dilbilgisi anlatımları kökün bir içten kırılmayla aldığı değişik biçimle karşılaşılır. Bu değişiklik çoğu kez kökü tanınmaz duruma getirir. İngilizce dizinde kavramların bu değişik kullanımları için ayrı yazımları olduğu görülür.

➤ İngilizce dizinde yer almayan *eskilik-yenilik*, *pekiştirme*, *kesinlik-kesin olmama* alt ulamları *değerlendirme* ulamı içerisinde gösterilmiştir. Ayrıca İngilizce dizinde yalnızca *düşünme* kavramına yer verilirken Türkçe dizinde *duyma/hissetme* kavramına da ayrıca yer verilmiştir. *Yaklaşma*, *ölüm-doğum* kavramları da ayrıca eklenmiştir. Bu kavramların Türkçe için zengin karşılıkları oldukları düşünüldüğünden eklenmişlerdir.

➤ Bu dizin hazırlanırken Ölçünlü Türkiye Türkçesi esas alınmıştır. Yerel söyleyişlere, ağızlardaki biçim ve anlatımlara yer verilmemiştir.

2.2.Türkçe İçin Genel Kavramlar Dizini

1. Varoluşsal

1.1 varlık, yokluk:

1.1.1 varlık: DE(Ü) *Kitaplar masada*; -II(Ü) *Bu çay şekerli*; mevcut(A) *Dükkanda kırmızı araba ~*; ol-(Ü) *Çok paramız ~du*; var(Ü) *Bahçede kedi ~*; var et-(A) *Köylüler olanaksızlıklar içinde bir okul ~tiler*; var mı?(Ü) *Evde ekmek ~*; var ol-(A) *~an olanakları kullandık*; var say-(A) *Uzayda yaşam olduğunu ~alım*; yap-(Ü) *Burada boncuklardan kolye ~ıyorlar*; yarat-(A) *Hiç yoktan sorun ~tılar*; yok yok(Ü) *Sofrada ~*.

1.1.2 yokluk: -DE değil(Ü) *Kitaplar masada değil*; imha et-(A) *Savaşta bazı sanat eserlerini de ~tiler*; mevcut değil(A) *Çantada defter ~*; olma-(Ü) *Hiçbir zaman çok param ~dı*; -sIz(Ü) *Yemek tuzsuz*; var etme-(A) *İnsanoğlu yoktan ~z yalnızca elindekileri kullanarak yeni bir şeyler yapar*; var olma-(A) *Halüsinasyon ~yan şeyleri görmek demektir*; yapma-(Ü) *Bizim için bir çay bile ~dı*; yaratma-(A) *Bu sorunu biz ~dık ki biz çözelim*; yok(Ü) *Sokakta araba ~*; yok et-(Ü) *Sahte ilaçlar polis tarafından yok edildi*; yok mu?(Ü) *Dolapta süt ~*; yok ol-(A) *Bazı hayvan nesilleri ~uyor*; yok say-(A) *Sorunları ~mak sıkıntıları oratadan kaldırmaz*.

1.2 bulunuş, bulunmayış:

1.2.1 bulunuş: bulun-(Ü) *Burada otobüs bileti ~ur*; burada(Ü) *Bütün öğrenciler ~*; mevcut(A) *Dükkanınızda temizlik malzemeleri ~*; var(Ü) *Evde köpek ~*.

1.2.2 bulunmayış: bulunma-(Ü) *Bu dükkanda çocuk gereçleri ~z*; burada değil(Ü) *Kitaplarınız ~*; dışarıda(A) *Müdür şu anda ~*; mevcut değil(A) *Bu lokantada alkollü içecek ~*; yok(Ü) *Müdür odasında ~*.

1.3 elde edilebilir, edilemez:

1.3.1elde edilebilir: elde edilebilir(A) *İnsan kendisine ~ hedefler koymalı; ulaş-(Ü) Çocukların ~abileceği yerde priz olmamalı.*

1.3.2elde edilemez: elde edilemez(A) *Mutluluk parayla ~; ulaşma-(Ü) İlaçları çocukların ~ması için yüksek yerlerde bulundurmamız.*

1.4 olanaklı, olanaksız:

1.4.1olanaklı: -(y)Abil-(Ü) *Bu masayı taşıyabilirim/Bütün soruları cevaplayabilirim; imkân dâhilinde(A) İki saat içinde oraya varmamız ~; muhtemel(A) Bu işin iyi sonuçlanması ~dir; mümkün(Ü) Saat 9'da görüşmemiz ~ mü?; olabilir(Ü) Bugün hava yağmurlu ~; olanaklı(Ü) İhaleyi firmamızın alması ~; olası(Ü) Sınavda başarılı olması ~ görünüyor.*

1.4.2olanaksız: -(y)AmA-(Ü) *Bu hafta sizinle görüşmem; -(y)AmAyAbil-(Ü) Bu hafta sizinle görüşemeyebilirim; imkân dâhilinde değil(A) Elimizdekilerle bu işi başarmamız ~; imkânı yok(Ü) Bu gürültüde ders çalışmamın ~; imkânsız(Ü) Bu sorunun çözümü ~; mümkün değil(Ü) Bunca işimin arasında sana zaman ayırmam ~; olanaksız(Ü) İşlerin hepsini bir saatte bitirmem ~.*

1.5 meydana geliş, gelmeyiş, yaklaşma:

1.5.1meydana geliş: baş göster-(Ü) *Hastalığından dolayı vücudunda yaralar ~di; meydana gel-(Ü) Büyük bir patlama ~di; ol-(Ü) Bugün bir kızımız ~du.*

1.5.2meydana gelmeyiş: gibi yap-(Ü) *Uyumuş ~ıp gözlerini yumdu; -mAdAn(Ü) Hiç konuşmadan karşımda oturdu; -mAkIsIn(Ü) Bana selam vermeksizin yanımdan geçip gitti; meydana gelme-(Ü) Korkulan patlama ~di; -mİşÇEsInE(Ü) Romanı okumuşçasına anlatıyor; olma-(Ü) Hiç çocukları ~dı.*

1.5.3 çok yaklaşma: –an meselesi(A) *Çocuğa çarpmamız ~yken durduk; gibi ol-(Ü) Araba durur ~du sonra yoluna devam etti; -mEk üzere (Ü) Düşmek üzereydim ama toparlandım; ramak kal-(A) Korkunç bir kazaya ~mışken araba durdu.*

1.6 gösterme: bak-(Ü) ~ *annem geldi; bu(Ü) ~ benim kalemim; bura(Ü) Geçen geldiğimizde ~da oturmuştuk; böyle(Ü) Elimi ~ büktü; –(y)E(Ü) Bu kitabı ona ver; –(y)I(Ü) Onu bana getir; işaret et-(Ü) Herkese beni işaret ediyor; işte(Ü) ~ benim evim; göster-(Ü) Bana çocukluk fotoğraflarını ~di; o(Ü) ~ kim?; ora(Ü) Kim var ~da?; öyle(Ü) Benim elbisem de ~ olsun; şöyle(Ü) ~ bir etek istiyorum; şu(Ü) ~ ev bizim; şura(Ü) ~sı eski evimiz.*

1.7 ölüm, doğum:

1.7.1 ölüm: hakkın rahmetine kavuş-(A) *Geçtiğimiz yıl Attila İlhan ~tu;öl-(Ü) Son Ordinaryüs Reşat Kaynar 26/05/2006'da ~dü; sol-(Ü) Susuzluktan ~an çiçekleri çöpe attım; vefat et-(Ü) Reşat Kaynar üniversite hastanesinde ~miş; yaşamını yitir-(A) ~en hocamızı saygıyla anıyoruz.*

1.7.2 doğum: canlan-(Ü) *Solmak üzere olan bitki gübreyle ~dı; diril-(Ü) Böceklerden temizlenip ilaçlanan ağaç ~di; doğ-(Ü) Ben sabaha karşı ~muşum; hayat bul-(A) Çiftçinin uğraşlarıyla kurumaya yüz tutan toprak ~du; hayata dön-(Ü) Kalp masajıyla ~dü; ol-(Ü) Bir kızları ~muş;*

2.Uzamsal

2.1 konum: alt(Ü) ~ *taraf dolu; aşağı(Ü) ~sı boş; batı(Ü) ~ bölgeleri daha modern; boy(Ü) Yol ~unca park etmek yasak; bura(Ü) ~sı eskiden hapishaneymiş; çıkış(Ü) ~ sağ taraf; dış(Ü) ~ı aydınlık; dışarı(Ü) ~sı çok soğuk; doğu(Ü) ~da kış daha sert geçiyor; giriş(Ü) ~te danışma var; güney(Ü) ~ bölgesi yazın çok sıcak; her yer(Ü) ~ dolu; hiçbir yer(Ü) ~ İstanbul'a benzemiyor; iç(Ü) ~i karanlık; içeri(Ü) ~si çok kalabalık; kuzey(Ü) ~ kesimler ormanlık; nere?(Ü) Orası ~si?; ora(Ü) ~da kim oturuyor?; şura(Ü) ~sı neresi?; üst(Ü) ~ü dolu; yukarı(Ü) ~sı daha serin.*

2.2 görece konum: -(y)A göre(Ü) *Bana göre sağda; -(y)A kadar(Ü) Eve kadar yürüdüm; alt(Ü) Evimin ~ında bakkal var; alt kat(Ü) Evimizin ~ı*

kiralık; ara(Ü) ~mızda oturanı tanımıyorum; arka(Ü) Ağacın ~sında kedi var; art(Ü) Sessizce ardından yürüdüm; baş(Ü) Bulvarın ~ında heykel var; beri(A) Araba evin hemen ~sinde bozuldu; bitim(A) Caddenin ~inde büyük bir meydan var; bitişik(A) Bizim evin bitişğinde oynardık; burun+iyelik eki dibinde(Ü) Burnunun dibinde duran ağacı görmeyip çarptı; burun+iyelik eki ucunda(Ü) Burnunun ucuna kadar girdim hâlâ beni görmüyor; cephe(A) Evin kuzey ~sinden deniz görünüyor; civar(Ü) Köyün ~ında orman var; çapraz(A) Durağın ~ındaki ağacın altında bekledim; çevre(Ü) Köyün ~si ormanlık; -DE(Ü) İstasyonda bekledik; dış(Ü) Şehrin ~ına taşındılar; dip(A) Tencerenin dibinde azıcık yemek kalmış; diz+iyelik eki dibinde(Ü) Annesinin dizinin dibinden hiç ayrılmıyor; doruk(A) Dağın doruğuna varınca kamp yaptık; etraf(Ü) ~ımızda hiç ev yoktu; geri(Ü) Annemin ~sinde bekledim; hiza(A) Kediler çitlerin ~sında toplanmış; iç(Ü) Dolabın ~i dolu; içeri(Ü) Evin ~sinde tanımadığım adamlar var; ilâ(A) Yarın hava sıcaklığı 25 ~ 30 derece olacak; ileri(Ü) ~de ışık var; karşı(Ü) Bugün ~ya geçtim; kenar(Ü) Masanın ~ına çarptım; kıyı(Ü) Yolun ~sında piknik yapmak yasak; -(y)le(Ü) Beş dakikaya kadar sizinle olacağım; merkez(Ü) Şehrin ~inde çok güzel dükkanlar var; nihayet(A) Yolun ~inde büyük bir köye vardık; orta(Ü) Sokağın ~sına araba park etmiş; ön(Ü) Benim ~ümde duran kim?; öte(A) Buradan ~de ışıklandırma yok; peş(A) Okşadığım köpek ~imden geliyor; sağ(Ü) Ağır taşıtlar ~dan gitmeli; sıra(A) Evlerin ~sında park yerleri var; sol(Ü) Senin ~unda oturan adam bana bakıyor; son(Ü) Yolun ~undaki ev bizim; taraf(A) Evin sokağa bakan ~ı çok gürültülü; tepe(Ü) Dağın ~sinde ateş yakmışlar; uç(A) İskelenin ucundan atladık; uzak(Ü) Okulum eve ~; üst(Ü) Dağın ~ü kara bulutlarla kaplı; üst kat(Ü) Ben ~ta oturuyorum; üzeri(Ü) ~mizde masmavi gökyüzü vardı; yakın(Ü) Kapıya ~ oturalım; yan(Ü) Gözlüğüm televizyonun ~ında duruyormuş; yan yana(Ü) Okuldayken hep ~ otururduk; yer ve yön bildiren sözcükler tamlayan durumuyla ya da (–A göre) ile birlikte kullanılarak görece konum anlamı yaratır(Ü) Senin sağında, masanın yakınında, ağacın altında duran benim ablam/Aradığınız yer bana göre solda iki sokak ötede.

2.3 uzaklık: -(y)A kadar(Ü) Buradan eve kadar yürüyemeyiz; ara(Ü) İki şehrin ~sı çok uzak; bitişik(A) Aynı sokakta ~ evlerde otururduk; civar(A) ~ köylerden yardım istediler; dakika(Ü) Park ile hastane arası on ~; dip dibe(A) Başka yer yokmuş gibi ~ oturmuştuk; dünyanın öbür ucu(Ü) Bu kadar

üzülme başka bir semte taşınıyorum ~na değil; kilometre(Ü) Evim ile Bostancı arası altı ~; komşu(Ü) İki bina birbirine ~; mesafe(A) Aradaki ~ yaklaşık elli kilometredir; metre(Ü) Birkaç ~ uzakta benzin istasyonu var; saat(Ü) İstanbul-İzmir arası sekiz ~ sürüyor; uzak(Ü) Okulum evime çok ~; uzaklık(Ü) İki şehir arasındaki ~ iki yüz kilometre; yakın(Ü) Evlerimiz birbirine ~; yan yana(Ü) Kütüphane ile postane ~.

2.4 hareket: acele et-(Ü) Otobüse yetişmek için ~meliyiz; aç-(Ü) Pencereyi ~; al-(Ü) Bakkaldan ekmek ~dım; as-(Ü) Çamaşırları ~; at-(Ü) Topu bana ~; atla-(Ü) Kedi duvardan ~yıp hızla kaçtı; ayaklan-(A) Halk fabrikanın açılmasına karşı ~dı; ayrıl-(Ü) Konser başlamadan alandan ~dım; başla-(Ü) Dersler saat dokuzda ~r; bırak-(Ü) Elimdekileri mutfağa ~tım; bin-(Ü) İlk kez kamyonu ~miş; bit-(Ü) Sevdiğim dizi bugün ~ti; bük-(A) Elindeki sopayı yavaşça ~tü; bükül-(A) Yanlış oturmaktan beli ~dü; çabuk ol-(Ü) Bize yetişmek için ~mahsın; çalış-(Ü) Kamyon ~tı; çek-(Ü) Çekmeceyi ~ip kağıtları aldı; çıkar-(Ü) Giysilerini dolaptan ~dı; çök-(Ü) Beklemekten yorulunca yere ~tü; çömel-(A) Köpek gördüğünüzde yere ~in; dağıt-(Ü) Çocuklar bütün evi ~miş; devir-(A) Çocuk evdeki bütün sandalyeleri ~di; diz-(Ü) Öğretmen öğrencileri sıraya ~di; doğrul-(A) ~up bana kapıyı gösterdi; dola-(A) Düğümü çözeceğim derken ipleri birbirine ~mış; dolan-(Ü) Kablolar birbirine ~mış; dolaş-(Ü) Parkta iki saat ~mış; dur-(Ü) Araba yolun ortasında ~du; durakla-(A) Arkadaşım geldiğimi görünce ~dı; düş-(Ü) Dengesini kaybedip ~tü; eğ-(A) Dalları ~erek kendine yol açtı; eğil-(A) ~ip dalların arasından baktı; eriş-(Ü) İlaçları çocukların ~emeyeceği yerlerde saklayın; geç-(Ü) Arkamızdaki araba hızlanıp bizi ~ti; geçir-(Ü) Gözlerim görmediğinden ipi iğneye ~emedim; gel-(Ü) Okula geç ~miş; geri ver-(Ü) Benden aldığı kitabı ~di; gez-(Ü) Alışveriş merkezlerini ~dik; git-(Ü) Evden çıkıp ~ti; giy-(Ü) Ceketini almadan önce ~ip baktı; gönder-(Ü) Bugün mektup ~dim; hareket et-(Ü) Otobüs kaçta hareket edecek?; harekete geç-(Ü) Polis zamanında ~ti; hızlan-(Ü) İleride arkadaşımı görünce ~dım; iade et-(A) Ceketini iade edip parasını aldı; in-(Ü) Otobüsten ~ip yürümeye başladı; istop etmek(A) Araba hararet yapınca ~ti; işle-(Ü) ~meyen saati duvardan indirdik; it-(Ü) Kapıyı ~erek açtım; kaç-(Ü) Polisi duyan hırsızlar ~tılar; kalk-(Ü) Yerinden ~ip pencereye gitti; kapat-(Ü) Kapıyı ~; karıştır-(Ü) Aradığını buluncaya kadar bütün çekmeceleri ~dı; kay-(Ü) Ayağım ~ınca düştüm; kes-(Ü) Elektrikler gidince çalışmayı yarıda ~ti;

kımlıda-(A) *Hiç rüzgar yok yaprak ~mıyor*; kır-(Ü) *Taşla camı ~dı*; koş-(Ü) *Her sabah sahilde ~arım*; koy-(Ü) *Aldıklarını yerine ~*; mola ver-(Ü) *Yol işçileri yemek için ~diler*; otur-(Ü) *Ağacın altında ~duk*; oyna-(Ü) *Cansız sandığımız böcek birden ~dı*; saldır-(Ü) *Mahalleli hırsıza ~dı*; salla-(Ü) *Şu elini ~yan kardeşim*; sona er-(Ü) *Bütün işlerim erkenden ~di*; soy-(Ü) *Portakalı ~up yedi*; soyun-(Ü) *Eve gelir gelmez ~up yattı*; stop et-(A) *Araba yolun ortasında ~ti*; sür-(Ü) *Ekmeğe bal ~üp yedi*; terk et-(Ü) *Dün akşam evi ~tim*; topla-(Ü) *Evi her zamanki gibi anneleri ~dı*; tut-(Ü) *Topu ~*; ulaş~ (Ü) *En uçtaki dala ~tık*; uzan-(Ü) *Kendini iyi hissetmiyorsan biraz ~*; uzat-(Ü) *Arkadaşına sigara ~tı*; var-(Ü) *Köye ~dığımızda akşam olmuştu*; ver-(Ü) *Ödüllü bana ~diler*; vur-(Ü) *Oyuncağını vermeyen kardeşine ~du*; yat-(Ü) *Yorgunluktan eve gelir gelmez ~tı*; yetiş-(Ü) *Size ~mek için koştum*; yürü-(Ü) *Her gün evden işe ~yor*; yüz-(Ü) *Çocuk küçücük havuzda ~üyor*; zıpla-(Ü) *Çocuklar dallardaki meyvelere ulaşmak için ~dılar*.

2.5 yön: -A doğru(Ü) *Bana doğru birkaç adım attı*; -(y)A kadar(Ü) *Durağa kadar koştum*; al-(Ü) *Beni evden ~ır mısın?*; ara(Ü) *Ağaçların ~sından geçip eve gittik*; aşağı(Ü) *~ inip top oynadılar*; batı(Ü) *~ya doğru yol aldık*; bırak-(Ü) *Elindekileri masaya ~*; boyunca(A) *Yol ~ park etmek yasak*; çek-(Ü) *Çekmeceyi ~ip içindekileri boşalttı*; çık-(Ü) *Üst kata ~ip komşuyla sohbet etti*; -DEn(Ü) *Okul~ çıktım*; dışarı(Ü) *~ çıkıp sigara içti*; doğu(Ü) *~ bölgelerimizde kış daha serttir*; doğruca(Ü) *Hastane ~ gidince solda*; dosdoğru(Ü) *Hiç sapmadan ~ gidin*; dön-(Ü) *Bana ~üp gülümsedi*; dümdüz(Ü) *Bu yolu ~ takip edin*; düz(Ü) *~ gidip sola dönün*; -(y)E(Ü) *Eve/bana/yola*; -(y)E doğru(Ü) *Birazdan eve doğru gideceğim*; -(y)E karşı(Ü) *Denize karşı çay içtik*; gel-(Ü) *Yarın bize ~ecekler*; geri(Ü) *~ dönüp unuttuklarımızı aldık*; geri ver-(Ü) *Ödünç aldığı kitabımı ~di*; getir-(Ü) *Dönüşte sana ne ~eyim?*; gir-(Ü) *Kapıdan ~ip doğruca odasına gitti*; git-(Ü) *Ankara'ya ~miş*; gönder-(Ü) *Kardeşime mektup ~dim*; götür-(Ü) *Beni de sinemaya ~*; güney(Ü) *~ sahilleri turizm cennetidir*; -(n)In yanına doğru(Ü) *Arkadaşımın yanına doğrugittim*; iade et-(A) *Aldığım ceketi ~tim*; içeri(Ü) *~ girip oturanları selamladım*; ileri(Ü) *~de şehrin ışıkları görünüyor*; in-(Ü) *~ip bahçedekilerle oturdum*; it-(Ü) *Kapıyı ~erek açtık*; koy-(Ü) *Suyu bardağa ~up içti*; kuzey(Ü) *~de hava daha serin*; sağ(Ü) *Benim ~mda oturan kim?*; sol(Ü) *Eczane ~ tarafta*; takip et-(Ü) *İstasyona kadar beni takip edin*; taraf(Ü) *Hangi ~tan gitmeliyiz?*; taşı-(Ü) *Ankara'dan İstanbul'a*

~miş; yan(Ü) *Hangi ~a bakmalıyım?*; yön(A) *~ümüzü pusulaya bakarak bulduk*; yukarı(Ü) *~ çıkıp manzaraya baktım*.

2.6 kaynak: –DAn(Ü) *Evden geliyorum*.

2.7 düzenleniş: ara(Ü) *İki dersin ~sında çay içtik*; arka(Ü) *Filmin ~sından çay içmeye gittik*; art(Ü) *Reklamların ardından film başladı*; -DEn önce(Ü) *Yemekten önce ellerini yıka*; -DEn sonra(Ü) *Yemekten sonra dişlerini fırçala*; -DIktAn sonra(Ü) *Yıkandıktan sonra kurulandı*, -IncI(Ü) *Birinci dersimiz tarih*; -Ip(Ü) *Çantamı alıp çıktım*; ilk(Ü) *Buraya ilk gelişim*; -mEdEn önce(Ü) *Yatmadan önce kitap okudu*; orta(Ü) *Tam ~larına oturdum*; ön(Ü) *~den yemekler ardından tatlılar yendi*; önce(Ü) *~ ellerini yıka*; öncelikle(Ü) *~ herkesi selamlarım*; son(Ü) *~ sınıf öğrencileri mezun oldu*; sonra(Ü) *Önce yemek yedik ~ kahve içtik*; sonradan(Ü) *Sen sahneye ~ çıkacaksın*; sonuncu(Ü) *Yarışmada ~ olduk*.

2.8 boyut:

2.8.1 ölçü: alçak(Ü) *Çocuklar için ~ masa yapmışlar*; avuç(Ü) *Pastanın içine iki ~ fındık koydu*; avuç içi kadar(Ü) *Bu parayla ancak ~ bir ev alabildik*; beden(Ü) *~ime uygun kıyafet bulamadım*; boy boy(Ü) *Raflarda ~ bardaklar dizili*; büyük(Ü) *~ bir ev aldım*; büyüklü küçüklü(Ü) *~ bir sürü tabak getirmiş*; -CA(Ü) *Büyükçe bir ev kiraladım*; cüce(A) *Buradaki her şey ~ler için küçük yapılmış*; çuval(Ü) *Beş ~ unu sırtında taşıdı*; damla(Ü) *İlacı her gün iki ~ damlatacaksınız*; dar(Ü) *Bu pantolon bana ~ geldi*; derin(Ü) *~ suda yüzmek tehlikelidir*; dev(Ü) *Bu ~ yapı tarihi önem taşıyor*; -DIğI+kişi ekleri ölçüde(Ü) *Sağlığına dikkat ettiğin ölçüde uzun yaşarsın*; -DIğI+kişi ekleri+cA(Ü) *Sağlığına dikkat ettiğince sağlıklı yaşarsın*; el kadar(Ü) *~ bir etek giymiş*; fincan(Ü) *Bir ~ şekeriniz var mı?*; geniş(Ü) *~ mutfaklı bir ev istiyorum*; ince(Ü) *~ bir yoldan geçerek gittim*; irili ufaklı(Ü) *~ meyveleri tabaklara koydu*; kaç(Ü) *~ ekmek lazım?*; kadar(Ü) *Ne ~ elma alayım?*; kalın(Ü) *Bu kitap çok ~*; kamyon(Ü) *Bu kış iki ~ kömür yaktık*; kaşık(Ü) *Bebek bir ~ çorba içti*; kısa(Ü) *~ çöpü çeken kaybeder*; kova(Ü) *Bir ~ suyu başımdan aşağı döktü*; küçük(Ü) *Evler ~ salonlu olmalıymış*; -İlk(Ü) *İki kişilik yemek yiyor*; nohut oda bakla sofa(A)

Küçücük şöyle ~ bir evim var; ölçü(A) Bu ~lerde bir ev istiyorum; sığ(Ü) Bu sular gemi geçemeyecek kadar ~; su bardağı(Ü) Kekin içine iki ~ şeker koy; -(ş)Ar(Ü) İkişer elma yedik; tabak(Ü) Adam üç ~ yemek yemiş hâlâ doymamış; uzun(Ü) Yolumuz ~ olduğu için erkenden çıktık; yüksek(Ü) ~ topuklu ayakkabılar sağlıksızdır.

2.8.2 uzunluk: -(y)A kadar(Ü) *Çocuğun boyu belime kadar geliyordu; adım(Ü) Birkaç ~ atıp yaklaştım; boy(Ü) Adam yaklaşık 1,70 ~unda; diz boyu(Ü) Araba ~ balçıkta takılıp kaldı; karış(Ü) Çocuğun boyu bir ~ daha uzamış; kısa(Ü) ~ boylu bir çocuk; kilometre(Ü) Burası ile Eskişehir arası kaç ~?; metre(Ü) Beş ~ kumaş aldım; santimetre(Ü) Masanın kenarı altmış ~; uzun(Ü) Çok ~ bir yola çıkıyorum; uzunlu kısıalı(Ü) ~ çiçekleri vazoya yerleştirdim.*

2.8.3 basınç: ağır(Ü) *Masa taşıyamayacağım kadar ~; hafif(Ü) ~ torbayı ben taşıdım.*

2.8.4 ağırlık: ağır(Ü) *Valiz ~ olduğu için taşıyamadım; gram(Ü) Her gün yüz ~ ceviz yemeliymişiz; hafif(Ü) Bu çanta ~miş; kilo(Ü) Üç ~ elma aldım; şişman(Ü) O kadar ~ ki sandalyeyi kırdı; tart-(Ü) Meyveleri ~ıp bana uzattı; tombul(Ü) ~ olduğu için kilo vermeye çalışıyor; zayıf(Ü) ~ olduğu için kolayca kucağımda taşıdım.*

2.8.5 hacim: litre(Ü) *Bir ~ süt içmişim; oylum(A) Bu ~la çok yer kaplar.*

2.8.6 yer/alan: alan(Ü) *Bütün halk ~da toplanıp protesto etti; büyük(Ü) ~ odayı çalışma odası yaptım; küçük(Ü) ~ bir evde yaşıyorum; mahal(A) Cinayet ~i olduğu için kimseyi sokmuyorlar; mekân(A) Bulunduğumuz ~ tarihî bir önem taşıyor; meydan(Ü) ~da konser var; oda(Ü) Burada birkaç boş ~ var; yer(Ü) Bu ~lere daha önce hiç gelmemiştim.*

2.8.7 sıcaklık: derece(A) *İstanbul yarın 30 ~ olacaktı; ılık(Ü) Baharın ~ havasında yürüyüş yapmak ne güzel; ısı(Ü) Ütünün ~ ayarı*

bozulmuş; kaynar(Ü) Makarnayı ~ suda pişirin; keskin(A) ~ bir rüzgâr var dışarıda; sıcak(Ü) Hava o kadar ~ ki nefes alamıyorum; sıcaklık(Ü) Yarın ~ artacakmış; soğuk(Ü) Doğuda ~tan nehirler donmuş.

3.Zamanla ilgili

3.1 belli bir zaman/dönem: -(y)A kadar(Ü) *Akşama kadar sokakta oynuyor; an(Ü) Bir ~ hiç gitmeyecek sandım; -(y)AnA kadar(Ü) Eve gidene kadar söylendi; asır(Ü) Bu ~da hâlâ açlıktan ölen insanlar var; ay adları ocak, şubat, mart, nisan, mayıs, haziran, temmuz, ağustos, eylül, ekim, kasım, aralık(Ü); bayram(Ü) ~ tatilleri bundan sonra yazı gelecek; bir ara(Ü) Polis ~ benden bile şüphelenmiş; bir aralık(Ü) ~ ofisime uğrayın bu konuyu konuşalım; boyunca(Ü) Konser ~ dans ettik; bu akşam(Ü) ~ televizyonda güzel bir film var; bu ay(Ü) ~ maaşımızı zamla aldık; bu gece(Ü) ~ elektrik kesintisi olacakmış; bu gece yarısı(Ü) ~ dolunayı izle; bu hafta(Ü) ~ önemli toplantılarım var; bu hafta sonu(Ü) Okulun pikniği ~; bu kış(Ü) ~ pek sert geçmedi; bu öğleden sonra(Ü) ~ doktora gideceğim; bu öğlen(Ü) ~ yemeği birlikte yiyelim; bu sabah(Ü) ~ başıma gelmeyen aksilik kalmadı; bu sıralarda(Ü) ~ eve daha geç gelir oldu; bu yaz(Ü) ~ en sıcak yaz olacakmış; bu yıl(Ü) ~ enflasyon düşecekmiş; buçuk(Ü) Saat beş ~; bugün(Ü) ~ yapılacak çok işim var; çağ(Ü) Bilişim ~ında yaşıyoruz; çeyrek(Ü) Saat dördü ~ geçiyor; -DA Biz bu sonbaharda buluşacaktık; dakika(Ü) Yemeğin pişmesi kaç ~ sürer?; -DEn beri(Ü) Onu gördüğümünden beri uyuyamıyorum; -dİğI+kişi ekleri ay(Ü) Geçtiğimiz ay maaşıma zam aldım; -dİğI+kişi ekleri yıl(Ü) Geçtiğimiz yıl şirketimiz oldukça başarılıydı; -dİğI+kişi ekleri zaman(Ü) Seni en son gördüğüm zaman lisedeydin; -dİğI+kişi ekleri yaz(Ü) Geçtiğimiz yaz bu kadar sıcak olmamıştı; -dİğI+kişi ekleri kış(Ü) Geçtiğimiz kış büyük bir felaket yaşandı; -dİğI+kişi ekleri bahar(Ü) Geçtiğimiz baharda şenlikler yapılmıştı; -dİğI+kişi ekleri an(Ü) Yaşadığımız anın kıymetini bilmeliyiz; -dİğI+kişi ekleri hafta(Ü) Taşındığı hafta evini su bastı; -dİğI+kişi ekleri gün(Ü) Tanıştığımız gün yağmur yağıyordu; -DIr(Ü) Kaç yıldır memlekete gitmedim; dün(Ü) ~ akşam evde değildim; dün akşam(Ü) ~ bizdeydiler; dün gece(Ü) ~ uyuyamadım; dün öğleden sonra(Ü) ~ koltukta uyuyakalmışım; dün öğlen(Ü) ~ yemekte pilav vardı; dün sabah(Ü) ~ kahvaltı etmedim; -(y)EnE değin(A)*

Misafirler gelene değin tartıştılar; -(y)E dek(Ü) Seni sonsuza dek seveceğim; -(y)E ... var(Ü) Saat bire on var; -EcEğİ+kişi ekleri gün(Ü) Gideceğin gün bana haber ver; -EcEğİ+kişi ekleri hafta(Ü) Pikniğe gideceğimiz hafta yağmur yağdı; -EcEğİ+kişi ekleri zaman(Ü) Tatile gideceğiniz zaman beni de götürün; esnasında(A) Ders ~ bir şey yemeyiniz; ezan vakti(A) ~ çıktık yola; gece yarısı(Ü) ~ sokaklar tehlikelidir; geçen akşam(Ü) ~ çok şık bir yere gittik; geçen ay(Ü) ~ iflas etmiş; geçen gece(Ü) ~ birlikte sinemaya gittik; geçen gün(Ü) ~ gittiğimiz yerin adı neydi?; geçen hafta(Ü) ~ randevuma gitmedim; geçen öğleden sonra(Ü) ~ onu parkta gördüm; geçen öğlen(Ü) ~ beraber yemek yedik; geçen sabah(Ü) ~ evden çıkarken anahtarımı unutmuşum; geçen yıl(Ü) ~ güzel bir tatil yapmıştım; gelecek ay(Ü) ~ ameliyat olacaktı; gelecek hafta(Ü) ~ düğünümüz var; gelecek yıl(Ü) ~ üniversite sınavına girecek; gün adları pazartesi, salı, çarşamba, perşembe, cuma, cumartesi, pazar(Ü); hafta arası(Ü) ~ ofisime uğrayın; hafta içi(Ü) Kursa ~nde gidiyorum; hafta sonu(Ü) ~ tatillerimi dinlenerek geçiriyorum; hasat zamanı(A) Düğün işlerin yoğun olduğu ~na denk gelmemeli; -(y)I ... geçiyor(Ü) Saat beşi on geçiyor; için(Ü) İki ay ~ Almanya'ya gidiyor; ikindi(A) ~ vakti cenaze kalkacak; kaç?(Ü) Saat ~?; karşı(Ü) Sabaha ~ eve gelmiş; -ken(Ü) Sen uyur~ ben ders çalıştım; kışın(Ü) Bazı hayvanlar ~ uyurlar; kuşluk vakti(A) ~ yola çıktığımızda kimsecikler yoktu; -IArI(Ü) Sabahları sinirli olurum; -leyin(Ü) Sabah~ erkenden uyandım; -IIğInA(Ü) Benden iki saatliğine izin aldı; mevsim adları bahar, ilkbahar, ilkyaz, yaz, sonbahar, güz, kış(Ü); müddet(A) Sizi bir ~ daha burada tutacağız; mühlet(Ü) Fidye getirmek için iki gün ~ verdiler; ne zaman?(Ü) ~ sinemaya gideceğiz?; öğleyin(Ü) ~ buluşacak mıyız?; önceki gün(Ü) ~ balığa çıktık; önümüzdeki yaz(Ü) ~ tatilimi yurt dışında geçireceğim; önümüzdeki yıl(Ü) ~ bu konuyla daha çok ilgileneceğim; ramazan(A) ~ bizim için kutsal bir aydır; saat(Ü) Buraya geleli üç ~ oldu; sabahın körü(Ü) Misafir geleceği için annem ~nde hazırlıklara başladı; saniye(Ü) Sizi birkaç ~ bekleteceğim; seher(A) ~ vakti esen rüzgar serin olur; sonbahar(Ü) ~da yapraklar sararıp dökülür; sonra(Ü) Seninle bu konuyu ~ konuşalım; sonraki gün(Ü) ~ onunla buluşacağız; süre(Ü) Çalışmadığınız ~de ne yaptınız?; süre zarfında(A) Çalıştığınız ~ yemeklerinizi ofiste yiyeceksiniz; süresince(Ü) Oyun ~ telefonlarınızı kapalı tutunuz; şimdi(Ü) ~ saat kaç?; şu an(Ü) ~ Fransa'da saat kaç?; tan(A) Günün en soğuk zamanı ~ ağız kendir; tarih(Ü) Dilekçenin üstüne ~ atmayı unutmayın;

vakit(Ü) Seninle görüşmek için ~ bulamıyorum; yarım(Ü) Saat ~; yarın(Ü) ~ seninle buluşabiliriz; yatsı(A) Köye vardığımızda vakit epeyce ilerlemiş ~ okunuyordu; yazın(Ü) ~ tatile gideceğim; yeni yıl(Ü) Bu sene ~ Cuma gününe denk geliyor; yılbaşı(Ü) ~ gecesi her yerde kutlamalar var; yüzyıl(Ü) İçinde bulduğumuz ~ yeni gelişmelere sahne olacak; zaman(Ü) Ne ~ döneceksin?;

3.2 öncelik: *başlangıçta(Ü) ~ herkese selam ederim; başta(Ü) ~ bizim mahalle olmak üzere bütün semt bunu konuşuyor; daha(Ü) İşlerimi bitiremedim ~; daha önce(Ü) Buraya ~ de gelmiştim; -DAn önce(Ü) Misafirlerden önce bizim orada olmamız lazım; erken(Ü) ~ davranıp ilk sırayı kaptım; eskiden(Ü) Komşuluk ilişkileri daha iyiymiş ~; evvel(A) Her şeyden ~ sağlığın gelir; hâlâ(Ü) Yaşlıları mezun oldu o ~ okuyor; hâlen(A) Üç yıl önce öğretmenliğe başladım ~ öğretmenlik yapmaktayım; henüz(Ü) Yola çıktığımızda ~ güneş doğmamıştı; -mAdAn önce(Ü) Sofraya oturmada önce ellerini yıkamalısın; önce(Ü) ~ elini yıka sonra yemek ye; önceden(Ü) ~ düşünüp şemsiye alsaydık ıslanmazdık; şimdiden(Ü) Kitabı yayınlanalı iki hafta oldu ama ~ çok satanlar listesine girdi;*

3.3 sonralık: *akabinde(A) Sen çıktın ~ onlar geldiler; çok geçmeden(Ü) ~ söylediklerimi anlamaya başladı; daha sonra(Ü) Bugün hava yağmurlu ~ gideriz; -DAn öte(A) Ölümden öte yol yok; -DAn sonra(Ü) Yemekten sonra ellerini yıka; -DIktAn sonra(Ü) Yıkandıktan sonra kurulandı; gel zaman git zaman(Ü) ~ derslerinde başarılı olmaya başladı; -Ip(Ü) Çantasını alıp çıktı; sonra(Ü) Önce ödevlerini bitir ~ oyun oyna; sonradan(Ü) Ders çalışsaydın ~ pişman olmazdın; sonunda(Ü) ~ yanlışlarını kabul etti;*

3.4 sıra: *baş(Ü) Sırada ~ı çekiyoruz; başı çek-(Ü) Ülke sorunlarında işsizlik ~iyor; baştan aşağı(Ü) Bütün soruları ~ cevapladı; baştan sona(Ü) Bildiklerini ~ anlattı; birinci(Ü) Okuldayken cam kenarındaki ~ sırada oturdum; çeyrek(A) Okunan isimlerin ilk çeyreğinde benim adım yoktu; -DAn sonra(Ü) Yemekten sonra ellerini yıka; -IncI(Ü) Kaçınıcı sınıfa gidiyorsun?; ilk(Ü) Bankada ~ sırada ben vardım; nihayet(A) Bizim adımız listenin ~indeymiş; orta(Ü) Sıralamaya göre bizim okul ~lardaydı; son(Ü) Listede ~ sıralardaydım; sonra(Ü) Listede benden ~ kim var?; sonunda(Ü)*

Sıranın ~ki yaşlı adam fenalaştı; yarın(Ü) Listenin ~sından fazlasına sıra gelmedi;

3.5 andaşlık: -ArAk(Ü) *Okula müzik dinleyerek gittim; aynı zamanda(Ü) İkimiz de göreve ~ başlamıştık; -DI mI(Ü) Çocuk beni gördü mü kaçıyor; -DIğI sırada(Ü) Duşa girdiği sırada kapı çaldı; -DIğI zaman(Ü) O derse girdiği zaman ben daha evdeydim; -DIğIndA(Ü) Yağmur başladığında otobüsten iniyordum; -DIkçA(Ü) Sana baktıkça anneni görüyorum; eşzamanlı(Ü) Dansçılar ~ hareket etmezlerse bütün uyum bozulur; -IncA(Ü) Beni görünce gülümsedi; -Ir...-mAz(Ü) Onu görür görmez el salladım; -ken(Ü) Okula gider~ yolda müzik dinledim;*

3.6 geleceğe gönderme: -AcAk(Ü) *Önümüzdeki hafta pikniğe giteceğiz; bir an önce(Ü) ~ eve gidip uyuyacağım; biraz sonra(Ü) ~ ders zili çalacak; birazdan(Ü) Film ~ başlayacak; bu akşam(Ü) ~ evde oturup ders çalışacağım; bugün yarın(Ü) Sınav sonuçları ~ açıklanır; çok geçmeden(Ü) ~ yine görüşeceğiz; -DAn itibaren(Ü) Bugünden itibaren sigarayı bırakıyorum; -DAn tezi yok(Ü) Yarından tezi yok ders çalışmaya başlayacaksın; -DIktAn sonra(Ü) İşlerimi bitirdikten sonra tatile gideceğim; -(y)E(Ü) Cumartesiye dönmüş olurum; en kısa zamanda(Ü) ~ görüşmek üzere; -Er...-mEz(Ü) Eve gider gitmez uyuyacağım; gelecek ay(Ü) ~ maaşıma zam isteyeceğim; gelecek hafta(Ü) ~ doğumgünüümü kutlayacağız; gelecek yıl(Ü) ~ üniversite sınavlarına girecek; gelecekte(Ü) ~ bir kitap yazacağım; ileride(Ü) ~ çok ünlü olacağım; önümüzdeki ay(Ü) ~ yurt dışında olacağım; önümüzdeki hafta/haftaya(Ü) ~ bir konferansa katılacağım; önümüzdeki yıl(Ü) ~ evlenmeyi düşünüyoruz; sonraki ay(Ü) ~ dershaneye kayıt yaptıracağım; sonraki gün(Ü) ~ memlekete gideceğim; sonraki hafta(Ü) ~ tatil için izin isteyeceğim; sonraki yıl(Ü) ~ hapishaneden çıkacak; yarın(Ü) ~ hava güneşli olacakmış; yarından sonra(Ü) ~ bir daha onun yüzünü görmeyeceğim*

3.7 ana/şimdiye gönderme: bu akşam(Ü) ~ kimse yürüyüşe çıkmamış; bu gece(Ü) ~ hava serin; bu öğlen(Ü) ~ yemeği beğenmedim; bu sabah(Ü) ~ hava güzel; bugün(Ü) ~ okula gitmeyeceğim; bugüne bugün(Ü) ~ koskoca bir avukatsın; -DI mI(Ü) Beni gördü mü kaçıyor; -DIğI sırada(Ü) Duşa girdiği sırada kapı çaldı; -DIğI zaman(Ü) Yağmur başladığı zaman ben yoldaydım; -DIğIndA(Ü) Film başladığında sen uyumuştun; esna(Ü) Tam uyuyacağım ~da

kapı çaldı; günümüzde(Ü) ~ çalışan kadın sayısı hızla artıyor; hâlâ(Ü) ~ ders çalışıyorum; -IncA(Ü) Karşısında beni görünce gülümsedi; -ken(Ü) Ben ders çalışır~ sen uyuyordun; sıcak(Ü) Geziden döndükten sonra ~ bize gördüğü yerleri anlattı; şimdi(Ü) ~ saat kaç?; şu an(Ü) Sence ~ napıyordur?; şu sıralarda(Ü) ~ kursa gitmeye hazırlanıyordur; -yor(Ü) Ders çalıştım~um;

3.8 geçmişe gönderme: *bir ara(Ü) ~ çok sık görüşürdük sonra irtibatı kopardık; bir aralık(Ü) ~ işsiz gezdikten sonra bu işe girdim; bir zamanlar(Ü) Bu gökdelenlerin olduğu yerler ~ tarlaymış; biraz önce(Ü) ~ senden söz ediyorduk; -DI(Ü) Eve gitti; dün(Ü) ~ evde yoktun; eskiden(Ü) ~ komşuluk ilişkileri daha çokmuş; geçen akşam(Ü) ~ çok güzel bir film seyrettik; geçen ay(Ü) ~ maaşım eksik yatmış; geçen gece(Ü) ~ tuhaf bir rüya gördüm; geçen gün(Ü) ~ yolda seni gördüm; geçen hafta(Ü) ~ okul gezisine gitmiştik; geçen hafta sonu(Ü) ~ tatildegdim; geçen öğlen(Ü) ~ neden yemeğe inmedin?; geçen sabah(Ü) ~ pastanede karşılaştık; geçen yıl(Ü) ~ bu yıla göre daha uzun tatil yapmıştım; geçenlerde(Ü) ~ lise arkadaşına rastladım; geçmiş(Ü) Ne yaparsan yap ~i unutamazsın; mazi(A) Milletler ~lerine bakıp ders almalıdırlar; -mİş(Ü) Beni aramış; önceki akşam(Ü) ~ hepberlikte bize geldiler; önceki ay(Ü) ~ maaşımdan para biriktirdim; önceki gece(Ü) ~ bebek birdenbire hastalandı; önceki gün(Ü) ~ seni ofiste göremedim; önceki hafta(Ü) ~ annemden bir mektup aldım; önceki öğlen(Ü) ~ yemeği ofiste yedim; önceki sabah(Ü) ~ çok sinirliydin; önceki yıl(Ü) ~ üniversite sınavlarına girmiş; yakın geçmiş(A) ~te yaşananlar belgesel olmuş;*

3.9 zaman odaksız gönderme:-DIr(Ü) *Ankara İç Anadolu bölgesindedir; vakitsiz(Ü) ~ geldiğim için özür dilerim*

3.10 gecikme: *ertele-(Ü) Korktuğum için doktor randevumu sürekli ~dim; gece gece(Ü) ~ yemek mi yenir?; gecik-(Ü) Acele etmezsen ~eceğiz; geç(Ü) Tren ~ gelecek; geç kal-(Ü) Uçağa ~dığımız için otobüsle gittik; sonraya bırak-(Ü) Çok yoğun çalıştığımızdan sinemaya gitmeyi ~tık;*

3.11 erken oluş: *dün bir bugün iki(Ü) Evleneli bir yıl oldu boşanmaktan söz ediyorsunuz daha ~; erken(Ü) Durağa ~ gittiğim için uzun süre otobüs bekledim; zamanından önce(Ü) Toplantıya ~ gidip gelenleri ben karşıladım;*

3.12 geç oluş: geç(Ü) Toplantıya ~ girince müdür ters ters baktı;

3.13 zaman uzunluğu: -(y)A kadar(Ü) Sabaha kadar dans etmişler; akşama sabaha(Ü) Hastalığı iyice kötüledi ~ ölüm haberi gelir; akşamı et-(Ü) Parkta lise arkadaşımı gördüm, sohbet ede ede ~tik; -(y)Ali(Ü) Görmeyeli çok değişmişsin; an(Ü) Bu ~ı ömrüm boyunca unutmam; -(y)AnA kadar(Ü) Buraya gelene kadar söylendi; ay(Ü) Tam altı ~ iş aramış; aylık(Ü) Altı ~ bir kursa yazıldım; boyunca(Ü) Seni ömrüm ~ seveceğim; çabuk(Ü) Fazla vaktimiz olmadığından ~ olmalıyız; dakika(Ü) Ömrümün en güzel ~ları bunlar; -DAn beri(Ü) Sabahtan beri temizlik yapıyor; -DAn önce(Ü) Bu olaydan önce sık sık görüşürdük; -DAn sonra(Ü) O günden sonra bir daha beni aramadı; -DIğIndAn beri(Ü) Sigarayı bıraktığından beri çok kilo aldı; -DIğIndAn itibaren(Ü) Eşini kaybettiğinden itibaren ağzını bıçak açmadı; -Dıkça(Ü) Seni gördükçe anneni hatırlıyorum; -Dİr(Ü) Kaç gündür gözüme uyku girmiyor; -(y)E kadar(Ü) Sabaha kadar ders çalışıyor; eli kulağında(Ü) Yarım saat önce işten çıktığına göre ~dır şimdi gelir; gün(Ü) İki ~ yemek bile yemedi; gün aşırı(Ü) Doktor ilaçları ~ almamı söyledi; günlük(Ü) Beş ~ bir tatil programı yaptım; günü birlik(Ü) Hafta sonu için şehir dışına ~ geziler var; günü gününe(Ü) İlaçları ~ almazsam iyileşemezmişim; hafta(Ü) Buraya geleli kaç ~ oldu?; haftalık(Ü) İki ~ bir iş gezisine çıkıyorum; hızlı(Ü) ~ davranmazsak geç kalırız; -(y)IncAyA kadar(Ü) Eve gidinceye kadar tartıştılar; için(Ü) İki ay ~ Almanya'ya gidiyor; iki güne bir(Ü) Can sıkıntısından ~ alışverişe çıkıyor; kısa(Ü) Yol o kadar ~ sürdü ki anlayamadık; -IIğIna(Ü) Benden iki saatliğine izin aldı; o gün bugündür(Ü) ~ yüzünü bile görmedik; o zamandan beri(Ü) ~ buralara hiç uğramadı; saat(Ü) İçeri gireli yarım ~ oldu; saniye(Ü) Sizi birkaç ~ bekleteceğim; sür-(Ü) Yolculuk iki saat ~üyor; süre zarfında(Ü) Burada çalıştığınız ~ sigara içemezsiniz; sürece(Ü) Sigara içtiğiniz ~ bu şikayetleriniz bitmeyecek; uzun(Ü) Oraya gitmek çok ~ sürer; yıl(Ü) Bu işe üç ~ önce başladım; yıllık(Ü) Hükümet beş ~ kalkınma programını açıkladı; zamanla(Ü) İnsan ~ her şeye alışıyor;

3.14 hız: acele(Ü) ~ etmezsek treni kaçıracamız; acil(Ü) ~ olarak müdürle görüşmem gerek; ağır(Ü) ~ hareketlerle çantasını açtı; ağır ağır(Ü) Kapıyı ~ kapattı; ağır aksak(Ü) Aramızda yaşlılar çok olduğu için yolumuza ~ devam ettik; ağırdan al-(Ü) Akşama daha çok vakit olduğunu düşünerek

hazırlıklarını ~dı; aheste(A) ~ çek kürekleri sandalcı; aniden(Ü) Çocuk ~ yola fırlayınca frene bastım; ansızın(Ü) Kapıyı açınca ~ karşıma çıktı; apar topar(Ü) Kapı çalınınca ~ yerinden kalktı; arkasından atlı kovala-(Ü) ~rcasına evden çıkıp gitti; bir çırpıda(Ü) Kapıyı ~ kapattı; bir dikişte(Ü) İçkisini ~ bitirdi; bir koşu(Ü) Haberi alınca ~ hastaneye gittik; bir solukta(Ü) Sütü ~ mideye indirdi; birdenbire(Ü) Karşımda ~ onu görünce rengim attı; çabuk(Ü) ~ olmazsak yetişemeyeceğiz; damdan düşer gibi(Ü) Oğlunun ölüm haberini ~ söyleyince kadın fenalaştı; -DAn tezi yok(A) Yarından tezi yok buraya geliyor; -DIĞI gibi(Ü) Kapkaççı çantayı kaptığı gibi kaçtı; durup dururken(Ü) ~ sözümü kesip bana evlenme teklif etti; göz açıp kapayıncaya kadar(Ü) Tabaktakileri ~ mideye indirdi; ha diyince(Ü) ~ gidilecek kadar yakın bir yer değil; hemen(Ü) ~ ödevlerini bitir akşama gezmeye gideceğiz; hız(Ü) Aşırı ~ kazaya neden oldu; hızlı(Ü) Çok ~ araba kullandığından kimse onunla gitmek istemiyor; -Ir...-mEz(Ü) Beni görür görmez kaçıyor; -(y)Iver-(A) Bu raporları yazıver; kaşla göz arasında(Ü) Pazarda ~ çantamı çaldılar; sürat(A) Trafikte ~ yapmak tehlikelidir; süratli(A) ~ araba kullanmaktan ceza yemiş; yavaş(Ü) Otoyolda ~ kullanmak da hızlı kullanmak kadar tehlikelidir;

3.15 sıklık: -A ...-A(Ü) Gide gele yolu öğrendim; ara sıra(Ü) ~ mektuplaşırız; arka arkaya(Ü) Bana ~ sorular sordu; asla(Ü) Senden ~ vazgeçmem; aylık(Ü) ~ dergilerde yazılarım yayınlanıyor; balık kavağa çıkınca(Ü) İşsizlik sorunu ~ biter; bazen(Ü) Evde tek başınayken ~ sıkılıyorum; binde bir(Ü) Böyle çalışkan bir gelin ~ bulunur; çoğu kez(Ü) ~ yanlışlıkla aynı kitabı tekrar okumuşumdur; daima(A) Açıksözlü olmak ~ hoş karşılanmaz; ender olarak(A) Bu markayı ~ kullanırım; genellikle(Ü) ~ büyük marketlere giderim; günde(Ü) ~ bir avuç ceviz yemek gerekirmiş; haftalık(Ü) ~ dergilere abone oldum; hep(Ü) Gece gündüz ~ seni düşünüyorum; her akşam(Ü) ~ eve aynı saatte gelir; her ay(Ü) ~ maaşımdan para arttırırım; her bahar(Ü) Ben ~ âşık olurum; her gece(Ü) ~ yatmadan önce dua ederim; her gün(Ü) Yazın ~ duş alırım; her hafta(Ü) ~ anneme uğrarım; her hafta sonu(Ü) ~ beni görmeye gelirler; her kış(Ü) ~ en az bir kere hasta olurum; her öğleden sonra(Ü) ~ bana kahve içmeye gelir; her öğlen(Ü) ~ bir miktar yoğurt yemeliymişiz; her saat(Ü) ~ haberleri seyreder; her sabah(Ü) ~ bir bardak süt içer; her yaz(Ü) ~ memleketime giderim; her yıl(Ü) ~ buralara bol turist gelir; her zaman(Ü) ~ güleryüzlüdür; hiç(Ü) Beni ~ yalnız bırakma; hiçbir zaman(Ü)

Seni ~ unutmayacağım; ikide bir(Ü) ~ bana bakıp gülüyorlar; kırk yılda bir(Ü) ~ dışarıda yemek yiyelim dedik başımıza neler geldi; kırk yılın başı(Ü) Senden ~nda yardım istedim; -IArI(Ü) Sabahları koşarım; nadiren(Ü) Tiyatroya ~ gidiyorum; pek az(Ü) Son zamanlarda ~ görüşüyoruz; -r(Ü) Her Cuma bize geli~; -r ol-(Ü) Onu sık sık rüyamda görür oluyorum; seyrek olarak(Ü) Alışverişimi ~ pazardan yaparım; sık sık(Ü) ~ sinemaya giderim; sıkça(Ü) ~ yürüyüşe çıkarım; sıklıkla(Ü) ~ dışarıda yemek yerim; üst üste(Ü) Uyumamak için ~ üç kahve içtim; zaman zaman(Ü) Ben de ~ sinemaya gidiyorum;

3.16 süreklilik: -A ... -A(Ü) *Gide gele yolu öğrendim; -Akal-(Ü) Manzaraya bakakaldı; akşamı et-(Ü) Çocuk bütün gün bilgisayarın başında akşamı ediyor; arka arkaya(Ü) ~ dört film izledik; bir dikişte(Ü) İçkisini ~ bitirdi; bir oturuşta(Ü) Kitabı ~ okudum; devam et-(Ü) Ders devam ediyor; -DAn beri(Ü) Sabahtan beri yağmur yağıyor; -DAn itibaren(Ü) Yarından itibaren sigarayı bırakacağım; -Dİr(Ü) Günlerdir benimle konuşmuyor; durup dinlenmeden(Ü) ~ sabahlara kadar ders çalışıyor; -(y)E gel-(A) Gelenekler bugüne kadar uygulanagelmiş; gece gündüz(Ü) ~ arıyorum ama telefonunu açmıyor; hâlâ(Ü) ~ ders çalışıyor; -IArI(Ü) Sabahları koşarım; -mAdAn(Ü) Kaç gündür kahvaltı etmeden okula gidiyor; -mAksİzİn(Ü) Durmaksızın konuşuyor; -r(Ü) Her sabah süt içe~; sür-(Ü) Film üç saat ~üyor;*

3.17 aralıklarla oluş: ara sıra(Ü) ~ aşçıya izin verir yemeği kendim pişiririm; bazen(Ü) ~ televizyonda güzel programlar oluyor; her zaman değil(Ü) Sinemaya gidiyorum ama ~

3.18 değişmezlik: daima(A) ~ dürüst olmamı öğütler; daimi(Ü) ~ statüde eleman alınacaktır; devamlı(Ü) Burada trafik ~ tıkalıdır; durup dinlenmeden(Ü) ~ sabahlara kadar ders çalışıyor; eski hamam eski tas(Ü) Sen gittiğinden beri burada her şey aynı ~; hep(Ü) ~ söylediklerini yapmamı ister; her zaman(Ü) ~ eve aynı saatte gelir; kalıcı(Ü) Bir sanatçı ~ eserler bırakmak ister; oldu bitti(Ü) ~ böyledir her yere geç gelir; -r(Ü) Dersler saat dokuzda başla~; sürekli(Ü) ~ aynı şeyleri söyleyip canımı sıkıyor;

3.19 geçicilik: -(y)AnA kadar(Ü) Ev bulana kadar sizde kalabilir miyim?; bir süreliğine(Ü) ~ misafirhanede kalıyorum; geçici(Ü) Bu ~ süreci birlikte atlatacağız; şimdilik(Ü) ~ bavullarınızı buraya bırakın sonra

yerleşiriz;

3.20 yineleyiş: -A...-A(Ü) *Söylene söylene beni buraya getirdi;*
tekrar(Ü) *Dün akşamki yemeğin ardından beni ~ aradı;* yine(Ü) *~ görüşmeyi*
ben de çok isterim;

3.21 tek oluş: bir kere(Ü) *~ sahneye çıkan bir daha vazgeçemez derler;*
bir kez(Ü) *İnsan ~ sigaraya alıştı mı bir daha kurtulamıyor;*

3.22 başlayış: adım at-(Ü) *Bu işe bir ~san gerisi gelir;* başla-(Ü) *Ders*
~dı; başlangıç(Ü) *~lar her zaman heyecan vericidir;* -DAn beri(Ü) *Burası*
1995'ten beri kullanılmıyor; -DAn itibaren(Ü) *Yarımdan itibaren sabahları*
koşuyoruz;

3.23 bitiş: -(y)A kadar(Ü) *Yağmur sabahtan akşama kadar yağdı;* bit-
(Ü) *Üç saatin sonunda konferans ~tı;* din-(Ü) *Günlerdir yağan yağmur ~dı;*
dur-(Ü) *Fırtına sabaha karşı ~du;* kes-(Ü) *Ödenek bulunamayınca film yarıda*
~ildi;

3.24 dengeli/kararlılık: bekle-(Ü) *Onlarla konuşuncaya kadar beni*
burada ~yin; denge(Ü) *Doğanın ~sini korumak gerek;* dikil-(Ü) *Saatlerdir*
~miş seni bekliyorum; dur-(Ü) *Ödenek gelinceye kadar inşaatın yapımı ~du;*
istikrar(A) *Hükümetin ekonomi politikası ~ sağladı;* kal-(Ü) *Yönetim*
değişinceye kadar görevinde ~dı; otur-(Ü) *Sabahtan beri hiçbir şey yapmadan*
~uyor; sabit(A) *Dolar bugün ~ değerinde kaldı;* uzan-(Ü) *Kendimi iyi*
hissetmeyince biraz ~dım;

3.25 değişim, geçiş: başkalaş-(A) *Kültürler hızla birbirlerinden*
etkilenip ~ıyor; değiş-(Ü) *Anlayış ~meden ilerleme kaydedemeyiz;* değişikliğe
uğra-(A) *Savaştan sonra ülke pek çok alanda ~dı;* dönüş-(Ü) *Film insanın*
hayvandan ~ümünü anlatıyor; git gide(Ü) *Güneş ~ daha erken batıyor;* gün
geçtikçe(Ü) *Acılar ~ azalıyor;* günden güne(Ü) *Hasta ~ daha iyi oluyor;*

4.Niceliksel

4.1 sayı: -(ş)Ar(Ü) *İkişer elma yedik;* asal sayılar(Ü) *Üç sıra önümde*
oturuyor; aşağı yukarı(Ü) *~ on senedir oraya gitmedim;* hemen hemen(Ü)

Oyların ~ iki yüz kadarını almış; ikinci bir(Ü) Size bu iş için ~ şans daha vereceğiz; -1Ar(Ü) Bahçedeki çiçekler açmış; üç aşağı beş yukarı(Ü) ~ bütün akrabalarım gelmiş; yaklaşık(Ü) Hava sıcaklığı ~ 25 derece;

4.2 miktar: *A...-A(Ü) Vura vura kırdı; A'dan Z'ye kadar(Ü) ~ bütün işlerimi bitirdim; adım başı(Ü) Bu köyde ~ çeşme var; aman aman(Ü) ~ değerli malları yoktu üç beş tane vardı; ana baba günü gibi(Ü) Sınav sabahı okul bahçesi ~ydi; -(ş)Ar(Ü) Hepimizin üçer kalemi var; ardı arkası kesilme-(Ü) İsteklerinin ~diğinden iki günde bütün paramız bitti; asgari(Ü) ~ hız sınırı otuz kilometre; aşağı yukarı(Ü) Beklediğim zam ~ bu kadardı; aşırı(Ü) ~ yoğun bir çalışma temposu var; az çok(Ü) Sokak çocukları için ~ para topladım; az miktarda(A) Pastadan ~ kalmış; azami(Ü) Trafikte kamyonların taşıyacağı ~ yük belirlenmiştir; baştan aşağı(Ü) Evi ~ temizledik; bir avuç(Ü) ~ insanla bu işi bir günde bitiremeyiz; bir hayli(A) Saate bakınca ~ geç olduğunu gördüm; bir kısmı(Ü) Öğrencilerin ~ soruları kolay buldular; bir parçası(Ü) Pastanın ~ yere düştü; bir sürü(Ü) Bugün yapılacak ~ işim var; bir yığın(Ü) Başvuru için elime ~ kağıt tutuşturdular; biraz(Ü) Çok değil ama ~ acıktım; birazı(Ü) ~ını sana ayırdım; birçoğu(Ü) Seyircilerin ~ filmin sonunu anlamadı; birçok(Ü) İşsizlik ~ ülkenin ortak sorunu; birkaçı(Ü) ~ beni ziyarete geldi; bol(Ü) Burada yeşillik ~ ve ucuz; bol keseden(Ü) Piyangodan para çıkınca ~ harcamaya başladı; buket(Ü) Kadınlar sokaklarda çiçek ~leri satıyorlar; -CA(Ü) Kilometrelerce yol yürüdü; çeyreği(Ü) Ekmeğin ~ni koparıp bana uzattı; çift(Ü) Bir ~ ayakkabı istiyorum; çok(Ü) Bugün ~ işim var; çok miktarda(A) ~ taraftar stadın önünde toplandı; daha çok(Ü) Oylar düşündüğümünden ~ çıktı; daha fazla(Ü) Çocuklar için ~ yardım toplamalıyız; demet(Ü) Elinde bir ~ çiçekle kapıma geldi; -DEn daha çok(Ü) Düşündüğümünden daha çok maaş teklif ettiler; deste(Ü) Bir ~ maydanoz aldım; dilim(Ü) Kaç ~ ekmek yedin?; dişinin kovuğuna sığma-(Ü) Bu kadar yemek onun ~z birkaç çeşit daha yapalım; doyumluk değil tadımlık(Ü) Memleketten tatlı getirdim ama fazla yok ~; en aşağı(Ü) Buradan okula kadar ~ iki kilometre vardır; en az(Ü) Sağlıklı olmak için günde ~ yarım saat spor şart; en küçük(Ü) Bana ~ dilimi ayırmış; en ufak(Ü) ~ elmayı ben yedim; epey(A) Bu saate kadar ~ yol geldik; epeyce(A) Vakit ~ geç olmuş; fakir(Ü) O kadar ~ ki üstündekiler dökülüyor; hayli(A) Oturunca ~ yorulduğumu anladım; hemen hepsi(Ü) İçeceklerin ~nde alkol vardı; hemen hiç(A) Bu yıl buralara ~ kar*

yağmadı; hepsi(Ü) *Tabağındaki yemeklerin ~ bitecek*; her(Ü) ~ *ikisini de götürdüm*; her biri(Ü) *Çocukların ~ gelip tek tek elimi öptüler*; hiç(Ü) *Bana ~ bırakmamışlar*; hiçbiri(Ü) *Önerimi ~ kabul etmedi*; iğne atsan yere düşme-(Ü) *Günüün bu saatinde Eminönü'nde ~z*; iğneden ipliğe kadar(Ü) *Hırsızlar ~ her şeyi çalmışlar*; ikisi de(Ü) ~ *söylediklerimi anlamadı*; kadar(Ü) *Boyu ~ oğlu var*; kâfi derecede(A) ~ *sustum artık konuşacağım*; kalabalık(Ü) *Bugün pazar çok ~*; kesir sayı sıfatı(Ü) *Oyların yüzde yirmisini almış*; kucak dolusu(Ü) *Bir ~ çiçek yığdı önüme*; -lAr(Ü) *Çocuklar top oynuyor~*; -İlk(Ü) *İki kişilik bir oda istiyoruz*; oldukça(Ü) *Dışarısı ~ soğuk*; pek(Ü) *Buralara ~ gelmem*; pek çok(Ü) *Partide tanımadığım ~ insan vardı*; tamamı(Ü) *Yemeklerin ~ bitmiş*; tek tük(Ü) *Bu sokak pek işlek değil ~ araba geçer*; tümü(Ü) *Zamanımın ~nü çocuklarla geçiriyorum*; yarısı(Ü) *Tencerenin ~nı yemiş*; yeteri kadarı(A) *Yarın için ~nı ayırdım*; yeterli miktarda(Ü) *Kış için ~ yakacağımız var*; yığınla(Ü) *Her gün ne yazık ki ~ ekmek çöpe atılıyor*; yoksul(Ü) ~ *ülkelere yardım çağrısı yapıldı*; zengin(Ü) *Ülkemiz bor bakımından ~*;

4.3 derece: aman aman(Ü) ~ *güzel bir kız değildi ama çok becerikliydi*; ancak(Ü) *Bu araba ~ on milyar eder*; -AsİyA(Ü) *Ferhat da Şirin'e ölesiye âşıktı*; aşağı yukarı(Ü) ~ *on yıldır memlekete gitmedim*; az(Ü) *Bu kadar tatil bana ~ geldi*; bayağı(Ü) *Seni görmeyeli ~ olmuş*; bir hayli(A) *Vakit ~ geç olmuş*; biraz(Ü) ~ *daha sabretmeliyiz*; bu kadar(Ü) ~ *beğeneceğinizi bilseydim daha çok yapardım*; -CAsInA(Ü) *Mecnun Leyla'yı ölürcesine seviyordu*; çok(Ü) *Seni herkesten ~ seviyorum*; -DEn çok(Ü) *Onu görmekten çok seni gördüğüme sevindim*; -DEn ziyade(A) *Yemekten ziyade sohbet etmekte amacımız*; daha(Ü) *Senden ~ iyisini beklerdim*; denli(A) *Seni bu ~ rahatsız ettiğini bilmiyordum*; derece(Ü) *Bu olaylar seni bu ~ üzdü demek*; epeyce(Ü) *Burada ~ zaman kaybettik*; fazla(Ü) *Son tabak ~ geldi*; hemen hemen(Ü) ~ *bu kadar daha yolumuz var*; kadar(Ü) *Beni ne ~ seviyorsun?*; körkütük(Ü) *Dün akşam eve ~ sarhoş halde geldi*; ne derece(A) *Bu olay sizin için ~ önemli?*; ne kadar(Ü) ~ *güzel bir manzara!*; ne ölçüde(A) *Bu olay sizi ~ etkiledi?*; o derece(A) *Filmden ~ etkilendi ki bütün gece ağladı*; o kadar(Ü) *Hava ~ sıcak ki insan nefes bile alamıyor*; oldukça(Ü) ~ *yoğun bir çalışma temposu var*; olsa olsa(Ü) *Bu ev ~ elli milyardır*; öyle ki(Ü) *Ona çok kızdım ~ hayatım boyunca affetmem*; pek(Ü) *Yemeği ~ beğenmedim*; seviye(Ü) *Dersanenin ~ tespit sınavına girmiş*; şu kadar(Ü) ~ *değerim yokmuş gözünüzde*; tam(Ü)

Aradığım ~ olarak böyle bir şeydi; tamamen(Ü) Sizinle ~ aynı fikirdeyim; vızır vızır(Ü) Bu ara işler çok iyi dükkân ~ çalışıyor; yaklaşık(Ü) Hava sıcaklığı ~ 25 derece; yeteri derecede(A) Bu konuyla ~ ilgilenmiyorsun; yeteri kadar(Ü) Seninle ~ zaman kaybettim; yeterli miktarda(A) Kış için ~ yakacağımız var;

5.Niteliksel

5.1 fiziksel:

5.1.1 biçim: biçim(Ü) *Bu tarihi yapı bugüne kadar ilk ~ini korumuştur; çarpık(Ü) ~ bacaklı sıska bir çocuktü; çarpık çurpuk(Ü) Özenle hazırladığım hediye kutusu otobüsün bagajından çıktığında ~tu; dikdörtgen(A) Salondaki masamız ~; eciş bücüş(Ü) Bana hediye olarak ~ bir heykel getirmiş; eğri büğrü(Ü) ~ dalların arasından güçlükle ilerledik; kare(Ü) Bana ~ bir kutu lazım; kargacık burgacık(Ü) ~ bir yazısı var okunmuyor; şekil(Ü) Çok ~siz bir yapı; üçgen(A) Peyniri ~ şeklinde dilimledim; yuvarlak(Ü) Ortaya ~ bir halı aldık;*

5.1.2 boyut: bkz 2.8

5.1.3 nem, rutubet: ıslak(Ü) ~ çamaşırları üstümden çıkardım; ıslan-(Ü) *Bütün gün yağmurda dolaşıp ~mış; ıslat-(Ü) Hızla geçen araba beni ~tı; kuru(Ü) ~ çamaşırları topladım; nem(Ü) Havada ~ oranı yüksek; rutubet(A) ~ romatizma hastalığını azdırır; yaş(Ü) ~ yere oturma;*

5.1.4 görürlük/görüş: aydınlık(Ü) *Aydınlığa kadar arama çalışmalarına son verildi; bak-(Ü) Uzun uzun pencereden dışarı ~tı; gör-(Ü) Beni ~üp yanıma geldi; görülebilir(Ü) Kalabalıkta beni bulabilmesi için ~ bir yerde bekledim; görülemez(Ü) Simsiyah giysiler içinde dolaşırsan gece ~sin; karanlık(Ü) ~ta yolumu zor buldum; loş(Ü) ~ ortamda yüzünün bütün ayrıntılarını seçemedim; seyret-(Ü) Geç saate kadar televizyon ~miş;*

5.1.5 pusluluk: göz gözü görme-(Ü) *Kantinde sigara*

dumanından göz gözü görmüyordu; net(Ü) Televizyonun görüntüsü ~ değil tamire götüreyim; puslu(Ü) Sabahları hava ~ olduğundan trafikte dikkatli olmak gerek;

5.1.6 işitirlik/duyma: ağır işit-(Ü) *Dedem son zamanlarda iyice ~meye başladı; alçak ses(Ü) ~le konuştuğundan hiçbir şey anlamadım; bağır-(Ü) Sinirlenince hemen ~ır; bangır bangır(Ü) ~ müzik dinleyince komşular rahatsız oldular; bas bas bağır-(Ü) Çantası çalınan kadın ~ıyor; dinle-(Ü) Beni ~yin anlatacaklarım var; duy-(Ü) Söylediklerini ~dum; fısılda-(Ü) Kimse duymasın diye kulağına ~dım; fısıltı(Ü) Kulağıma ~lar geliyor ancak anlayamıyorum; gürültü(Ü) Kütüphanede ~ yapmayınız; patırtı(Ü) Yukarıdan ~ geliyor; ses(Ü) Konserden önce ~ sistemini kontrol etti; yüksek ses(Ü) Çok ~le konuşmayın çocuk uyuyor;*

5.1.7 tat: acı(Ü) *Yemek çok ~ olmuş; ekşi(Ü) Limonataya biraz şeker lazım çok ~ olmuş; leziz(Ü) Senin ~ yemeklerinden yemek için sabırsızlanıyorum; lezzetli(Ü) Annemin yemekleri çok ~dir; tat(Ü) Kelebekler ayaklarından ~ alırlarmış; tatlı(Ü) Salata için ~ biber aldım; tatsız(Ü) Çok ~ bir yemektir;*

5.1.8 koku: burcu burcu(Ü) *Bahçede ~ çiçek kokuları arasında çayımızı içtik; kok-(Ü) Buzdolabı bozulunca bütün yemekler ~muş; kokla-(Ü) Çiçekleri vazoya koyarken ~dım;*

5.1.9 doku: ağır(A) *~ metalden yapılmış; dümdüz(Ü) Sıranın üzerini zımparalayınca ~ oldu; düz(Ü) ~ bir yerde yazı yazmak daha kolaydır; düzgün(Ü) Kağıdın ~ durması için defterin arasına koydum; engebeli(Ü) ~ arazide bisiklet kullanılmaz; hafif(A) Taşınabilir olması için ~ metal kullanılmış; pürtüklü(A) Masa böyle ~ kalmayacak zımparalanacak; pütür pütür(Ü) Allerjiden cildi ~ olmuş; pürüzlü(Ü) ~ kumaşı ütüyle düzeltiltim; pürüzsüz(Ü) Elimi tahtaya sürdüğümde ~ olduğunu fark ettim; sert(Ü) ~ yatakta yattığım için sırtım ağrıyor; tırtık tırtık(A) Tahta aşınmış ~ olmuş; tırtıklı(Ü) ~ patates cipsinden yedik; yer(Ü) Bu kumaşın ~i iyi; yumuşak(Ü) ~ ekmek mide için iyi değilmiş;*

5.1.10 renk: açık(Ü) *Yazın ~ renkli giysileri tercih etmeliyiz;*
ak(Ü) ~ *sakallı bir dede gördüm;* al(A) *Bizim bayrağımızın rengi ~;*
beyaz(Ü) ~ *bir anlayışa göre renk bile değilmiş;* gri(Ü) ~ *takımımı temizlemeye verdim;* kahverengi(Ü) ~ *ayakkabılarımı gördün mü?;*
kara(Ü) *Gökyüzünde ~ bulutlar var;* kırmızı(Ü) ~ *elma tatlı olur;*
koyu(Ü) ~ *renkli giysiler insanı daha zayıf gösteriyor;* mavi(Ü) ~ *bir gömlek istiyorum;* portakal rengi(Ü) ~ *bir kazak giymiştim;* renk(Ü) *Ne ~ gömlek bakmıştınız?;* sarı(Ü) *Sonbaharda ~ yapraklar olur her yerde;* siyah(Ü) ~ *renk göz yokmuş;* turuncu(Ü) *Bu yıl ~ renk modaymış;* yeşil(Ü) ~ *gözlü biriydi;*

5.1.11 yaş: abla(Ü) ~*larımdan biri burada oturuyor;* ağabey(Ü) ~*lerim haberi duyunca çok kızdılar;* aylık(Ü) *Dokuz ~ bebek etrafıyla yeni yeni ilgilenmeye başlamış;* çocuk(Ü) ~ *korkudan annesinin arkasına saklandı;* dede(Ü) *Ben senin ~n olacak yaştayım;* ergen(A) ~*lik en zor dönemlerden biridir;* genç(Ü) *Henüz bazı şeyleri bilemeyecek kadar ~;* ihtiyar(Ü) ~ *gençlere taş çıkartarak yüzüyordu;* kaç yaşında+kişi ekleri?(Ü) *Kaç yaşındasın?;* kardeş(Ü) *Benden iki yaş küçük bir ~im var;* nine(Ü) *Otobüste yaşlı bir ~ye yer verdim;* yaş(Ü) *Her ~ın bir güzelliği var;* ... yaşında+kişi ekleri(Ü) *Yirmi sekiz yaşımdayım;* yaşlı(Ü) ~ *olduğu için bazı şeyleri aklında tutamıyor;* yetişkin(Ü) *O artık 20 yaşında ~ bir genç kız;*

5.1.12 fiziksel durum: bozuk(Ü) *Bu makine ~ olduğu için başka bir makine bulmak lazım;* engelli(Ü) ~*ler için yeni kaldırımlar yapılıyor;* hasta(Ü) *Okula gelmediğine göre ~ olmalı;* hizmet dışı(Ü) *Asansör ~ olduğundan merdivenleri kullandık;* iyi(Ü) *Dün hastaydı ama bugün daha ~;* kes-(Ü) *Ekmek doğrarken parmağını ~miş;* kır-(Ü) *Bacağını ~dığı için gelemiyormuş;* onar-(Ü) *Radyoyu ~dım ama içinden bir vida arttı;* ölü(Ü) *Anne sağ, baba ~;* sağ(Ü) *Annesi hâlen ~;* sağlıklı(Ü) ~ *bir bünyesi olduğu için hastalanmıyor;* tamir et-(Ü) *Bozuk saati uğraşa uğraşa ~miş;*

5.1.13 erişilebilirlik: açık(Ü) *Alışveriş merkezleri bayramda da*

~ olacakmış; açıl-(Ü) Kütüphane dokuzda ~ıyor; kapalı(Ü) İş yerimiz tadilat nedeniyle ~dır; kapan-(Ü) Dükkanlar yazın daha geç ~ıyor

5.1.14 temizlik: bal dök yala(Ü) Sabahtan beri yerleri siliyor artık ~; kirli(Ü) Aylardır uğramadığımız için ev çok ~ydi; temiz(Ü) Bu lokanta ~ olduğu için burada yiyorum; temizle-(Ü) Misafirler gittikten sonra evi ~di; yıka-(Ü) Yemekten sonra bulaşıkları ~dık;

5.1.15 madde: ağaç(Ü) ~tan bir yazı masası almış; ahşap(Ü) Dağlarda ~ evler var; altın(Ü) Son zamanlarda beyaz ~ moda; deri(Ü) Gençler bileklerine ~ bileklikler bağlıyorlar; gümüş(Ü) ~ takılar bazı insanların cildini rahatsız ediyor; metal(Ü) Bazı insanlar bakışlarıyla ~ eşyaları hareket ettirebiliyor; naylon(Ü) Temizlik için ~ kova aldım; pamuk(Ü) ~lu çamaşırlar için ayrı yıkama programı var; plastik(Ü) ~ doğa düşmanı bir madde; yün(Ü) Kazak örmek için ~ aldım; yünlü(Ü) Kışın ~ kıyafetler sıcak tutuyor

5.1.16 gerçek oluş, olmayış:

5.1.16.1 gerçek oluş, taklit olmayış: gerçek(Ü) ~ kürk giyenleri protesto ediyoruz; hakiki(A) Bu yüzüğün taşları ~ pırlanta

5.1.16.2 gerçek olmayış, taklit oluş: asılsız(Ü) Polis bomba ihbarının ~ olduğunu söyledi; gibi yap-(Ü) Uyumuş ~ıp gözlerini yumdu; sahte(Ü) ~ senet düzenlemekten hapse girmiş; suni(Ü) Yiyeceklerimizin çoğu doğal ortamda yetişmiyor bunlar ~; taklit(Ü) Elinizdeki mal çok iyi bir ~ gerçeğinden ayırmak çok güç; yapay(Ü) Buradaki malların çoğu ~; yapma(Ü) Hediye gelen vazonun içine ~ çiçekler koydum; yapmacık(Ü) ~ davranışları yüzünden kimse onu sevmiyor;

5.1.17 tamlık/doluluk: boş(Ü) ~ bir yer bulup oturdum; doldur-(Ü) Benim bardağımı da ~ur musun?; dolu(Ü) Otobüs ~ olmasına rağmen hâlâ hareket etmedi; tam(Ü) Bugün önemli bir sınav olduğundan sınıf ~; tam takır(Ü) Buzdolabı ~ olduğundan alışverişe gittik; tıka basa(Ü) Salon ~ doluydu oturacak yer bulamadık; tıklık

tıklım(Ü) ~ kumsalda oturacak yer bulamadık;

5.2 değerlendirici:

5.2.1 değer, fiyat: alçak fiyat(Ü) ~ uygulamasıyla müşteri çekmeyi planlıyorlar; bedava(Ü) Koltuk takımı alana büfe ~; beş para etme-(Ü) Bu sahte mücevher ~z; değer(Ü) Bu halının ~i ne kadar?; değerli(Ü) ~ bir İran halısıymış; değersiz(Ü) ~ bir taş için çok para vermişsin; fiyat(Ü) Malı neredeyse alış ~ına satıyoruz; ne kadar?(Ü) Bu halı ~?; ölü fiyatına(Ü) Durumları o kadar kötüymüş ki evlerini ~ satmışlar; paha biçilmez(Ü) Kaşıkçı elması ~ bir eserdir; pahalı(Ü) Turistik bölgelerde fiyatlar daha ~; peşin(Ü) ~ ödersek indirim yapacaklar; sudan ucuz(Ü) İşleri kötü olduğu için arsayı ~a satacaklar; taksit(Ü) ~le buzdolabı aldım; ucuz(Ü) Anadolu'da meyve sebze daha ~; veresiye(A) Bakkal ~leri kapatmaya çalışıyor; yüksek fiyat(Ü) ~lar müşterileri pazara itiyor;

5.2.2 nitelik: ahım şahım değil(Ü) Buranın yemekleri pek ~ başka yerde yiyelim; baştan savma(Ü) Ödevini ~ yaptığı için düşük not aldı; beter(Ü) Bu iş sandığımızdan daha ~ sonuçlanacak; beterin beteri(Ü) Başına gelenlere üzülme ~ var; bulunmaz Bursa kumaşı(Ü) Kendini çok beğeniyor sanki ~; çirkin(Ü) ~ görünümlü bir mal alıcı bulmaz; derme çatma(Ü) ~ bir ev aldık daha iyisine gücümüz yetmedi; doğru dürüst(Ü) Henüz ~ bir çay bile demleyemiyor; dört dörtlük(Ü) Okuldayken de hep ~ ödevler verirdi; elden düşme(Ü) Parayı denkleştirip ~ bir araba aldık; gelişigüzel(Ü) Tabakları sofraya ~ dağıtmış; güzel(Ü) Çok ~ bir gözlük; iyi(Ü) Dünyada en ~ şaraplar Fransa'da; kaliteli(Ü) Buranın malları daha ~; kırık dökük(Ü) Radyonun ~ olduğuna bakma hâlâ çalışıyor; kötü(Ü) Bu kumaşın yeri ~; üstünkörü(Ü) Camları ~ sildi nasıl olsa yağmur yağacak;

5.2.3 doğruluk, yanlışlık:

5.2.3.1 doğruluk: doğru(Ü) ~ları söylediğim için beni kimse sevmiyor; haklı(Ü) Oraya gitmemem gerektiğini

söylerken ~ydın;

5.2.3.2 yanlışlık: haksız(Ü) ~ yere bana kızdılar;
yanlış(Ü) ~ bir karar vermeden önce iyi düşün;

5.2.4 kabul edilebilirlik/edilemezlik:

5.2.4.1 kabul edilebilirlik: akla yakın(Ü)
Söyledikleriniz ~ geliyor; kabul et-(Ü) İş teklifini ~tim; katıl-(Ü)
Görüşlerinize ~ıyorum; makul(Ü) Bu teklifinizi ~ bulduğum için
onayladım; onayla-(Ü) Yaptıklarınızı ~mam mümkün değil;

5.2.4.2 kabul edilemezlik: abuk subuk(Ü) ~ önerilerle
karşıma çıkmayın; karşı çık-(Ü) Söylediklerinize tamamen
~ıyorum; katılma-(Ü) Düşüncelerinize katılmıyorum; reddet-(Ü)
Bütün suçlamalarınızı reddediyorum; saçma(Ü) Bu ~
düşüncelerle bu işi başaramayız;

5.2.5 yeterlilik, yetersizlik:

5.2.5.1 yeterlilik: -(y)Abil-(Ü) Bu masayı
kaldırabilirim; kâfi(A) Onu ~ derecede bekledik artık işimize
bakalım; yeter(Ü) Beni yalnız bırakın ~ başka şey istemiyorum;
yeterli(Ü) Hastaya günde bir ağrı kesici ~;

5.2.5.2 yetersizlik: -(y)AmA-(Ü) Bu masayı taşıyamam;
kâfi değil(A) Alınan önlemler bizce ~; yetersiz(Ü) Kendimi
araştırma yaptığım alanda ~ bulduğum için bol bol okuyorum;
yetmez(Ü) Bu kadar yemek hepimize ~;

5.2.6 arzu edilirlilik/edilmezlik:

5.2.6.1 arzu edilirlilik: ağzının suyu ak-(Ü) Kapıdaki
yepyeni arabayı görünce ~tı; arzu et-(A) Bu konuda başarılı
olmanı çok arzu ederim; -(y)AsI(A) Kırılalı elleriyle vurmuş
çocuğa; beğen-(Ü) Akşamki yemeği ~dim; iste-(Ü) Ben de
sizinle gelmek ~rim; keşke(Ü) ~ dünyada açlık olmasa; -sA(Ü)
Bütün dünyada barış ol~;

5.2.6.2 arzu edilmezlik: arzu etme-(A) *Ailem başka şehirde okumamı ~diği için burada kaldım; beğenme-(Ü) Saç kesimini ~dim; isteme-(Ü) Filmi seyretmek ~diğim için sinemaya gitmedim; ister istemez(Ü) Toplantıya ~ ben de katıldım; zoraki(Ü) Beni de ~ sofraya oturtular; zorla(Ü) Hiç sevmediğim yemeği ~ yedirdiler;*

5.2.7 doğruluk, yanlışlık:

5.2.7.1 doğruluk: doğru(Ü) *Bütün soruları ~ yapmışım*

5.2.7.2 yanlışlık: hata(Ü) *İnsan yaptığı ~lardan ders almalı; kabahat(A) Size karşı bir ~im mi oldu?; kusur(A) Bir ~ işlediyse cezalandırırız; yanlış(Ü) Sınavda dört ~ cevap bir doğru cevabı götürüyor;*

5.2.8 başarılilik, başarısızlık:

5.2.8.1 başarılilik: başarılı(Ü) *~ işadamları bir yemekte toplandı; çalış-(Ü) ~ başarının anahtarıdır; dene-(Ü) Bugün ilk kez araba kullanmayı ~dim;*

5.2.8.2 başarısızlık: başarısız(Ü) *~ olman için bir neden yok yeter ki kendine güven;*

5.2.9 işe yararlılık/yararsızlık:

5.2.9.1 işe yararlılık: faydalı(Ü) *Enginar sağlığa ~ sebzelerdendir; işe yara-(Ü) Aklımızı ~r bilgilerle donatmalıyız; kullanışlı(Ü) Çok ~ bir makine geliştirmişler; yararlı(Ü) Bugün ilk yardım konusunda ~ bilgiler edindim;*

5.2.9.2 işe yararsızlık: faydasız(Ü) *~ yiyeceklerle beslendiğinden çabuk hasta oluyor; işe yarama-(Ü) Bodrumdaki ~yan eşyaları attım; kullanışsız(Ü) Bu kadar ~ bir alete bunca para verdiğine inanamıyorum; yararsız(Ü) Zamanımı ~ işlerle boşa harcayamam;*

5.2.10 kapasite, kapasitesizlik:

5.2.10.1 kapasite: -(y)Abil-(Ü) *Japonca konuşabilirim*

5.2.10.2 kapasitesizlik: -(y)AmA-(Ü) *Çocukların anlayamayacağı bir kitap*

5.2.11 önemlilik, önemsizlik:

5.2.11.1 önemlilik: altını çiz-(Ü) *~erek söylüyorum bu aramızda kalsın; belli başlı(Ü) Üniversitelerde yaşanan ~ sorunlar konuşuldu; can alıcı(Ü) oplantının en ~ noktasında gülme krizine tutuldum; can damarı(Ü) Şehrin ~ olan bu yolun kapanması trafiği alt üst etti; mühim(A) Sizinle çok ~ bir konuda görüşmeliyim; önemli(Ü) Bugün çok ~ bir toplantım var;*

5.2.11.2 önemsizlik *eften püften(Ü) Bana ~ bir yığın soru sordu; havadan sudan(Ü) Yalnızca ~ konuştuk; ıvır zıvır(Ü) Sabahtan beri dedemden ~ bir sürü laf dinledim; incir çekirdeğini doldurma-(Ü) Böyle ~yan şeylerle kendini üzme; mühim değil(A) Bana söyleyecekleriniz ~se başka zaman konuşalım; önemsiz(Ü) Söyleyeceklerim ~di sonra konuşalım;*

5.2.12 olağan, olağan-dışılık:

5.2.12.1 olağan: *alelade(A) Polis merkezinde ~ bir gün yaşandı; normal(Ü) Bugün ~ bir gündü; olağan(Ü) Her zamanki ~ toplantılardan biriydi; sıradan(Ü) ~ biri değildir çok yeteneklidir;*

5.2.12.2 olağan dışılık: *anormal(Ü) Bugün ofiste ~ bir hareketlilik var; değişik(Ü) Onun herkeste olmayan ~ huyları vardır; enteresan(Ü) Onun herkeste olmayan ~ bir havası var; farklı(Ü) Bugün her zamankinden ~ görünüyordu; ilginç(Ü) Falcı bana ~ şeyler söyledi; olağan dışı(Ü) Meydandaki ~ kalabalığın nedeni kazaymış; olağanüstü(Ü) ~ güçlere*

inanmam; sıra dışı(Ü) ~ biridir ilginç yetenekleri vardır;

5.2.13 kolaylık, güçlük:

5.2.13.1 kolaylık: basit(Ü) *Bu yemeği yapmak çok ~;*
çantada keklik(Ü) *Soruların hepsini çözdüm sınav ~;* kolay(Ü)
Öğrenciler soruları ~ buldu; tereyağından kıl çeker gibi(Ü)
Hırsızlar evi ~ soymuşlar

5.2.13.2 güçlük: akla karayı seç-(Ü) *El yazısını okuyuncaya kadar ~tim;* güç(Ü) *Bu seneki soruları ~ buldum;*
zahmet(Ü) *Ailem beni okutabilmek için çok ~ler çekti;* zor(Ü)
Ekonomik olarak ~ bir dönemdeyim;

5.2.14 eskilik, yenilik:

5.2.14.1 eskilik: ahı gitmiş vahı kalmış(Ü) *Bu ~ otobüsle İstanbul'a iki günde vardık;* antika(Ü) *Meğer kırdığım ~ bir vazoymuş;* babadan kalma(Ü) ~ köstekli saat bugün hâlâ çalışıyor; elden düşme(Ü) ~ bir saat aldım bu işimi görür; eski(Ü) *Bu ~ ütü artık çalışmıyor;* eski püskü(Ü) *Artık bu ~ mobilyaları atalım;* fi tarihinden kalma(Ü) *Bu ~ arabayla hiçbir yere gidilmez;* ikinci el(Ü) *Acemi olduğum için yeni değil ~ bir araba aldık;* külüstür(Ü) *Eğer bu ~ araba bizi eve kadar götürürse ben de hepinize çay ısmarlarım;* nuh nebiden kalma(Ü) *En sonunda ~ gırgırı atıp elektrikli süpürge aldık;* kırık dökük(Ü) *Sence bu ~ radyo çalışır mı?;*

5.2.14.2 yenilik: gıcır gıcır(Ü) ~ ayakkabılarımı giyip hava attım; sıfır(Ü) *Bu parayla ~ araba alamayız, ikinci el alabiliriz;* yeni(Ü) *Aldığım ~ ayakkabıları kutusundan çıkardım;*

5.2.15 pekiştirme: m,p,r,s ile yapılan pekiştirmeler(Ü) *Bembeyaz/masmavi /sapsarı; ... dE ... (Ü) Çocuk yemem de yemem diye tutturdu;* dört elle sarıl-(Ü) *Bu işe kendi işiymiş gibi ~dı;* dört gözle bekle-(Ü) *Uzun zamandır görmediği teyzesini ~di;* fellik fellik ara-(Ü)

Baba yadigarı saati kaybetmiş günlerce ~mış; ...mI...(Ü) Güzel mi güzel kız

5.2.16 kesinlik, kesin olmama:

5.2.16.1 kesinlik: -DIr(Ü) *Ders bitmiştir; elbette(Ü) Bugünlere gelmek için ~ çok çalıştım; elde var bir(Ü) Müdürü ikna ettik ~ şimdi sıra patronda; garanti(Ü) Cep telefonu cevap vermiyor ~ evde unutmuştur; kesin(Ü) Yollar ıslak ~ yağmur yağmış; kesinkes(Ü) Kar yolları kapatmış okullar ~ tatil olur; kesinlikle(Ü) Bu işin içinde ~ onun parmağı var; kuşkusuz(Ü) Sonunda polis suçluları yakalayacaktır ~; muhakkak(A) İşsizliğin çok büyük bir sorun olduğu ~; mutlaka(Ü) Geç geleceksen ~ arayıp haber ver; ne şüphe(Ü) Çok çalışkan bir çocuk sınavı iyi gitmiştir ona ~; olmazsa olmaz(Ü) Bu ihale bizim ~; olmuş bil(A) Sen bu işi ~; resmen(Ü) Adam ~ yalan söylemiş; şüphe götürmez(Ü) Bu delillerden sonra cinayeti onun işlediği ~; şüphe yok(Ü) Yarın onun da bizimle geleceğine ~; şüphesiz(Ü) Parayı alan ~ kardeşimdir; yüzde yüz(Ü) Bu netlere bakılırsa sınavı ~ kazandın;*

5.2.16.2 kesin olmama: aşağı yukarı(Ü) ~ benim boylarımdaydı; az çok(Ü) Geleceğini ~ biliyorduk; bir ihtimal(Ü) ~ arabası bozulmuştur; belki(Ü) ~ işi çıkmıştır; galiba(Ü) Hava bulutlandı ~ yağmur yağacak; hemen hemen(Ü) ~ senin yaşlarındaydı; herhalde(Ü) Gelmeyecek olsa ~ haber verirdi; olasılık(Ü) Arkadaşına uğramış olma olasılığı da var; tahminen(Ü) ~ eve varmıştır; takriben(A) Yolculuğumuz ~ dört saat sürecektir; yaklaşık(Ü) Yolumuzun bitmesine ~ iki saat kaldı;

6.Ussal

6.1 düşünme: akıl+iyelik ekleri tut-(Ü) *Şimdi sana söyleyeceklerimi aklında tut; akıl+iyelik ekleri çık-(Ü) Bugünkü iş toplantısı aklımdan çıkmış; akıl+iyelik ekleri geç-(Ü) Aklından geçiyorsa unut, yapacak çok iş var;*

akıl+iyelik ekleri baş+iyelik ekleri al-(Ü) *Bu kız ~dı, günlerdir eve uğramıyor;*
akıl+iyelik ekleri baş+iyelik ekleri topla-(Ü) *Hayal kurmayı bırak ~ ve işinin*
başına dön; akıl+iyelik ekleri oynat-(Ü) *Kadıncağz üç haylaz çocukla*
uğraşmaktan neredeyse ~acak; akıl+iyelik ekleri köşesinden geç-(Ü) *Bir gün*
ünlü bir müzisyen olacağım o zamanlar aklımın köşesinden geçmezdi; alakadar
ol-(A) *Sağlığımla bu kadar yakından ~ması beni duygulandırdı;* bil-(Ü) *Bu*
sorunun cevabını ~iyorum; -CA(Ü) *Bence haklısın;* düşün-(Ü) *Bütün gece*
bana söylediklerini ~düm; elbette(Ü) *~ benim de hatalarım olmuştur;* emin ol-
(Ü) *Parayı kimin çaldığından ~malıyız;* farz et-(Ü) *Sınavı kazandığımı farz*
edelim ne olacak?; gerek-(Ü) *Trafik kurallarına dikkat etmek ~iyor;* gibi gel-
(Ü) *Kapı çaldı ~di;* göre(Ü) *Bana ~ bu yanlış;* hatırla-(Ü) *Kitabı kime*
verdiğimi ~dım; herhalde(Ü) *Sizinle geleceğimi düşünmüştünüz ~;* için(Ü)
Benim ~ sen bir hiçsin; ilgilen-(Ü) *Çocukların dersleriyle yakından ~mek*
gerekir; inan-(Ü) *Söylediklerine ~mıyorum;* itham et-(A) *Fabrikayı iflas*
ettirmekle itham ediliyorum; kesinlikle(Ü) *Sizinle ~ aynı fikirdeyim;* kuşkulan-
(Ü) *Polis kapıcıdan ~ıyor;* kuşkusuz(Ü) *Kendine güvenmek başarının en*
önemli parçasıdır ~; lazım ol-(Ü) *Pasta için şeker ~unca komşudan istedik;*
merak et-(Ü) *Ne konuştuğunuzu ~tim;* muhakkak(A) *Bu konuyu ~ yüz yüze*
konusup halletmeliyiz; razı ol-(Ü) *Eğer kızım ~duysa evlenebilirsiniz;* san-(Ü)
Bu saate kadar gelmediğine göre işi çıktı ~ırım; suçla-(Ü) *Beni hırsızlıkla*
~mışlar; şüphelen-(Ü) *~diğiniz kimse var mı?;* şüphesiz(Ü) *Toplantıya*
katılmamasının önemli bir nedeni olmalı ~; tahmin et(Ü) *Bu takının pahalı bir*
şey olduğunu ~mıyorum; tut ki(Ü) *~ sınavı kazanamadın ne yapacaksın?;* um-
(Ü) *Bu konuda beni suçlamazsınız ~arım;* umut et-(Ü) *Benimle aynı fikirde*
olduğunuzu ~tim; unut-(Ü) *Bugün buluşacağımızı tamamen ~muşum;* uygun
bul-(Ü) *Eğer ~ursanız kızınızla evlenmek istiyorum;* ümit et-(Ü) *Sınavda*
başarılı olacağını ~miştim; var say-(A) *Zengin olduğumuzu ~alım;* zannet-(A)
Bana inandığını ~mıyorum;

6.2 anlatım: açıkla-(Ü) *Ödevimi neden bitiremediğimi ~dım;* anlat-(Ü)
Bana askerlik anılarını ~tı; bildir-(Ü) *Müdürüme toplantıya gelemeyeceğimi*
~dim; cevap ver-(Ü) *Bütün sorulara soğukkanlılıkla ~di;* cevapla-(Ü) *Soruları*
~rken açık ve anlaşılır bir dil kullanınız; çağır-(Ü) *Annem akşam yemeğine*
~ıyor; davet et-(Ü) *Doğum gününe herkesi ~tim;* dile getir-(Ü) *Sıkıntımı nasıl*
~eceğimi bilemiyorum; duyur-(Ü) *Elektrik kesintisini semte ~dular;* eveleyip

gevele-(Ü) *Bana olan biteni ~meden anlatmanı bekliyorum*; gül-(Ü) *Birdenbire bana bakıp ~dü*; ifade et-(Ü) *Üzgün olduğumu ~mek isterim*; ilan et-(Ü) *Nişanlandığımızı bütün arkadaşlarımıza ~tik*; izah et-(A) *Konuyu anlamadığım için tekrar ~mesini istedim*; karşılaştı-(Ü) *Yaptığımız ödevleri ~dık*; konuş-(Ü) *Uzun uzun geçmiş günleri ~tuk*; men et-(A) *Sizi amirinizle böyle konuşmaktan men ederim*; mukayese et-(A) *Beni başkalarıyla ~mesine kıızıyorum*; müteşekkir ol-(A) *Bu davranışınız karşısında ~dum*; öner-(Ü) *Bize temiz bir pansiyon ~ebilir misiniz?*; özür dile-(Ü) *Yerinize oturduğum için ~rim*; rica et-(Ü) *~sem bana yardım edebilir misiniz?*; sor-(Ü) *Nasıl olduğumu ~du*; soru-(Ü) *Cevabını bilmediğim bir ~ bu*; söyle-(Ü) *~sem kızar mı acaba?*; سوال(A) *Ne cesaretle bana bu ~i sorarsınız?*; şikayet et-(Ü) *Arkadaşımı öğretmene ~tim*; tavsiye et-(Ü) *Size ucuz ve güzel bir otel tavsiye edebilirim*; teşekkür et-(Ü) *Yaptıklarından dolayı çok ~tim*; yakın-(Ü) *Gittiğimiz otelde sıcaktan ~dık durduk*; yanıt ver-(Ü) *Sınavda yalnızca üç soruya ~ebilmiş*; yanıtla-(Ü) *Lütfen aşağıdaki soruları parçaya göre ~yınız*; yasakla-(Ü) *Kapalı yerlerde sigara içmek ~ndı*; yaz-(Ü) *Bazı insanlar düşüncelerini ~arak ifade ederler*;

7.İlişkisel

7.1 yer ilişkileri: bkz 2.2, 2.3, 2.5, 2.6, 2.7

7.2 zaman ilişkileri: bkz 3.2, 3.12

7.3 eylem-olay ilişkileri

7.3.1 eyleyen: dönüşlü çatıda işi yapan ve işten etkilenen kişinin kendisidir(Ü) *Yıkandı, kurulandı, giyindi*; edilgen çatıda işi yapan belli değildir(Ü) *Cam kırıldı*; ettirgen çatıda iş başkasına yaptırılır(Ü) *Ekmek aldırđım*; eylemin sonundaki kişi ekleri(Ü) *Bu sabah geldim*; işteş çatıda iş karşılıklı ya da beraber yapılır(Ü) *Askerler selamlaştılar/Çocuklar zil çalınca bahçeye koşuştular*;

7.3.2 nesne: ettirgen eylemler geçişli eylemlerin geçişliliğinin arttığı eylemlerdir, nesne alırlar ancak nesne her zaman cümlede açıkça

yazılı olmayabilir(Ü) *Ekmek aldirttum*; geçişli eylemler nesne alırlar ancak nesne her zaman cümlede açıkça yazılı olmayabilir(Ü) *Bakkaldan ekmek aldım/Bakkaldan aldım*; geçişsiz eylemler nesne almazlar(Ü) *Komşumuz öldü*; oldurgan eylemler geçişsiz eylemlerin geçişli yapılmış halleridir yani nesne almazken alır durumu getirilirler(Ü) *Komşumuzu öldürdüm*

7.3.3 -e (yönelme) durumu: -(y)E(Ü) *Okuldan çıkıp eve gittim*

7.3.4 yararlanılan durumu: aracılığıyla(Ü) *Sizin adresinizi arkadaşım ~ buldum*; ile/-(y)lA(Ü) *Ekmeği bıçakla kestim*; ... kullanarak(Ü) *Hırsızlar kapıyı maymuncuk ~ açmışlar*; ... vasıtasıyla(Ü) *Bu işe tanıdıklar ~ girdim*; yararlan-(Ü) *Coğrafya bilgilerimizden ~arak yönümüzü bulduk*; ... yoluyla(Ü) *Faturalarımı internet ~ ödedim*;

7.3.5 ettirgen: ettirgen çatı(Ü) *Evi boyattım*

7.3.6 yer: bkz 2

7.3.7 zaman: bkz 3

7.3.8 hal: ağır(Ü) *Çok ~ şartlarda çalışıyor*; böyle(Ü) ~ *bir suçlamayla kaşı karşıya kalacağımı hiç düşünmemiştim*; bu şekilde(Ü) ~ *davranmaya devam ederseniz sizi buradan attırırım*; -CA(Ü) *Hırsız sessizce içeri girdi*; hızlı(Ü) *Çok ~ yürüyorsun*; nasıl?(Ü) ~ *yapacağım?*; süratli(A) *Çok ~ araba kullanıyor*; yavaş(Ü) *Daha ~ yürürsen sana yetişebilirim*;

7.4 karşıtsal ilişkiler:

7.4.1 eşitlik, eşitsizlik:

7.4.1.1 eşitlik: al benden de o kadar(Ü) *Demek onun sınavı kazanamayacağını düşünüyorsun* ~; aynı(Ü) ~ *şeyi düşündüğümüzü hemen anladım*; berabere(Ü) *Oyunda ~ kaldık*; -CE(Ü) *Birbirinizi kırmadan kardeşçe oynayın*; denk(Ü)

Boyları birbirine ~ iki kap aldım; -DIĞI gibi(Ü) Burası geçen yıl olduğu gibi bu yıl da kalabalık; eş(Ü) Bu ayakkabının ~ini arıyorum; eşit(Ü) İki takım 1-1 ~ durumda; gibi(Ü) Annesi ~ güzel; kadar(Ü) Ben de onun ~ başarılıyım; tıpkı(Ü) Benim de ~ bunun gibi bir kazağım var;

7.4.1.2 eşitsizlik: arada dağlar kadar fark ol-(Ü) *O çok zengin bense çok fakirim aramızda dağlar kadar fark var; başka(Ü) Bundan ~ modeliniz var mı?; değişik(Ü) ~ ülkeleri gezmek istiyorum; diğer(Ü) ~ kardeşin nerede okuyor?; farklı(Ü) Olduğundan ~ davranıyor; öteki(Ü) Bana ~ kitabı uzatır mısın?; sair(A) Bu çalışma onun ~ işlerini engelliyor;*

7.4.2 uyuşma, karşıtlık:

7.4.2.1 uyuşma: aynı(Ü) ~ şeyi düşündüğümüzü hemen anladım; benzer(Ü) *Buna ~ bir araba almak istiyorum; -Den daha(Ü) Kardeşim benden daha uzun; en az ... kadar(Ü) Ben de en az onun kadar başarılıyım; eş(Ü) Bu ayakkabının ~ini arıyorum; gibi(Ü) Senin ~ uzun saçlı; göre(Ü) Bana ~ daha uzun boylu; harfi harfine(Ü) Ne söylediyse ~ yerine getirdim; (I)mtırak(Ü) Yeşilimtırak gözleri var; için(Ü) Son sınav ~ bu sorular çok basit; tıpatıp(Ü) Kardeşiyle ikiz gibi ~ benziyor;*

7.4.2.2 karşıtlık: aksi(Ü) *Benim düşündüğümün tam ~ gelişti olaylar; aksine(Ü) Babam bana değil ~ kardeşime çok düşkündü; aleyh(A) Bu durumu ~imizden lehimize çevirmeliyiz; başka(Ü) Bundan ~ modeliniz var mı?; bu ne perhiz bu ne lahana turşusu(Ü) Hem sınavı kazanmak istiyorsun hem de bütün gün çalışmadan yatıyorsun ~; değişik(Ü) ~ ülkeleri gezmek istiyorum; diğer taraftan(Ü) Teklif çok cazip ~ riskleri de var; farklı(Ü) Olduğundan ~ davranıyor; karşı(Ü) ~ görüşte olanlar çoğalıyordu; karşı çık-(Ü) Törelere ~ip evlenmişler; karşı gel-(Ü) Babama ~ip okulu bıraktım; muhalif(A) Bu konuya ~ olmanız için bir sebep göremiyorum; öteki(Ü) Bana ~ kitabı uzatır mısın?; sair(A) Bu çalışma onun ~ işlerini*

engelliyor; tezat(A) Sağlıklı yaşamaktan söz edip sigara içiyorsun bu bir ~; zıt(Ü) Ressam kargaşayı anlatmak için ~ renkler kullanmış;

7.5 sahip olma: *ait(Ü) Bu ev bana ~; al-(Ü) Kendime bir şapka ~dım; edin-(A) Bu parayı nereden ~din?; iyelik adıları(Ü) Bu kalem benim; kendi(Ü) Bu arabayı ~ paramla aldım; -li(Ü) Çayı şekerli mi içersiniz?; sahip(Ü) Bu evin sahibi benim; sahiplen-(Ü) Yolda gördüğü birini bile hemen ~ir; -sli(Ü) Pasaportsuz geçiş yapamazsınız; üstlen-(Ü) Suçu tek başına ~miş;*

7.6 mantıksal ilişkiler:

7.6.1 bağlama: *aksi halde(Ü) Lütfen buradan gidin ~ polis çağıracağım; aksi takdirde(A) Kendine güven ~ başarılı olamazsın; ama(Ü) Yeni bir araba istiyorum ~ param yok; anca beraber kanca beraber(Ü) Sensiz tatile gitmeyiz ~; ancak(Ü) Gidiyorum ~ yine geleceğim; ayrıca(Ü) Seni seviyorum ~ sana değer veriyorum; bari(Ü) Yemek yemedin ~ bir şeyler iç; beraber(Ü) ~ kamp yaptık; bile(Ü) Söylediklerine ben ~ inandım; bir arada(Ü) ~ olursak bu iş çabuk biter; bir çift(Ü) ~ ayakkabı aldım; bir de(Ü) Marketten meyve, sebze ~ süt alacağım; bir ... bir(Ü) Bir kapıya bir bana baktı; birlikte(Ü) ~ bir şeyler içelim; biz bize(Ü) Aramızda yabancı yok çekinme ~yiz; bu nedenle(Ü) Sık sık geç kalıyormuş ~ işten kovulmuş; bu sebeple(Ü) Aldatılmış ~ kocasından boşanmış; bu yüzden(Ü) Televizyonu bozukmuş ~ maçı bizde seyredecek; bundan dolayı(Ü) Bir haftadan beri hastayım ~ işe gidemedim; bunun üzerine(Ü) Konu anlaşılmadı ~ ek açıklama yapıldı; çünkü(Ü) Aradım ~ sesini duymak istedim; dahî(Ü) Doğumgünüümü ben ~ unutmuştum; dE(Ü) Ali de gelecekmış; dE ... dE(Ü) Sen de ben de gerçekleri biliyoruz; demek(Ü) Bütün söyledikleri yalanmış ~; demek ki(Ü) Gülüyorsun bana inanmıyorsun ~; eğer(Ü) ~ zengin olsaydım benimle evlenir miydin?; ekip(Ü) Kurtarma ~leri yola çıktı; fakat(Ü) Güzel ~ pahalı bir elbise; gel gelelim(Ü) Çok yalvardım ~ beni dinlemedi; grup(Ü) Kalabalık bir arkadaş grubu ile tatil yaptık; halbuki(Ü) Suçu bana atmış ~ haberim bile yoktu; hem ... hem(Ü) Hem annesini hem de babasını kaybetmiş; hep birlikte(Ü) ~ tatile gidiyoruz; hiç değilse(Ü) ~ bir saatliğine*

görüŖelim; hiç olmazsa(Ü) Eve geç geleceksen ~ haber ver; ile(Ü) Annem ~ alışveriŖe gittik; ister ... ister(Ü) İster gel ister gelme ben gidiyorum; kaldı ki(Ü) Pikniğe gidemeyiz hava yağmurlu ~ hiçbir hazırlığımız da yok; ki(Ü) Bekle ~ seni ailemle tanıştırayım; lakin(A) Zeki ~ tembel bir öğrenci; madem ki(Ü) ~ hastasın sokağa çıkma; meğer(A) Numara yaptığını düşünüyorduk ~ gerçekten hastaymış; ne ... ne(Ü) Ne bizimle gelmek istiyor ne de evde oturmak; ne ki(A) Ev güzel ~ bizim için küçük; ne var ki(A) DuŖa girecektim ~ sular kesildi; o halde(Ü) Sen de geliyorsun ~ beŖ kiŖi olduk; oysa(Ü) Yağmur yağıyor ~ dün hava güneşliydi; öyle ki(Ü) Burası çok sıcak ~ nefes bile alınamıyor; öyleyse(Ü) Sen gitmiyorsun ~ ben de gitmem; sanki(Ü) ~ sizinle daha önce karŖılaŖmış gibiyim; takım(Ü) Fincan ~ı aldım; üstelik(Ü) Güzel, çalıŖkan ~ akıllı bir kız; ve(Ü) Bir araba ~ bir motosiklet aldım, ya ... ya(Ü) Ya istiklâl ya ölüm; yeter ki(Ü) Her Ŗeyi yaparım ~ benimle evlen; yoksa(Ü) Ödevini yap ~ seni sinemaya götürmem;

7.6.2 ayırma: birinden biri(Ü) *İçerde oturanlara söyle ~ bana yardım etsin; veya(Ü) Sen ~ arkadaşın benimle gelsin; veyahut da(Ü) Bugün ~ yarın beni arayın; ya da(Ü) Salı ~ ÇarŖamba günü buluşabiliriz; yahut(A) Ben ~ başkası birinin bu işi yapması lazım;*

7.6.3 içirme, içermeme:

7.6.3.1 içirme: bir de(Ü) *Bizden başka ~ AyŖe gelecek; birlikte(Ü) Sinemaya ~ gidelim; dA(Ü) Sinemaya o da geliyormuş; ile(Ü) Onu da bizim~ götürüyoruz; -II(Ü) Müzikli bir davet olacakmış;*

7.6.3.2 içermeme: -sIz(Ü) *Bensiz bir yere gidemezsin;*

7.6.4 etki: -DAn(Ü) *Üzüntüden zayıflamış; -DAn dolayı(Ü) Gelemediğinden dolayı aramış; -DIğI için(Ü) Çok yediğı için rahatsızlanmış; -DIğIndAn(Ü) Korktuğundan yanımıza gelmiş;*

7.6.5 neden: bu nedenle(Ü) *Sık sık geç kalıyormuş ~ işten kovulmuş; bu sebeple(Ü) Aldatılmış ~ eşinden boşanmış; bu yüzden(Ü)*

Kavga ettik ~ konuşmuyoruz; bunun üzerine(Ü) Babamla kavga ettim ~ kapıyı çarpıp çıktım; çünkü(Ü) Gelemem ~ çok işim var; -DAn dolayı(Ü) Gelemediğinden dolayı aramış; dE(Ü) Okula gitmedi de babası ona kızdı; -DIĞI için(Ü) Çok yediği için rahatsızlanmış; -DIĞIndAn(Ü) Korktuğundan yanımıza gelmiş, gerekçe(Ü) Görevini ihmal ettiği ~siyle işine son verildi; ile(Ü) Yağmurun yağması ~ maç iptal edildi; -mAktAn(Ü) Gülmekten konuşmadım; neden?(Ü) ~ geç kaldın?; nedeniyle(Ü) Yağmur ~ trafik tıkalı; niçin?(Ü) ~ ağlıyorsun?; niye?(Ü) ~ benimle konuşmuyor?; sebep ol-(Ü) Bu olaylara ben ~dum; yüzünden(Ü) Trafik ~ geciktim; zira(A) Eve gitmem gerek ~ eşim hasta,

7.6.6 amaç: amaç(Ü) *Bu toplantının amacı şirketimizin durumunu konuşmak; için(Ü) Sana yardım ~ geldim; -mAk üzere(Ü) Müdürle görüşmek üzere odasına girdi; -mEk amacıyla(Ü) Toplantıya katılmak amacıyla yola çıktım; -mEk için(Ü) Sana yardım etmek için geldim; -mEk maksadıyla(Ü) Sizinle görüşmek maksadıyla buraya kadar geldim;*

7.6.7 koşul: aksi halde(Ü) *İlaçlarını iç ~ iyileşemezsin; aksi takdirde(A) Bana bağırma ~ çeker giderim; ama(Ü) İzin veririm ~ kardeşini de götürürsen; ancak(Ü) Televizyonu ~ ödevini bitirdikten sonra seyredebilirsin; Eğer ile birlikte dilek-şart kipi(Ü) Eğer uslu durursan sana dondurma alırım; -mEk kaydıyla(Ü) Doktor beş dakikayı geçmemek kaydıyla görüşmemize izin verdi; -mEk üzere(A) Haftaya geri vermek üzere kitabımı alabilirsin; -mEk şartıyla Uslu durmak şartıyla sen de gelebilirsin; yalnız(Ü) Dersi bir daha anlatırım ~ iyi dinleyeceksiniz; yeter ki(Ü) Sana bisiklet alacağım ~ sınıfını geç; yoksa(Ü) Ödevini yap ~ dışarı çıkamazsın;*

7.6.8 odaklama: ancak(Ü) *Bu sorunu ~ sen çözebilirsin; başlı başına(Ü) Bütün işlerimizi bir kenara bırakıp ~ onunla ilgilenmemizi istiyor; -(y)E dair(Ü) Geleceğe dair planlarınız neler?; hakkında(Ü) Uzun uzun senin ~ konuştuk; için(Ü) Müdür ~ söylemediğini bırakmadı; ile ilgili(Ü) Savaş~ haberleri dikkatle dinledim; -sA...-sA(Ü) Bu soruyu çöze çöze o çözer; sadece(Ü) ~ size yardım etmek*

istemiştim; yalnızca(Ü) Buraya ~ bir kez geldi;

8.Gösterme, işaret etme:

gösterme adılı (bu, şu, o, bura, şura, ora), böyle, şöyle, öyle; işte, -ki işaret sıfatı ve adılı

A.Belirli:

a.: İlgi adılı, iyelik adıları, iyelik sıfatları, işaret sıfatları, kişi adıları, soru sıfatları

b.: Belirteçler, ilgi adılı, iyelik adıları, iyelik sıfatları, işaret adıları, işaret sıfatları, kişi adıları

B.Belirsiz:

Belirsiz zamirler: biri, birisi, bir kimse, hiç kimse, hiçbir, her biri, herkes, hepsi, bir şey, hiçbir şey, her şey, ikisi de, bir kısmı, bazıısı, birazı, bir miktarı

Belirteçler: bir yer, hiçbir yer, her yer, bazen, hiçbir zaman, asla, hiç, her zaman, hep, daima

Belirsiz yarı-göstericiler: kişi, zat, şahıs, insan, insanoğlu, âdem, şey

9. Duygusal

9.1 duyma: duy-(Ü) *Narkoz altında olduğum için hiçbir şey ~madım;* hisset-(Ü) *Birinin bana baktığını ~tim;*

9.2 duygu/his: abayı yak-(Ü) *Ferhat, şirin'e ~mış;* acı-(Ü) *Sokak çocuklarının hallerine ~dık;* acı çek-(Ü) *Dişçiye gidene kadar çok ~tim;* ağız+iyelik ekleri açık kal-(Ü) *Koskoca adamın çocuk gibi ağladığını görünce*

şaşkınlıktan ağzım açık kaldı; ağız+iyelik ekleri kulaklarında(Ü) Sınavı kazandığını duyduğundan beri ~; akıl+iyelik ekleri çık-(Ü) Çocuğu merdivenlerin başında görünce aklım çıktı hemen uzaklaştırdım; âşık ol-(Ü) Mecnun Leyla'ya ~muş; beğen-(Ü) Ailesi beni çok ~miş; beyninden vurulmuşa dön-(Ü) Askerdeki oğlunun ölüm haberini duyunca ~dii; böbürlen-(A) Hakkında konuşulanları duyunca ~di; burnundan solu-(Ü) İhaleyi kaybettiğimiz için patron ~yor; dayan-(Ü) Bu ayrılığa nasıl ~acağız?; duygulan-(Ü) Okuduğu şiir karşısında hepimiz ~dık; eli ayağı birbirine dolaş-(Ü) Akşama misafir geleceğini duyunca ~tı; etekleri zil çal-(Ü) Kocası bugün askerden döneceği için ~ıyor; gıpta et-(A) Üstün başarıları karşısında doğrusu ~tim; gurur duy-(Ü) Sınavı kazanırsam ailem benimle ~acak; dünyalar ad/kişi adlı ol-(Ü) Sınavda birinci olduğunu duyunca dünyalar onun oldu; gururlan-(Ü) Maçı kazanınca hepimiz ~dık; hislen-(A) Çok ~ip ağlamaya başladı; hoşlan-(Ü) Benden ~ıyormuş; huy(Ü) Yalancılık ~undan vazgeçiremedik; huysuz(Ü) ~ ihtiyar sabahtan akşama kadar herkesi eleştiriyor; huzur(Ü) ~lu bir ortamda tatil yaptık; imren-(A) Upuzun siyah saçlarına kim olsa ~irdi; iyi huylu(Ü) Çok ~ bir çocuktur güvenebilirsiniz; katlan-(Ü) Yıllarca onun gevezeliğine ~dım; kıskan-(Ü) Onları çok samimi görünce ~dı; kız-(Ü) Dedikodu yaptığınızı duysa çok ~ar; kibirlen-(Ü) Bu kadar ~mek sana yakışmıyor; kork-(Ü) Köpekten ~armış; küplere bin-(Ü) Ondan habersiz dışarı çıktığımı duyunca ~di; mahcup ol-(A) Bana evlerini açan köylülere karşı ~dum; memnun ol-(Ü) Tanıştımıza ~dum; merhamet et-(A) Savaşta kimse kimseye ~mez; mesut ol-(A) Evlenen çiftin ~malarını diledik; mustarip ol-(A) Ayağındaki yaradan ~du; mutlu ol-(Ü) Sınavdan iyi not alınca ~dum; müteessir ol-(A) Mahkemenin kararını duyunca çok ~dum; nefret et-(Ü) Kalabalıktan nefret ediyorum; onur duy-(A) Toplantımıza katıldığımız için ~duk; onurlan-(A) Aramıza katılarak bizi ~dırdınız; öfkelen-(A) Olanları duyunca ~di; ölüp ölüp diril-(Ü) Seni evde bulamayınca ~dim; pişman ol-(Ü) Katil mahkemede ~duğunu söyledi; sabret-(Ü) Mahkemenin kararını görene kadar sabredeceğiz; sev-(Ü) Seni ~iyorum; sevin-(Ü) Seni görüşüme ~dim; sinirlen-(Ü) Geç kaldığım için öğretmen ~di; şaşır-(Ü) Sınavı kazandığını duyunca ~dık; tahammül et-(A) Artık kaynanasına ~mıyor; tedirgin ol-(Ü) Bu havada geç saatte yola çıkınca ~dum; telaşlan-(Ü) Konsere yarım saat kala elektrikler kesilince yapımcılar ~dılar; tepesi at-(Ü) Eve geç geldiğimi duyunca babamın ~tı; utan-(Ü) Çocuk ~arak annesinin arkasına

saklandı; üzül-(Ü) Hastalığını duyunca ~düm;

3. SONUÇ

Dil bir iletişim aracıdır. Duygular, düşünceler, istekler, dil aracılığı ile iletilir. Dil yardımı ile insanlar çıkarım, yorum, açıklama yapabilir; soru sorabilir, ikna edebilir, özür dileyebilir ve benzeri bu tür eylemleri yerine getirirken insanlar öneride bulunur. Kişinin nasıl konuştuğu, onun seçtiği amaca varma yolunu açıklar. İşlevsel kavramsal bir izlence bunlar kavramları oluştururlar.

Kavramsal izlence düşüncesi 1971'den başlayarak çok ilgi uyandırmış, son yılların gerek izlence yapımı gerekse dil öğretimine verimli ve aydınlatıcı katkıları olmuştur. Çünkü kavramsal izlencelerle öğretimin başından başlayarak dilbilgisel ve durumsal etmenler gözden uzak tutulmadan dilin iletişimsel gerçekleri işin içine katılmaktadır.

Konuşmanın işlevi, toplum bireyleri arasında etkileşimi sağlamaktır. Bu kullanımdan doğan özellikler dil işlevleri ve söz edimleri olarak geniş ölçüde incelenmiş ve sonradan dil öğretimi izlencelerine sokulmuştur.

Kimin, kiminle, niçin, nasıl, nerede ve ne zaman konuştuğuna dair ayrımlar (Demircan 1990:80) yapılarak hazırlanacak bir izlence dilin iletişimsel yönünü de işin içine katacaktır. Dilin hangi işlevlerle kullanıldığını gösteren bu ayrımlar “işlevsel-kavramsal”, “işlevsel-iletişimsel” terimleriyle, ancak toplum-dilbilim çalışmaları ilerledikten sonra dil öğretimine girebilmiştir.

Kimin, kiminle, niçin, nasıl, nerede ve ne zaman konuştuğuna ilişkin yapılan bu ayrımlar, konuşanın seçtiği amaca varma yolunu açıklamaktadır. Bu ayrımlar

konuşanların amacını ve tutumunu belirlemede ve iletişime doğrudan etki etmektedir. Çünkü kavramsal izlence dilbilgisel ve durumsal öğeleri de içine alarak dilin iletişimsel yönünü de en başından başlayarak işin içine katmaktadır. Bu nedenlerle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de kavramsal izlenceden yararlanılması uygun olacaktır.

Türkçe uzun yıllardan beri yabancı dil olarak öğretilenmektedir. Ancak uygulamalı dilbilim alanında Türkçe için yeterli araştırma ve inceleme yapılmadığından yabancı dil olarak Türkçe öğreten kurumlar bugüne kadar kendi yöntemlerini –yöntemsizliklerini- geliştirmişlerdir. Bugün yabancılara Türkçe öğreten kurumların birbirlerinden ayrımlı yöntemlerle hazırlanmış izlenceler uyguladıkları görölmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanan kitaplara ve bu amaçla eğitim veren kurumların yöntemlerine bakıldığında ağırlıklı olarak yapısal izlence kullandıkları görölmektedir. Yapısal yaklaşımda ilk önce dildeki temel yapılar ve bunları öğrenmek için gerekli olabilecek sınırlı sayıda sözcükler öğretilir. Bu yapı ve sözcükler öğretildiğinde iletişimin sağlanacağı varsayılır. Ancak bireyler bu yöntemle öğrendiklerinde birer dilbilgisi kitabı haline gelmektedirler. Dilin kurallarını, yapısını, eklerini, zamanlarını yanlışsız kullansalar da bütün bunlar iletişim için yeterli olmamaktadır. Bu, yalnızca yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde değil; tüm yabancı dil öğretimlerinde geçerlidir. Örneğin bizim okullarımızda yapısal yaklaşımla İngilizce öğrenen ve derslerinde çok başarılı olan öğrenciler yazın tursitlerle en basit diyalogları bile kuramamaktadırlar.

Chomsky var olan standart yapısalcı dil kuramlarının, dilin temel özelliği olan

tek tek tümcelerin yaratıcılığı ve eşsizliğine açıklama getirmeyi başaramadığını sergilemiştir. İngiliz dilbilimciler dilin bir başka temel boyutunu, yani dilin işlevsel ve iletişimsel potansiyelini vurguladılar. Dil öğretiminde yalnızca yapıların edinilmesi yerine iletişimsel yeterlilik üzerinde durma gereğini gördüler. Bütün bu bulgular, yapısalcı yaklaşımın yabancı dil öğrencisinin gereksinim duyduğu iletişimi gerçekleştirmede zayıf olduğunu göstermiştir.

1971'de bir grup uzman birim-kredi sistemine dayalı dil dersleri geliştirme olasılığını incelemeye başladı. Bu sistemde öğrenme görevleri "her biri bir öğrenenin gereksinimlerinin içeriğine hitap eden ve birbiri ile sistemli olarak bağlantılı olan bölümler ya da birimler" (van Ek ve Alexander 1980: 6) halinde bölünmekteydi. Bu grup, Avrupalı dil öğrenenlerin gereksinimleri üzerine yapılmış olan çalışmaları ve özellikle de İngiliz dilbilimci Wilkins (1972) tarafından hazırlanmış olan ve dil öğretimi için iletişimsel programlar hazırlanmasına temel oluşturabilecek bir işlevsel ve iletişimsel dil tanımı getiren çalışmayı kullandı. Wilkins'in katkısı dil öğrenen bir kişinin anlatma ve ifade etme için gereksinim duyduğu iletişimsel anlamların bir çözümlemesini yapmaktı. Dili alışlagelmiş dilbilgisi ve sözcük bilgisi kavramları ile açıklamak yerine, Wilkins, dilin iletişimsel kullanımlarının gerisinde yatan anlam sistemlerini sergilemeye çabaladı. Bu konuda iki tip anlam tanımlamaktaydı: kavramsal ulamlar (zaman, sıra, nicelik, konum, sıklık gibi kavramlar) ve iletişimsel işlev ulamları (talep, red, teklif, şikayet). Wilkins sonraları 1972 tarihli çalışmasını yeniden ele alıp genişletti ve *Notional Syllabuses* (Wilkins 1976) adı altında bir kitap haline getirdi. Avrupa Konseyi Wilkins'in anlamsal/işlevsel çözümlemesini bir başlangıç düzeyi için iletişimsel dil programı için değerler halinde derledi. Bu basamak düzey değerleri (van Ek ve Alexander, 1980) Avrupa'da iletişimsel dil programlarının ve ders kitaplarının oluşturulmasında çok etkili olmuştur.

İletişim; duygu, düşünce veya bilgilerin karşılıklı olarak aktarılmasıdır. O halde iletişimde bulunmak, kavramları açıklayarak işlevleri yerine getirmek değildir. İletişim, dil göstergelerinin anlamlı ve yerinde kullanılmasıyla birlikte sözel olmayan davranışları da içerir. Yanıtlanması gereken soru bir dili konuşan bireyin o dil toplumu ile iletişim kurabilmesi için neler bilmesi gerektiği ve bunları nasıl öğrendiğidir. Dilin ne olduğu onun nasıl kullanıldığından ayrılamaz (Demircan, 1990:90). Dolayısıyla iyi iletişimi sağlayabilmek için dil kurallarıyla toplumsal kuralları da öğrenmek gerekir. İşte bu nedenlerden dolayı yapısal yaklaşımla yalnızca dilin kuralları ve sözcükleri öğrenilerek iletişim gerçekleşmez. Kavramsal izlencenin üstünlüğü, dilbilgisel ve durumsal öğeleri göz önünde bulundurarak dilin iletişimsel yönünü en baştan öğretime katmaktır.

Yukarıda sözü edilen nedenlerden dolayı yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kavramsal izlenceden yararlanılması gerektiğine inanılmaktadır. Ancak kavramsal izlence hazırlamak için öncelikle kavram dökümüne gereksinim bulunmaktadır. Türkçe için genel kavramlar dizini oluşturmak amacıyla girilen çalışmada, Van Ek tarafından İngilizce için hazırlanmış olan genel kavramlar dizini kaynak alınmıştır. Bu dizin, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişinin amacına yönelik olarak kullanacağı kavramları belirlemede hazırlanacak bir izlencede gereksinim çözümlemesinin ardından kullanılacaktır.

Anlamsal-dilbilgisel ulamlar (örneğin sıklık, hareket, konum) ve öğrenenlerin anlatma konusunda gereksinim duydukları iletişimsel işlev ulamlarını belirleyen kavramsal izlenceyi Wilkins oluşturdu (Wilkins 1976). Avrupa Konseyi bu izlenceyi genişletip geliştirerek Avrupalı yetişkinler için düzenlenen yabancı dil derslerinin

hedeflerini, bu insanların yabancı bir dili kullanmak için gereksinim duyabilecekleri durumları (örneğin seyahat, iş), konuşmaları gerekebilecek konuları (örneğin kendisini tanıtmak, eğitim, alışveriş), dili öğrenme amaçları olan işlevleri (örneğin bir şeyi tarif etmek, bilgi istemek, olumlu ya da olumsuz fikir belirtmek), iletişimde kullandıkları kavramları (örneğin zaman, sıklık, süre) ve gereken sözcük ve dilbilgisini içeren bir program haline getirdi. Sonuçlar, bu çalışmanın da dayanağını oluşturan, “Eşik Düzeyi İngilizcesi” (*Threshold Level English*) (van Ek ve Alexander 1980) olarak yayınlandı ve, bu "basamak düzey"de gerçekleştirilmesi gereken dil konuları da dahil olmak üzere, yabancı bir dilde makul bir iletişimsel yeti düzeyi edinmek için nelerin gerekli olduğunu belirleme amacı taşımaktaydı.

Avrupa toplumunda yetişkin öğrencinin iletişim sorunları göz önünde tutularak, dil öğretiminde ortak bir birim-kredi düzeninin temelini oluşturacak bir ana izlence (proto-syllabus) yapılması düşünülmüş, sürdürülen çalışmalar sonunda “*dilin hangi işlevlerle kullanıldığı*”nı ve “*bu işlevlerin hangi kavramlara bölündüğü*”nü ortaya çıkarmayı, ve yabancı-dil öğretimini bu ayrıntıları içeren bir izlenceye bağlamayı amaçlayan bir yaklaşım geliştirilmiştir. Bu yaklaşım içerikten çok yönetime ağırlık veren “*yapısal*”, ve “*yapısal-durumsal*” izlencelerin bekleneni vermemesi karşısında, o güne kadar dilbilim ve ilgili dallarda gerçekleştirilen ilerlemelerden de yararlanılarak oluşturulmuştur. Öteden beri dil öğretimiyle ilgilenen Avrupa Konseyi Kültürel İşbirliği Dairesi, 1964 yılında “**Çağdaş Diller Projesi**” adıyla bir çalışma başlatmış, “yetişkinlere yabancı-dil öğretiminin en iyi biçimde nasıl düzenleneceği” konusunda bir sempozyum düzenlemiş, oluşturulan üç çalışma birimi bu konuda üç rapor sunmuştur. 1971 yılında uygulamasına geçilen bu yaklaşımın verileri 1975 yılından başlayarak öğretim kitaplarına yansıtılmıştır.

Sözü edilen kavramsal izlençe düşüncesi (1971-) çok fazla ilgi uyandırmış, son yılların gerek izlençe yapımı gerekse dil öğretimine verimli ve aydınlatıcı katkıları olmuştur. Bu izlençede birim olarak kavram (notion) ya da işlev (function) alınmış ve üç ayrı kavram ulamı düşünülmüştür:

- 1) anlamsal (düşünsel, bilişsel ya da önermesel) dilbilgisi ulamları
- 2) söylenilenlerle birlikte tavrı açıklayan kip ulamları
- 3) dil ile ne yaptığımızı ne anlattığımızdan ayıran iletişimsel işlev ulamları.

Kavramsal izlençelerle öğretimin başından itibaren dilbilgisel ve durumsal etmenler gözden uzak tutulmadan dilin iletişimsel gerçekleri işin içine katılmaktadır. Kavramsal yaklaşım üç ayrı biçimde uygulanabilir:

- 1) başlangıçta dilbilgisel, daha ileri düzeyde kavramsal
- 2) baştan başlayarak tümüyle kavramsal
- 3) dilbilgisel ve kavramsal özellikler bir arada öğretilerek (Demircan 1990:137-8).

İşlevsel-Kavramsal yaklaşımı geliştiren Van Ek'in İngilizce üzerinde yaptığı çalışma esas alınarak Türkçe için kavramsal izlençe çalışması hazırlanmaya çalışılmıştır. Yabancı dil öğrencilerinin bir yere turist olarak gittiklerinde kullanacakları ya da ülkelerine gelen bir turistle konuşabilecekleri kadar bir dilin yanı sıra, yüzeysel olmayan sosyal diyaloglar kurabilecekleri bir dile sahip olmaları Van Ek tarafından "Eşik Düzeyi" olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlama bugün Avrupa Ortak Çerçevesi'nde kabul edilmiştir.

Van Ek, İngilizce üzerinde yaptığı çalışmasında, İngilizce için dil işlevleri, dil etkinlikleri ve genel kavramlar dizinleri oluşturmuştur. Van Ek kavramları genel kavramlar ve belirli kavramlar olmak üzere iki kümeye ayırmıştır. Belirli kavramlar, doğrudan bireysel konu seçimleriyle belirlenir. Genel kavramlar ise pek çok değişik

konulara ve değişik durumlara uygunluk göstermektedir. Genel kavramlar yazar tarafından sekiz ulam altında toplanmıştır:

1.varoluşçu

2.uzamsal

3.zamana ait

4.nicel

5.nitel

fiziksel

değerlendirici

6.zihinsel

7.ilişkisel

yer/uzam ilişkileri

zaman ilişkileri

eylem/olay ilişkileri

karşıtlık ilişkileri

iyelik ilişkileri

mantık ilişkileri

8.gösterim

Bu ulamların altında kavramlar listelenmiş ve kavramların İngilizcede nasıl karşılandığı gösterilmiştir.

Çalışmada öncelikle Van Ek'in "Eşik Düzeyi" incelenmiş ve genel kavramlar ulamları dikkate alınarak Türkçe için düzenlenmiştir. Ancak İngilizce ve Türkçe değişik kökenden gelen, değişik yapıda diller olduklarından dolayı bazı kavramlar tam örtüşmemiştir. İngilizce için hazırlanan dizinde olmayan bazı ulamlar Türkçe

dizine eklenmiş; kimi İngilizce kavramların ise Türkçe karşılıkları gösterilememiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe gereçlerinde kullanılacak izlence türünün kavramsal olması, ders gereçlerinin öğrencileri belli bir iletişim kurabilme düzeyine getirmesini sağlayabilecektir. Bu çalışma hazırlanırken; yabancı dil olarak Türkçe öğrencisinin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, anadil bilgisi gibi özelliklerinin yanı sıra Türkçeyi ne amaçla kullanacağını belirlenmesinin ardından, öğrenci için eşik düzeyi hedefine uygun olarak seçilerek hazırlanacak bir kavramsal izlenceyle hedefe daha kısa ve emin bir yolda varacağı düşünülmüştür.

Ancak, Türkçe için kavramsal izlenceye, iki dil arasındaki sözü edilen ayrımlardan dolayı İngilizcesinden olduğu gibi çeviri yapılarak ulaşılamaz. Bu nedenle İngilizce kavramsal izlence örneğine bakılarak hazırlanan Türkçe dizinde kimi kavramlar olmadığı için eklenmiş, kimi İngilizce kavramların ise Türkçe karşılıkları gösterilememiştir. Bunun yanı sıra Türkçe dizinde kavramları karşılamada ikilemelere ve deyimlere de yer verilmiştir.

Türkçe için hazırlanan genel kavramlar dizininden yararlanılarak oluşturulacak kavramsal izlenceyle, yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin gereksiz bilgiler edinmeden yalnızca amaca yönelik çalışarak eşik düzey hedefine ulaşacakları düşünülmektedir.

EK.

**VAN EK, Dr. J. A. (1979), OKULLARDA ÇAĞDAŞ DİL
ÖĞRENİMİ İÇİN EŞİK DÜZEYİ (*The Threshold Level
For Modern Language Learning In Schools*),
Longman, Londra**

1. Giriş

1.1. Avrupa Geçmişi

Avrupa toplumu bazı durumlarda birlikteliklerden çok ayrıklıklarla nitelendirilmiş gibi gözükse de, görüş ve yaklaşım bakımından bir noktada birleşilen pek çok alan gözlenmektedir. Bu alanlarda aynı düşünceler değişik ülkelerin pek çok yerinde benzer bir modayla, eşzamanlı olarak gelişim gösterme çabasıdır; dolayısıyla bu durum çoklu ulusların gelişimi olarak değil de Avrupa gelişimi olarak nitelendirilebilir. Bu alanlardan biri de eğitimidir. Her ne kadar ülkeler arasındaki vurgu noktaları değişse de eğitimin rolleri, eğitim hakları ve eğitim olanaklarının sunulduğu biçimler hakkında gözle görülebilir bir anlaşma söz konusudur. Pek çok ülkedeki eğitim iyileştirme çabaları koştur çizgileri izleme eğilimindedir ve karşılıklı danışma, görüş ve deneyim paylaşımı ve yoğun işbirliğinden elde edilen yararlar ile ilgili yükselen bir farkındalık bulunmaktadır. Avrupa birliğini iyileştirme çabaları ve eğitim alanındaki eşgüdümde yabancı dil öğrenimine özel bir ilgi gösterilmesi hiç de şaşırtıcı değildir.

1954 öncelerinde, Avrupa Konseyi üyeleri temsilcileri tarafından Paris’te Avrupa Kültür Anlaşması imzalandığında yabancı dil öğreniminin geliştirilmesi konusunda anlaşmaya varılmıştı çünkü “Avrupa insanların birbirlerini daha iyi anlamaları” konseyin “üyeleri arasında daha iyi bir birlik” hedefini ilerletebilirdi. Bu tarihten sonra Avrupalı Eğitim Bakanları bu kararı, yabancı dil bilgisinin “çağdaş dillerin, çocuklar ile yetişkinlere olası en iyi ölçülerde doğru yöntem ve araçlarla gösterilmesi”ni vurgulayarak “bireysel ve bir bütün olarak Avrupa adına zorunlu” olarak düşünülmesini başarılı konferanslarındaki söylemlerine katmıştır.

Yabancı dil öğretimi, Avrupa devletlerinde eğitim önceliklerinden biridir. Aynı zamanda bu durum, eğitimde uluslararası işbirliği anlamında da bir kusursuzluk konusudur. Aslında bütün Avrupa Konseyi ülkelerinin gizli hedefleri arasında yer alan dil eğitimi, en azından bir ortak amacı çağrıştırmaktadır; bu da yabancı bir dili, bir ya da birden fazla bir şekilde ‘*kullanma*’ yeteneğidir. Bunun ötesinde, yabancı dil öğreticileri konularının erdemi olarak; aydınlanma, rehberlik ve eğitim araç gereçleri için diğer ders öğretmenlerinden daha fazla, ulusal sınırların çok ötesine bakma eğilimindedirler.

1.2 Somutlaştırma

Aynı yıl içerisinde gerçekleşen sempozyumda Avrupa Konseyi tarafından öne sürülen ve 1971 yılında Kültürel Dayanışma Konseyi tarafından yetişkinlerin yabancı dil öğreniminin kredi sistemi ile yapılması ve bu ünitenin olanaklarını gözlemek amacıyla uluslararası küçük bir küme uzmanın çağrılması Avrupa Eğitim Bakanları tarafından yabancı dil öğretimi ile ilgili olarak alınan kararlardaki anlatımlara en belirgin somut adım olarak gösterilebilecek bir hareket niteliğindedir. Bu kümenin

alışması aynı zamanda pek çok araştırma ve temel uygulamalar ile sonuçlanmıştır. Hedeflerin herhangi bir öğrenim sisteminde temel oluşturan bir yeri olduğundan en büyük öncelik yabancı dil öğrenimi hedeflerinin belirtilmesi için bir örnek geliştirmeye ve bu örneğin en azından bir hedefin oluşturulmasında uygulanmasına verilmektedir. Kümeye en geniş uygunluk olanağının verilmesi için, onlara genel ilgi alanları ile ilgili günlük konular hakkında iletişim kurabilmeyi isteyen büyük bir yetişkin kümesi seçilmesi önerildi. Düşünceye göre bu öğreniciler yalnızca bir yere turist olarak gittiklerinde kullanacakları ya da ülkelerine gelen bir turistle konuşabilecekleri kadar bir dili istemeyecek, bunun ötesinde yüzeysel olmayacak sosyal karşılıklı konuşmalar kurabilmeyi hedefleyeceklerdi. Bu çeşit öğreniciler ve en azından yabancı bir dilde ne yapabileceklerini sınıflandırma ve nitelendirme çabası İngilizce’de örneklendirilmiş ve yazar tarafından ‘eşik düzeyi’ olarak belirtilmiştir.

1.3. Okul Eğitime Uygulama

“Eşik Düzeyi”nin yayınlanmasından sonra Genel Komite ve Teknik Eğitim, okul eğitimi için bu hedefin gizilgücünü inceleyen görüş ile yabancı dil öğrenim ve öğretim uzmanlarını bir araya topladı. Bu toplantı, kaynak kişinin zorunlu eğitimde daha önce yetişkinler için geliştirilen eşik düzeyi ile karşılaştırılabilir bir şekilde yabancı dil öğrenimi hedeflerini geliştirmesi sorumluluğunu alması isteği ile sonuçlandı. Bu kararda verilen hedef şu şekilde olmalıydı:

1.Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu tarafından ulaşılabilir olma;

2.En az uzmanlık düzeyine uygun olma;

3.Olası iletişimi yapma, özellikle çocuklar ya da yetişkinlerle çalışılan dilde

sözlü iletişim;

4.Olabildiğince günlük gerçek yaşam durumlarına uygun olma;

5.Bir taraftan süren dil çalışmalarını kolaylaştırıcı, diğer taraftan kullanılan öğrenme sürecinde yeterli anlamayı sağlamayı olanaklı kılan yöntem bilimsel bir başlangıç içermeli; böylelikle bunlar yararlı bir şekilde diğer dillerdeki çalışmalarda da uygulanabilir.

1.4. İlgı

İstek belirli bir ilgi alanındaydı, çünkü eğer yetişkin eğitimi için birim/kredi sisteminde oluşturulan örnek koşullarında temel bir hedefin kabul edilebilirliğini tanımlama yapılabileceğini kanıtlayabilmek ve Avrupa Konseyinin pek çok üye devletleri tarafından kabul edilebilirliğin sağlanabilmesi olası olsaydı, bu durum pek çok amaca hizmet edebilirdi:

1.Uygulamalı iletişim becerisi hedefi ile Avrupa'nın çok büyük bir kesimindeki büyük bir çoğunluk oluşturan küçük öğrencileri sağlayacaktır.

2.Yabancı dil öğretimine anlamlı bir yön verecek ve yükselen verimli ve güdülenmesi yüksek güce katkıda bulunacaktır.

3.Avrupa Konseyi üye devletlerinde yabancı dil öğretiminin uyumlu bir duruma getirilebilmesi için bir temel oluşturacaktır.

4.Eğitimdeki yeniliklerde, öğrenme araç gereçleri oluşturulmasında, testlerde, deneyimlerin paylaşımında vb. pek çok konuda uluslararası dayanışma için bir kuruluş oluşturabilir.

5.Yetişkin eğitimi için geliştirilen sistemin aynısından çıkarak süren ya da yenilenen eğitimde herhangi bir programın geliştirilmesi için zorunlu bir koşul

oluşturabilir.

6.Kendi hakları sınırlarındaki düşük düzeyli hedefler ile, en az- üç yıl diyelim-süreden az öğrenime sahip olacak çocuklar için yararlı öğrenme hedefi sağlayabilir.

7.En yüksek bilimsel hedef ve süreç elemde daha düşük hedefler oluşturmaktansa, başarılı hedef saptama ve mantıksal sonuç çıkarımında düşük hedefler oluşturarak eğitim izlencesi düzenlemesi yapmayı sağlayabilir.

1.5. Yapılabilirlik

Tüm tasarıda çok büyük önem taşıyan ve özel bir önemi olan bir sorun da uygunluktu. Norveç, İtalya, İngiltere ve Avusturya gibi pek çok ülkede eşit bir şekilde ilgili bir tek yabancı dil öğrenimi hedefini tanımlamak uygun olur muydu? Pek çok ülkede öğrencileri için en kullanışlı seçim olarak kabul edilebilir durumlar, başlıklar vb için ilkeli bir seçim yapmak olanaklı mıydı? En son yapılan bir eklemede, hedeflerin pek çok dile, en azından Avrupa Konseyi üye ülkeleri dillerine, uygulanabilir olarak biçimlendirilmesiydi. Sonuçta hedefler pek çok değişik yaş kümesine uygun olmalıydı, çünkü Avrupa’da bazı ülkelerde dil eğitime başlama yaşı çok fazla değişkenlik gösterebiliyor.

Bir ve tek hedef için uluslararası bağ oluşturma sorusu, 10 farklı ülkedeki dil öğretimi uzman kümelerinin, seçilmiş birtakım başlıklar altındaki tepkilerini ortaya çıkararak kolaylıkla çözüm buldu. Örnekteki doğal esnekliğin daha belirginleştirilmesi konusundaki genel istek dışında şaşırtıcı bir şekilde hiçbir olumsuz tepki gelmedi.

Tanımdaki dilde özgülleşme olmama anlatımı pek çok dilde kullanılabilmesi açısından, aynı zamanda yetişkinler için de koşut bir sürümde gösterildi, bu şekilde ana özgülleşme ve İngilizce örnekleme, pek çok dil için taslak sürümler de başarılı bir şekilde geliştirildi.

Daha zor olan bir gereksinim de değişik yaşı kümelerindeki çocuklara uyarlanabilme gereksinimiydi. Bu gereksinimi tatmin etme çabası hedeflerin ciddi bir şekilde kontrollü uyarlamasıyla sağlanmaya çalışıldı. Böylelikle farklı yaş gruplarındaki çocukların ilgileri ve gereksinimleri göz önünde tutularak zorunlu hedef olan genel iletişim yeteneklerini de etkilememiş olunacaktı.

1.6. Sunum

Bu bölümde “okullar için eşik düzeyini” zorunlu eğitimde yabancı dil öğrenme hedefi olarak tam bir tanımını sunuyoruz. Bölüm 1, bu yöntemde kullanılan örneği tanımlamakta, yapılan konu seçimleri, eğitim izlencesinde hedefin yerinin verilebilmesi, hedefin altında yatan temel yöntem bilimsel anlatımlar. Bölüm 2, İngilizce örneklerle hedefin kendisini tanımlamakta. Bölüm 4, sözlüksel bir dizin içeriyor, İngilizce örneklemede kullanılan yapısal sayım çizelgesi ve dilbilgisel dil biçimleri incelemesi.

2. Hedefin Geliştirilmesi

2.1. Örnek

2.1.1. Davranışsal hedefler

Tanımımızda kullanılan temel özyapıdaki örnek yabancı dil yeteneğini *bilgiden çok beceri* olarak tanımlama çabasıdır. Öğrencinin yabancı dilde ne *yapabaliğini* çözümler ve yalnızca ikincil olarak öğrencilerin hangi *dil biçimlerinde* (sözcükler, yapılar vb.) çalışma yapmaları gerektiğini belirleyerek belirlenenleri *yapabilmeyi* inceler. *Davranış* biçiminde sözcüklerle iletişimin doğasıyla bağıntılı olarak bu örnek aracılığıyla tanımlanan hedefler dolayısıyla *davranışsal* hedeflerdir. Yanlış anlaşılımları engellemek için sunumumuzun başında önemle vurgulamalıyız ki bizim hedef olarak davranışsal belirlemelerimizin hiçbir şekilde davranışsal öğretim yöntemine gereksinim duyulması ile bir ilgisi yoktur. Hedefin bu şekilde adlandırılmasının da öğretmen üzerinde herhangi bir şekilde, davranışsal ya da bir başkası olmak üzere, bir yöntemle bağıntı kurmasını öngörmez.

2.1.2. Açıklık

Var olan örnekte tanımlanan hedefler yüksek derecede açıklık içermektedir. Ama eksiksiz anlamda belirgin değildirler. Dil öğreniminde hedefler hiçbir zaman tam olarak kusursuz bir belirginlikte tanımlanamazlar çünkü dil kullanımı tam olarak kestirilememesi ile birlikte (belki de çok kısıtlı durumlar dışında) tam olarak da tanımlanamaz da. Bununla birlikte örneğimize dayanarak yapılan tanımlamalar pek çok dil öğrenimi hedeflerinden daha açık bir şekilde yapılabilmiştir. Bu durumun çok belirgin birtakım üstünlükleri bulunmaktadır, öğretim ve öğrenme sürecine katılanların, öğrenciyi de kapsayarak, onlardan ne beklendiğini net bir şekilde ortaya koymak da bunlardan sadece biri. Bunun sonucu da verimliliğin artışı olarak gözlemlenebilir.

2.1.3. İşlevler ve kavramlar

Aslında örnek oldukça kolay sözcüksel davranışı 2 bileşenle incelemekte: *dil işlevleri kullanımı* ve *kavramları* tanımlama ya da başvurma. Dil yardımı ile insanların yaptıkları bazı *işlevlerin* sözcüksel olarak yerine getirilmesi olarak tanımlanabilir. Dil yardımı ile insanlar çıkarım yapabilir, soru sorabilir, yorum yapabilir, açıklama yapabilir, inandırabilir, özür dileyebilir vb. bu tür eylemleri yerine getirirken insanlar açıklar, öneride bulunur ya da daha genel anlamda bazı kavramları ‘ele alır’ örneğin *geciktikleri* için özür dilerler, bir *partiye* geciktikleri için. Bir *partiye* *dün* geciktikleri için vb. Diğer *kavramlar* sözlüksel maddelerle daha az ilişkilidir. Örneğin ‘possession’ (sahip olma) kavramı (sahip olma) fiili ile açıklanabildiği gibi, aynı zamanda bir iyelik eki, tamlayan durumu,- i ad durumu olarak da (ad kümeleri) açıklanabilir.

Bizim görevimiz bundan sonra, dil öğrenimi hedefini tanımlama, öğrencilerin uygulaması gereken dil işlevlerinin neler olduğunu ve hangi kavramları kullanabileceklerini belirlemek.

2.1.4. Belirleyici Etmenler

Öğrencinin iletişim gereksinimlerini bilme yönünde bir anlayışımız olursa ancak o zaman görevlerimizi yerine getirebileceğimiz kesinlik kazanır. Bu aynı zamanda öğrenciye de oldukça bağlı bir durumdur, onun sahip olduğu bağlantılar yabancı dili hangi zorunlulukta kullanacağını ortaya çıkarır. Dolayısıyla, bir hedefin özelleştirilmesindeki ilk adım hedef küme seçimi ve bu küme üyelerinin içinde

bulunduğu yabancı dil bağının genel özyapısallığının seçimi ile gerçekleşebilir. Sonrasında bu bağlantıların doğasını daha kesin olarak tanımlama çabasına gireriz. Öğrencilerin genel olarak *sözlü* iletişim mi, *yazılı* karşılıklı konuşmalar mı kurduğunu, yabancı dili dinleyici ya da okuyucu olarak *alıcı* olarak mı, ya da yazar ya da konuşmacılar olarak *çıkarcı* olarak mı kullanacaklarını belirlemeye çalışırız. Diğer bir anlatımla, öğrencilerin yer alması beklenen *dil- etkinliklerini* tanımlamaya çalışırız. Ayrıca yabancı dili *nerede* kullanmaları beklendiğini tanımlamaya çalışırız. Özellikle sınırlandırılmış hedef kümelerin (uğraşman) gereksinimleri yüksek ölçüde konuyla bağıntılı olabilir. Eğer bir telefon işletmeni yabancı dili kullanmakta olduğu aygıt karşısında kullanacaksa elbette ki *ortam* onun hangi dil işlevlerini ve kavramlarını yerine getirmesi gerektiği konusunda tanımlanması gereken önemli bir konudur. Diğer bir etken de öğrencinin oynaması gereken *rollerdir*. İkincil roller mi oynayabilmek zorunda kalacaktır ya da yönergeler doğrultusunda mı hareket edecektir? Bu *sosyal rollerin* dışında ruhsal rolleri de ayırt edebiliriz. ‘İncelikli bir inandırıcının’ dil gereksinimleri, bir ölçüye kadar, ‘bir zorba’dan iki ayrı uçta değişiklik gösterebilir. Ve dolayısıyla elbette, öğrencinin ilgileneceği *başlıklar* ve kullanacağı kavramların temelde önemli bir etkisi olacaktır. Öğrencinin bir işçi olarak toplu taşıma ile mi ilgilendiği ya da bir hemşire olarak sağlık, kazalar, iyileştirmeler ile mi ilgilendiği önem gösterecektir. Bir anlamda yukarıda sözü edilen etkenleri her başlık için öğrencinin ne *yapacağının* beklendiği ile bir arada toplayabiliriz. Bu, dil etkinliklerini, ortamlarını ve rollerini başlıklarla bağıntılı bir duruma getirir. Özetlersek: öğrencilerin hangi dil işlevlerini yerine getireceklerini ve hangi kavramları kullanabileceklerini aşağıdaki temel noktalarda ortaya koymaya çalıştık:

- belirli bir hedef-kümenin üyesi olarak kullanacağı dil izdemi çeşitleri genel özyapısallı;
- içinde yer alacağı dil etkinlikleri;
- yabancı dili kullanacağı ortamlar;
- oynayacağı (sosyal ve ruhsal) roller;
- ilgileneceği alanlar, başlıklar;
- her alanla ilgili olarak ne yapacağı.

Elbette ki bazı durumlarda birtakım uç örnekler dışında bütün bunlar kestirmelerimiz doğrultusunda oluşmakta. Doğaldır ki öğrencinin yabancı dil ile belirli bir düzeyden sonra neler yapacağını çok iyi kestirmemiz olanaklı olmayabilir. Bununla birlikte, biz ancak yararlı kestirmeler yaparak öğrenciyi karşılaşılabileceği

uygun ilişkilere hazırlayabiliriz. Dil yeteneğindeki aktarım-gizilgücü yardımıyla öğrenici belirli yabancı dil ilişkilerine hazırlanmış olur ve aynı zamanda pek çok yabancı dil durumları için de uyum sağlayabilme, baş edebilme yetisine sahip olur.

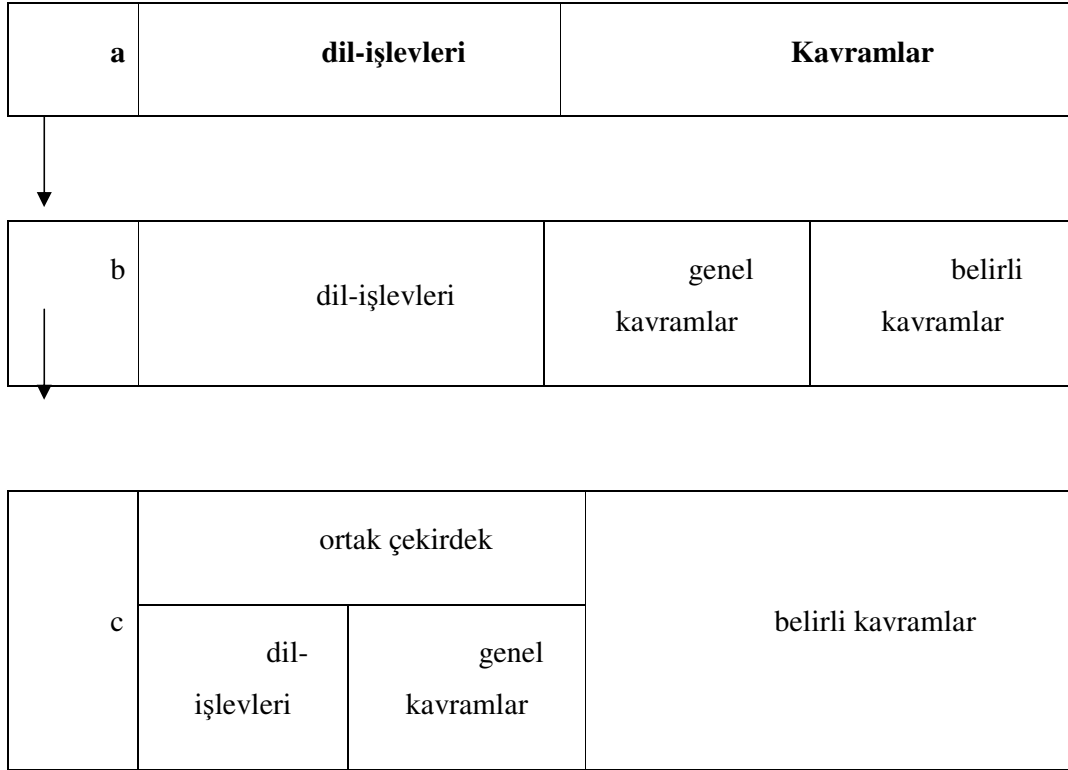
Eğer yukarıdaki bileşenler dil işlevleri ve kavramlarını belirli bir hedefte tanımlamadaki seçimlerimizde önemli bir rol oynuyorsa, bunlar aynı zamanda pek çok durumda, pek çok işlev ve kavramda da *görüşlerimizi* de etkilemekte. Görüşlerimiz ile gerçek dil-biçimlerinde öğrencilerin her işlevi doldurması ve her kavramı açıklamasını demek istemekteyiz.

Şu çok açık olacaktır ki, asıl *dil biçimlerinde* örneğin öğrencinin “bir şeyi yapmak için diğerlerine sorma” işlevini kullanması öğretilecek ve bu da geniş anlamda onun oynadığı sosyal ve ruhsal rollerine bağlı olacaktır. Bu bağlamda uzmanlaşma da öğrenci odaklı olacaktır, aldığımız her kararda belirli bir sınıf öğrenci için en uygun olanın ne olduğunu ve onların bireysel dil iletişim gereksinimleri için neyin onları en uygun bir şekilde doyuracağını soruyoruz.

2.1.5. Ortak Çekirdek ve Özel Kavramlar

Yukarıdaki her bileşenin eşit bir şekilde her yaptığımız seçimi etkilediği söylenemez. Bu bölümsel olarak “konular” ismini verdiğimiz bileşene dayanır. Kimi ortak noktalar bizim belirli bir konu seçimimizden diğerlerine göre daha fazla etkilenir. Dilbilimcinin –kısaca işlevler için- sormak, çağırmak, özür dilemek gibi gereksinimleri daha az zorlaşarak belirli somut kavramların anlatımındansa birtakım konuların seçimi ile daha güçlenir. Öğrencinin ‘peanut-butter’ (fıstık ezmesi) ya da “airport” (havalimanı) kavramlarını açıklama ihtiyacı olması kendini bulacağı durumlarla ilgili olacaktır, özel olarak da uğraşacağı konularla bir şeyin geçmişe, geleceğe, günümüze ya da bir şeylerin önceye, arkaya, alt tarafa ya da yukarıya göndermede bulunmasına bağlı olacaktır. Bu da, belirlemelerimizde diğer bir alt bölümlene yapmamızın nedenidir. Kavramları, genel kavramlar ve belirli kavramlar olarak alt bölümlemelere ayırıyoruz. Belirli kavramlar doğrudan bireysel konu seçimlerimiz tarafından belirlendi, genel kavramlar ise pek çok değişik konulara ve değişik durumlara uygunluk göstermektedir. Konular bağlamındaki bu genelleme dil-işlevlerini de şekillendirmektedir. Bundan dolayı dil-işlevlerini de gruplandırabiliriz ve onları kesin bir şekilde konu-bağıntılı belirli kavramlardan ayırarak, genel kavramlarla birlikte onlara “ortak nokta” olarak başvurabiliriz.

Şu an aşağıdaki tasarlanan belirli alt bölümlmeleri başarılı bir şekilde yapmış bulunmaktayız.

2.1.6. Çeşitlenimlik

Son alt bölümlene, çok yönlü öğrenim sistemleri hedef kitlelerin bireysel gereksinimlerinin alt-kümelerinde uzlaşma yönünde ipuçları önermekte. Büyük ölçekli öğrenim sistemlerinin düzenlenmesi, bütünde, yalnızca eğer (gizilgüç) öğrenciler geniş hedef kümeleri olarak bir araya getirilirse uygulanabilir.

Bu tür hedef-kümelerin bütün üyeleri aynı genel ayırtkanı gösterecek ve aynı dil gereksinimlerine sahip olacaktır. Bununla birlikte hedef-küme büyüdükçe özel gereksinim ve ilgi alanlarında da daha büyük değişiklikler ortaya çıkacaktır. Diğer bir söyleyişle geniş hedef-küme kaçınılmaz olarak içerisinde aynı ilgi alanlarına ve gereksinimlere sahip ve aynı zamanda da birbirinden çok ayırım gösterecek alt-kümelere sahip olacaktır.

Ortak bir nokta ile belirli kavram kümeleri arasında yapılacak belirleyici ayırım bir hedefi büyük bir hedef-kümedeki alt kümenin bireysel isteklerini zorunlu bir şekilde kimliğini değiştirmeden yerine getirebilmeye uyarlar. Bu, şu anlama gelir; birtakım küçük koşullarla belki de ortak nokta bütün hedef-küme üyeleri için aynı olacaktır, ancak belirli kavramlardan oluşan o ulam başka konulardan ortaya çıkan

belirli konularda gerekli değişikliği yaparak bütün alt-kümelerin gereksinimlerine, ilgi alanlarına uyarlanacaktır. Böylece hedefte belirginleşen iletişimse1 yetenek bütün öğrencilerde ortak olacaktır, ancak her düzeyde ve çeşitte belirli alt-kümeler birtakım konulardan diğer alt-kümelere göre çok daha yetenekli olacaklardır. Bu örneğimizin belirleyiciliğinden daha sonra, ortak olarak sahip oldukları gereksinimlerini dışarı vuran ve eşzamanlı olarak da çok kültürlü alt-kümelere tam izin vererek hedef kitlemizdeki pek çok alt-kümenin hedef kitledeki zorunlu eğitim öğrencileri için bir tek hedef geliştirirken yararlanacağız.

2.2. Uygulama

2.2.1. Görev

Bir hedefin yapılandırılmasında örneğin uygulanması pek çok başarılı seçim yapmayı içerir. 2.1’de tanımlandığı gibi bu seçimler aşağıdakiler doğrultusunda yapılmalıdır.

- hedef-küme
- dil-etkinlikleri
- ortamlar
- roller
- konular
- dil-işlevleri
- genel kavramlar
- belirli kavramlar
- görüşler

Var olan hedefin belirlemelerinde yapılan seçimler bölüm bölüm yazar tarafından kısaca verilmiştir.

Hedef-küme “zorunlu eğitimdeki öğrencilerin büyük çoğunluğu” idi. Dil-etkinlikleri “özellikle sözlü iletişim”di. Belirlemeler özellikle, konu belirlemede güçlükler ortaya çıkaran “günlük yaşam içerisindeki durumların işlenmesi”idi. Sonuçta, hedef “daha önce yetişkinler için geliştirilen eşik düzeyi ile karşılaştırılabilir”di.

2.2.2.Yöntem

En son koşul gözden geçirildiğinde, gerekli hedefin yapımında kullanılacak olası yol, yetişkinler için oluşturulmuş eşik düzeyini incelemek ve iki hedefin birbirinden nasıl ayrılabilceğini de gözlemleyerek onun hangi boyutlarda yeni bir hedefin belirlenmesinde kullanılabileceğini ortaya çıkarmak olacaktır. Önümüzdeki bölümlerde 2.2.1’de başarıyla sözü edilen her madde ile ilgileneceğiz.

2.2.3. Erek Kitle

Başlangıçtan beri şu çok kesindi ki, yaş grupları ve belki de ilgi alanlarındaki ayrıklılara rağmen özgün eşik düzeyinin hazırlandığı hedef-küme ve ‘zorunlu eğitimdeki öğrencilerin büyük çoğunluğunun birçok ortak noktası bulunmaktadır. ‘Yetişkinler için hazırlık düzeyi’nde hedef-küme üyeleri aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştı:

- 1.Başka bir ülkeye geçici olarak gidenler (özellikle de turistler)
- 2.Kendi ülkelerinde yabancılarla geçici karşılıklı konuşmalarda bulunanlar
- 3.Yabancı dil konuşanlar ile ilişkileri özengen olanlar.
- 4.Öncelikli olarak yabancı dile en temel seviyede gereksinimi olanlar.

Bu sınıflandırma daha önce yapılandırıldığı ile birlikte yeni hedef-kümeyle de uyumuş gözüktü. Belki de ilk sınıflandırmadaki ayraç içi ekleme atılmalı, ancak bunun dışında okul-çocuğu, ergenlik çağındakiler ve yetişkinler uygulanabilir gözükmekte. Her iki durumda da, yabancı dilde sözlü iletişim vurgulanarak en az genel uzmanlık gereksinimi hisseden eşik düzeyindekiler ile ilgilenmekte olduğumuzdan bu sonuç oldukça şaşırtıcıydı.

Her iki hedef-küme arasındaki asıl ayrıklık belki de okul-çocuklarının genel bir eğitim alma sürecinde olması ve bu nedenle yabancı dil öğreniminin daha geniş eğitimsel bir bağlamda işlev görmesiydi. Buna daha sonra 2.3’te geri döneceğiz ancak şimdi bu ayrıklık hedefin içeriğini her zaman değiştirmemektedir. Eşik düzeyi *iletişimsel yetenek* düzeyi. Bu hedefin tanımlaması öğrencinin bu düzeyde ne *yapabileceğini* ve hangi *dil-biçimleri* ile uğraşacağını belirler. Yabancı dil eğitiminin gizli hedefleri ne olursa olsun, iletişim yeteneği her zaman en zorunlusu olarak kalır. Dolayısıyla öğrenci yalnızca iletişim için öğrense ya da daha çok yönlü amaçları olsa

da; iletişim için nelerin gerekli olduğu hakkında yapılan belirlemeler her iki durumda da istenmektedir.

Sınıflandırma her iki hedef-kümeye de uymuş gibi gözüktü de, okul-kitlesi için bütün danışmanlara göre eklenmesi gereken bir sınıflandırma vardır. İlk yabancı dil için en düşük hedefe karşın, dili sözlü olarak kullanma yeteneği öncelikli önemdeydi; buna kimse karşı gelmiyor, özellikle Avrupa'nın daha yalıtılmış bölgelerinde yabancı dil ilişkilerini sözlü iletişim yoluyla kurma olasılığı yazılı bir biçimde kuranlara kıyasla çok daha azdı. Buna bağlı olarak hedef-küme tanımlamamıza daha ileri bir sınıflandırma ekledik.

5. Onların yabancı dil konuşanları ile ilişkileri yalnızca sözlü olmayacak, daha çok ya da az oranla da yazılı olacaktır.

Bu eklenen sınıflandırmanın sonucu okuma ve yazmanın konuşurken olduğu gibi resmi olmayan iletişim gereksinimlerinin ortaya çıkmasıdır. Yetişkinler için eşik düzeyi ve okul-kitlesi için zorunlu hedef arasındaki farklara bir bakış açısıyla karşı gelinebilir ancak pek çok okul çocuğunun başka ülkelerdeki “mektup arkadaşlarıyla” iletişim kurmalarını unutmak da hiç gerçekçi bir davranış olmaz. Aslında Avrupa okul-çocuklarının büyük bir çoğunluğu için zorunlu eğitimde sözlü iletişimden önce yazılı olarak öncelikli bir iletişim kurabilmeleri büyük bir şanstır. Yabancı dilde sosyal ilişkiler kurabilme yeteneği eşik düzeyinin zorunlu bir bölümü olduğundan, öğrencilerin okuma ve yazma yetenekleri de en azından çocukların sözlü iletişim amaçları için en düşük hedefimiz olmalı. Bunun toplam öğrenme yüklemesinde bir yükselme içerip içermediği ise kuşkuludur. Okullardaki dil öğreniminde yapılan sözlü iletişim çalışmaları genellikle yazılı olarak desteklenmektedir. Elbette samimi bir mektup yazımı bile konuşmada olmayan, heceleme gibi pek çok yeteneğe gereksinim duymaktadır. Mektup yazan bir kişi iletişim-ortağının besleme, geri bildirimlerinden yoksun kalır. Düşündüğü bir şey için süren bir metin kullanmak zorundadır. Bu, paragraf vb kurallı sunum için özel bir çaba göstermek zorunda kalması anlamına gelir. Bununla birlikte, okul durumunda, bu özel yetenek yabancı dil sınıflarında elde edilmiş değil, ana dil sınıflarında elde edilmiştir, ve en azından kültürel anlamda benzeşik Avrupa topluluğunun bir dilden diğer dile çok yüksek bir aktarım alabilirliği bulunmaktadır. Resmi olmayan mektup ve yazının kapsandığı yerler bazı dillerde (özellikle Fransızca), eşik düzeyinde bile konuşma dili ve yazılı dilin ayrı dil biçimlerini hoş görmesinden dolayı bir şekilde öğrenme yüklemesinde gözle

görülebilen bir artış sağlayabilir. Bu durumda bile, çocukların belirli gereksinimleri görüşünde gereksinim duyulabilecek fazladan öğrenim-çabaları yatırımları da tam olarak yerine getirilmiş gözükmemektedir. Eğer Avrupa genelinde neyin güncel olduğu sorulursa, en düşük hedefte daha kapsamlı okuma yer almamalı denilebilir. Bu uygulamayı yabancı dil öğrenim sürecinin başlangıcından itibaren desteklemenin pek çok eksiksiz nedeni var. Aslında bu durum eşik düzeyi genel amacı olan ‘öğrencilerin hayatta kalmasını, yabancı dil konuşucuları ile günlük olaylar hakkında konuşabilmesini, gerek kendi ülkelerinde bulunan yabancılar ile ve gerekse onların yabancı bir ülkeye gitmesi durumunda sosyal ilişkiler kurabilmelerini sağlama’ ile çelişmemektedir. Okulların büyük bir çoğunluğu bu hedefi daha geniş kapsamlı olan ve bunun gibi geçerliliğini etkilemeyen bir hedefle değiştirmek isteyecektir.

2.2.4. Dil-etkinlikleri

Var olan hedef-kitle, yetişkinler için eşik düzeyindeki hedef kümeden yalnızca sınıflandırma 5 olarak değiştiğinden (bakınız 2.2.3), bu çıkarılan ek sınıflandırmaya göre dil-etkinlikleri sınıflandırmalarında daha fazla bir ana değişiklik olmayacaktır. Yetişkin turist gereksinimleri konusunda küçük ölçüde daha fazla vurgu olması nedeniyle birtakım küçük değişiklikler olabilir. “Otoyol-göstergeleri metinlerini okuma yeteneği” yetişkinler için eşik düzeyinde belirgin olarak istenen bir örnek olarak okullar için zorunlu eğitim hedeflerinde örnek olarak verilebilir. Gündelik mektup yazımı ve bu tür mektupların okunması ekine karşın, hedef sözlü iletişimsel beceri hedefi olarak kalmaktadır. Bu beceri, bundan sonra, hedefimizde temel sınıflandırma olarak kalacaktır. Okuma ve yazma daha kısa bir şekilde ilgi alanı olarak kalacaktır ve sözlü beceri ile ilgili olacaktır.

Hedefin öncelikli olarak tasarım amacı sözlü iletişimi sağlamaktır. Bu iki beceriyi kapsamakta: konuşma ve anlama. Çocukların kendi kendilerine söyleyebildiklerinden çok daha fazlasını anlayabilme yeteneğine sahip olma gereksinimi çok açık olacaktır. Onlar kendilerini dilbilimsel hakimiyetlerinin sınırları içerisinde anlatabilmeyi deneyeceklerdir ancak, başkaları tarafından onlara söylenenler üzerinde çok fazla bir hakimiyetleri olduğu söylenemez. Onların listelenmiş konu başlıkları altında bir karşılıklı konuşma başlatmak için gereksinim duyacakları yetileri, onlar için yapılacak şeyleri ve diğer dil işlevlerini sınıflandırabiliriz. Biz yalnızca diğerleri bir karşılıklı konuşmaya başladığında ya da kendi dil-hareketlerinde verdikleri tepkilerde, onların doğru tepkimeleri verebilmeleri

için gereksinim duyacakları yetileri kestirebiliriz. Eğer anadil konuşan birinin kendi dilinin en temel komutlarında bir yabancı tarafından anlaşılmaq için verdiği çabayı dikkate alırsak -ki almalıyız- öğrenciye karşılıklı konuşma içerisinde kendini anlatabilmesi için ona oldukça iyi bir algılama yetisi vermeliyiz. Öğrencinin sahip olması gereken dil-biçimleri sınıflandırmamızda, öğrencinin kendini en iyi bir biçimde anlatabilmesi için neyin zorunlu olduğu ve yalnızca anlayabilmek için neyin zorunlu kabul edildiğini birbirinden ayırmamız gerekli. Dil-etkinlikleri hakkında daha fazla sınıflandırma için okuyucu bölüm 3.4'e bakabilir.

2.2.5. Ortamlar

Hedef kümemizin üyeleri yabancı dili genel hedefler için öğreneceklerdir. Bu, öğrenmek zorunda oldukları sınıflandırmanın herhangi bir ortam ile bağıntılı olmaması anlamına gelir (uzmanca amaçlar için yapılan sınıflandırmalarda olduğu gibi). Öğrencilerin yabancı dil yeteneklerini pek çok çeşitlilikteki ortamlarda kullanabilme yetisi olması beklenir; bu bir oturma odasından, bir açık hava yüzme havuzuna; postaneden bir arkadaşının yatağına kadar değişiklik gösterebilir. Örnekleri daha da genişletmenin çok fazla bir anlamı yok. Bu noktada daha çok rehberliğe gereksinim duyacak okurlar için bölüm 6'daki yetişkinler için eşik düzeyi sınıflandırmasında 90 kadar ortam listelenmiştir.

2.2.6. Roller

En düşük seviyede öğrencinin tarafsız rollerden başka roller oynamalarını istemek oldukça gereksiz ve gerçek dışı bir davranış olacaktır. Her ne kadar bizler öğrencinin çok daha kuvvetli, oldukça gündelik, tipik bir şekilde resmi, havalı ve kendi kendini etkileyerek oyun oynamalarından hoşlanabiliriz ancak bu en düşük düzeydense oldukça yüksek düzeylerde beklenebilecek bir durumdur. Toplamda, sınıflandırmamıza tipik olarak seçilmiş dil-biçimlerinin katılmasından kaçınılacaktır. Çocukların dilinin sonuçta bir şekilde renksiz gibi gelmesine karşın bu durum, en azından onların güçlü bir şekilde vurgulanan dil-biçimlerinin kullanım yanlışlarını yapmaktan korumaktadır.

Öğrencilerden oynaması beklenen bu düzeydeki roller, yetişkin hedef-kümeler için seçilenlerle aynıdır. Onun hazırlandığı temel sosyal roller

(stranger/stranger) yabancı/yabancı ve (friend/friend) arkadaş/arkadaş ruhsal roller *tarafsızlık, eşitlik, sıcakkanlılık ve soğukluk*.

2.2.7. Konular

Yetişkinler için eşik düzeyi ve okul-kitlesi için zorunlu hedef arasındaki temel ayrımın konular ve her konuda öğrencilerin her konuda ne yapabileceğinin belirlendiği koşulların olması beklenir. Bu bileşen için yapılan seçimlerin diğer bileşenlere göre yüksek ölçüde öznellik içermesi de oldukça açık olacaktır. Bunun üzerinde, genel öğrencilerin yabancı dilde hangi konularla büyük olasılıkla ilgilenecekleri tanımlanması olanaksıza yakın bir görev gibi gözükmektedir. Aynı zamanda seçimler yapılmazsa öğretmek de olanaklı olamaz. Dahası, genel öğrenciler için konu listeleri çıkarma çalışmalarının yapıldığı yerde sonuçlar, bütün olarak, her seferinde birbirine oldukça yakın gözükmektedir. Bu tür listeler ortak kanılar, sezgiler, denetim ve deneyim üzerine yapılmaktadır. Bu bağlamda seçimlerin öznelliği, yüksek derecede oybirliğine varılmış görünmektedir. Bu tür bir oy birliğine yetişkinler için başlangıç noktasında konu-belirlemede ulaşılmıştır. Sonuç olarak yetişkinler için konu-belirleme çalışmasını incelemek, ne düşünüldüğünü araştırmak, geliştirmek, genç öğrenciler için uygun olmayan izdemleri çıkartmak ve onlar için yararlı olanları eklemek de bütün eşik düzeyindekiler için de uygun bir yol olarak görüldü. Bu uyarlamada yazar, York Üniversitesi Modern Dil Projesi tarafından oluşturulan taslak sınav çizelgeleri yeteneklerinden oldukça büyük yardım almıştır. Bu çizelgelerdeki konu belirlemeleri büyük çoğunlukla yetişkinlerin gereksinimleri ile, daha genç öğrencilerin kestirilen gereksinimlerine uyarlanarak sağlanmıştır. Uyarlamanın ilk sonuçları on Avrupa ülkesindeki yabancı dil öğretim uzmanlarına iletilmiş ve onlarla tartışılmıştır. Bu tartışmaların temelinde belirlemelerin daha fazla yenilenmesinin ve hedeflerin esnekliğinin altı çizilerek daha açık bir duruma getirildi. Bu yöntemin sonucu Bölüm 3'te sunulmuştur. Eğer uyarlama için onun ortaya çıkardığı olasılıklardan tümünden yararlanılırsa şimdi tüm hedef-kitle içerisindeki alt-kümelerin çeşitliliği için uygun olacaktır.

Kimi konuları yetişkin öğrencilerdense okul-çocuklarıyla ilgili olarak akılda kalacakmış gibi görünmektedir. Bu yalnızca şu anki sınıflandırma için geçerli bir durum değil, aynı zamanda başka bir yerlerde daha önce yapılmış olan karşılaştırılabilir seçimler ile de benzerlik göstermektedir. Bir neden de, elbette, okul eğitiminin rollerin değişimine yönlendiren benzer bir süreç olmasıdır. Eğitimsel çabaların büyük bir kısmı okul-çocuğunun toplum içerisinde bir yetişkin rolü

oyarken tasarlanarak hazırlama çabasıdır. Bu konuların bölümsel olarak önem taşımasının bir diğer nedeni de yabancı bir ülkeye gitmek ile ilgilidir. Eğer yabancı dil öğretmenin ana hedefi, öğrencilerin yabancı toplumlarla doğrudan bir ilişki kurabilmesini sağlayabilmekse, yabancı ülkeye gidişler desteklenmeli ve öğrenciler de bu gidişlere olabildiğince hazırlanmalıdır. Bu, sorulardaki konuların belki de okul-egitiminde bile zorunlu olarak düşünülmesi anlamına gelmektedir.

2.2.8. Dil-İşlevleri

Dil-işlevleri biçimleri belirlemeleri 2.1.4'teki ilk bölüm olan "ortak nokta"da yer almaktadır. Ortak nokta ile, konu çıkışlı belirli kavramlar ulamları arasındaki ayırım, yetişkinler için eşik düzeyi sınıflandırılmasında açık bir şekilde sunulmuştu ancak tam bir kararlılık ile üzerinde çalışılmamıştı. Var olan sınıflandırmayı geliştirmeden önce, özgün eşik düzeyindeki öğelerin yeniden düzenlenmesine karar verildi, bu şekilde sınıflandırmalarda çok daha iyi bir tutarlılık sağlanmış olacaktı. Bu yöntem sonucunda ortaya çıkan dil-işlevlerinin listesi daha genç öğrenciler için uygunluğu açısından da incelendi. Bir ya da iki öğenin seçmeli olarak işaretlenmesi dışında herhangi bir değişiklik isteği olmamış gibi görünmektedir. Tam liste Bölüm 3'te sunulmuştur.

2.2.9. Genel Kavramlar

2.2.8'de dil-işlevleri göz önünde tutularak söylenenler ortak noktanın ikinci kısmına, genel kavramlara dayanmaktadır. Tam belirleme için okuyucu yine Bölüm 3'e bakabilir.

2.2.10. Belirli Kavramlar

Belirli kavramlar konu belirlemelerinden türemiştir. Sonuç olarak, 2.2.7'de belirtilenler okul-kitlesinin kestirilen ilgi ve gereksinimlerinin belirli kavram listeleri uyarlama temellerini oluşturmaktadır.

Bu hedefin çeşitliliği bu bileşende özellikle anlaşılır bir şekilde yer almaktadır. Düşünülesi sayıda değişebilir öğeler taşımaktadır; O ile işaretli olanlar (=opsiyonel, seçmeli) ve bu bağlamda sonu-sınırlanmamıştır. Bu sınırsızlık, sınıflandırmanın hedef-kümedeki geniş çeşitlilikteki alt-kümelerin gereksinim ve ilgilerine uymasını zorunlu kılmaktadır. İlgi alanları özellikle yaş, sosyal ve bölgesel birikim ile ilgili

olarak büyük ölçüde değişiklik gösterebilir. Hedefe ulaştıklarında kimi alt-kümeler 14 yaşından büyük olmamakla birlikte, diğer bir kısmı da yetişkin olabilmektedir. Kimi kümeler büyük bir ilgi ile büyükbaş hayvan yetiştirmek ile ilgili olabileceken, diğer bir kısmı da koyun ile keçi arasındaki ayrımlardan bile habersiz olabilir. Bir kısmı güçlü kültürel ilgi alanlarıyla kırsal kesimde yaşarken, diğer bir kısmı da müze ya da tiyatrodan olabilir. Bütün bu farklılıklar öğretmen ve öğrencilerin kendi ilgi alanlarına uyması açısından hedef içeriklerinde değişiklikler yapma özgürlüğünü zorunlu kılar. Aynı zamanda yabancı dil öğretiminin, diğer konular gibi, öğrencilerin kavramsal ve kültürel zenginliklerinin arttırılmasında rolü olduğu hatırlanmalıdır. Sonuç olarak bazı öğrencilerin yabancı olduğu belirli öğelerin içerikte yer almasına, genel eğitim iskeletindeki öneminin düşünülmesi ile herhangi bir karşı çıkışta bulunulmaması durumu söz konusudur.

Belirli öğelerin başkaları ile hedefler doğrultusunda değiştirilmesi için, olasılıklarının yapımında hangileri ile değiştirileceği konusunda yazar, daha fazla önerilerde bulunmaktan çekinmiştir. Öncelikli öneriler olarak bu önerilerin yapılmamasının bir nedeni de, her öğretmenin zorunlu konu-belirlemesi ve belirli kavramların oluşturulmasında ek olarak bireysel ve sezgisel olarak özel ilgi alanlarını kolayca kendilerini bulabilmeleri düşünülmüş olabilir.

2.2.11. Gerçekleyenler

Var olan sınıflandırmanın ana bölümü (asıl kısmı değil önemli olan) belirli değildir. O öğrencinin yabancı dilde ne yapabileceğinin ve hangi kavramlarla uğraşmak zorunda kalabileceğinin bir sınıflandırması olabilir. Bu noktaya kadar sınıflandırma en azından Avrupa Konseyi üye devletleri dillerine eşit bir şekilde yönelmelidir. Bir sınıflandırmayı elzem bir şekilde açık yapabilmek için, aynı zamanda, her bireysel dildeki çeşitli işlevleri yerine getirebilmek ve çeşitli kavramları ele almak için neyin istendiğini belirlememiz gerekmektedir. Diğer bir anlatımla, hangi öğeler veya dil-biçimlerinin her işlev ya da her kavram için genel olarak kullanıldığını belirlememiz gerekmekte ve daha sonra da hedef-kitlemiz için en uygun olan biçim olarak değerlendirdiğimizi seçmemiz gerekiyor. Şu anki belgede bu seçim İngilizce için yapılmış bulunmaktadır. Diğer diller için uyarlamaların geliştirilmesi de yakın tarihte yapılacaktır. İngilizce öğelerin seçiminde aşağıdaki ölçütler izlenmiştir:

1.Toplam öğrenim yüklemesi olabildiğince küçük tutulmalıdır. Bu isteğe göre bir şekilde birden fazla amaca hizmet eden biçimlerin seçilmesi anlamına gelir.

- Yabancı dil öğrencileri için yüksek derecede zorluk oluşturan ve çok dar bir alanda uygulanabilirliği olanların dışarı çıkartılması gerekmektedir.
2. Belirli öğelerin toplam bütünlüğü olabildiğince dengeli olmalıdır. Bu anlam bilimsel alanlar ve dilbilimsel konuların kapaklarına ve dilbilgisi içeriği tutarlılığına başvurmaktadır.
 3. Öğrencinin bu düzeyde daha tarafsız, sosyal ve ruhsal rolleri oynaması beklenir. Bu seçilen öğelerin bütünde sosyal ve ruhsal olarak 'işaretlenmemiş' olması gerektiği anlamına gelir. Samimilik, resmîlik vb kaçınılmalıdır.
 4. Öğrenci kendisinin üretebileceğinden daha çoğunu anlayabilmelidir. Öğrenciyi, dilin tüm anlama alabilirliği ile karşı karşıya gelmek üzere hazırlamak bu düzeyde olanaksız ancak onu en azından karşılaşılabileceği birkaçı için hazırlamalıdır. **P** olarak işaretlenen öğrencinin kendi kendine üretebileceği öğelere ek olarak ilerideki öğelerde **R** (yalnızca alıcı kullanım) şeklinde işaretli öğeler yabancı dil konuşanlarla kullanımda gereksinim duyulması olasılığına karşın eklenebilir.

Bu ölçüt temellerinde seçilen öğeler *önerilen* dil-biçimlerinden daha çok değildir. Bu hedefe ulaşan öğrencinin daha önce belirlenene ulaşmış olması beklenmektedir. Ancak karşılaştırmalı olarak her zaman onların eşit bir şekilde yeterli, uygun olması varsayımıyla, birtakım dil-biçimlerini belirli ya da ayrımlı dil-işlevlerini tamamlamak için kullanması önemsizdir. Algısal yetenek göz önünde bulundurulduğunda ayrımlı bir tutum ortaya konulabilir. Eğer belirlemede listelenen dil-biçimlerinin yüksek derecede iletişimsel kullanımı varsa bütün öğrencilerin en azından bu biçimlerde bir çıkarım bilgisi olabileceğini beklemek mantıklı gözükabilir. Öğeler Bölüm 3'te listelendi. Toplam dizinsel ve yapısal içerik sıralaması Bölüm 5'te sunulmuştur.

2.2.12. Uyarlama ile Özgünün Karşılaştırması

2.2.1 ve 2.2.11'de tanımlanan yöntem yetişkinler için eşik düzeyi ile kesin bir şekilde karşılaştırılabilir bir hedefle sonuçlandı. Kesin karşılaştırılabilirlik aynı örnek gelişimini her iki hedefte de kullanma sürecidir ancak ayrıca iki algısal hedef-kitlenin de aynı özyapıya sahip olması durumunda. Aslında görünene göre içerik-belirlemeleri söz konusu olduğunda dil-işlevleri ve genel kavramlar benzerlik göstermekte ve sadece belirli kavramların seçiminde ayırım bulunmaktadır. 2.1.5 ve 2.1.6'da tartışılanlar bağlamında bu, iki hedefin aynı ortak noktaya sahip olduğu anlamına gelir ve sonuç olarak onlar gerçekten çok ayrımlı olmayan hedeflerdir ancak onlar bir ve aynı hedefin iki uyarlamasıdır. Biz sonuç olarak, tüm sözlü iletişim için yapılandırılan genel başlangıçtaki hedef-kitle ve pek çok çeşitli alt-küme ile birlikte eşik düzeyine ana-hedef gözü ile bakmaktayız. Bu durum, zorunlu eğitim sistemleri için yapılan tasarımlarda, özellikle de üretim ile eğitim araç gereçlerinin üretilmesi ile birlikte sürekli ve yinelenen eğitim sağlamalarını içeren bir üstünlük olarak kabul edilebilir.

2.3. Eğitim programındaki yer

2.3.1. Daha geniş Bağlamda Ele Alındığında

Bu belgede olabildiğince açık bir şekilde, öğrencinin eğer belirli en düşük iletişim gereksinimlerini doyurursa yabancı dilde ne yapabileceği açıklanmaya çalışıldı. Hepsinde olmasa da pek çok ülkede yabancı dili sözlü olarak kullanabilme zorunlu bir hedef olarak kabul edilir. Ancak çok ender olarak bu çeşit bir yönergede tek hedef olarak kabul edilir. Elbette, değişmeyen daha çok ya da daha az bağımsız olarak geniş çeşitlilikteki yabancı dil yayınlarını okuyabilme yeteneği, bu hedefin içindedir, sıklıkla yazma yeteneğine var olan belirlemeye göre daha fazla ağırlık verilmiştir ve pek çok durumda yabancı dil öğretimi yabancı kültürleri anlamada daha genel eğitimsel bir hedef sağlamada katkıda bulunmaktadır. Bundan sonra var olan hedefin yabancı dil öğretim hedefi olarak önerilememesi açıktır. O yalnızca *yabancı dil iletişim öğretimi için (genellikle sözlü) en düşük hedef* olarak önerilebilir. Yapabileceği üzere pek çok durumda, daha zorunlu yabancı dil eğitim izlencesinde bir bölüm olmakta. Aslında onun daha ileri eğitimsel amaçlara ulaşmada vazgeçilemez adımı ve zorunlu bir bölümüdür. O ayrıca daha önceki pek çok ilgili kısımlardaki anlaşmanın belki de daha sonra yadsınan bir bölümü ve bu nedenle yabancı dil öğretiminde uluslararası eşgüdümü elde etmek için gösterilen herhangi bir çaba için açık bir şekilde başlangıç noktasıdır. Bu nedenle bireysel ülkelerin yararlanabileceği daha zengin bir eğitim izlencesi için dayanışma açısından önerilmektedir.

2.3.2. Kendi Başına Ele Alındığında

Hedef kendi hakları içerisinde harcanan emeğe değer olarak önerilmiştir. Eğer pek çok ülkede çoğunluğu oluşturan öğrenciler herhangi bir nedenle, örneğin 3 yıldan az diyelim, yabancı dil yönergelerini izlerse bu durum onların çok büyük değerdeki var olan hedef olan tam öğrenmeye yol açar ve onlar eşik düzeyinden yabancı dil topluluğuna geçerler. Onlar ayrıca beklenebileceği üzere, başarılı bir öğrenmenin, onlar için bir anlamı olan öğrenmenin doyumunun deneyimini yaşarlar. Böyle deneyim sıklıkla daha fazla çaba göstermelerine ve yeteneklerinin alanlarını genişletmelerine neden olur. Eğer bir elde, bu öğrenciler için de başlangıçta daha hırslı hedefler konabilirse, genel sonuç herhangi bir uygulamalı amaca hizmet eden hiçbir şeyin daha iyi öğrenilmediği olur ve diğer eldeki öğrenci ise en sonunda çalışmalarında bir düş kırıklığı ile ayrılır.

2.3.3. Birleşme

Daha ayrıcalıklı öğrenciler için, şanslıyız ki sayıları yükselmekte, var olan hedef, daha önce söylendiği üzere, daha zorunlu bir eğitim izlencesi ile birleşebilir. Eğer bu yapılırsa, onu başlangıçtan beri, kapsamlı okuma-alıştırması için birtakım olanaklar ekleyerek daha zengin bir bağlama yerleştirmek istek verici olabilir. Bu durum, ilk hedefe tam olarak ulaşılabilinen ve daha sonra birtakım eklentiler yapılan dizinsel sıralamada seçim nedeni olabilir. Belki de bu noktada bir uyarı eklenmeli, şöyle ki; ayrıca daha uzun süreli kurslarda var olan hedef hiçbir zaman açısını kaybetmemelidir. Çok ortak olmayan bir görüşe göre, okul çocukları birkaç yıllık bir eğitimden sonra, bütün uygulamalı durumlarla baş edebilirler, ancak bu süren eğitimden sonra öğrenciler bu yeteneklerinin birçoğunu kaybetmiş gözükmekte ve daha özel ve bilimsel çalışmalar yapabilmektedir. Elbette, bir öğretmen ve sınıfının 5 ya da 6 yıldan fazla ‘tren bileti alma’ ve ‘hava hakkında konuşma’ çalışmaları yapmaları beklenemez. Ancak en azından, eğitim sürecinde, daha önceden yapılan alıştırmalar belirli aralıklarla yinelenabilir, özellikle de iyi tasarlanmış olmalı ve bir şekilde öğrencinin uygulama yeteneğini de pekiştirmeli. Bu tür bir tasarlama var olan hedef temellerinde ortaya konabilir. Öğrencilerin dili daha zekice ele almaları için çeşitli dil-işlevleri ve genel kavramlar ile ilgili öğelerin artışına neden olabilir. Ayrıca o daha fazla konuların eklenmesini, pek çok konudaki sözcüklerin zenginleştirilmesini ve her birine atıfla daha iyi bir davranışsal yeteneği içerecektir. Bu şekilde ikinci seviyedeki uygulamalı iletişim yeteneğini tanımlayabilmek olası olabildi. Böylece öğrenciler okuldan ayrıldığında yalnızca daha ileri çalışmalara ya da yetenek isteyen çalışmalara değil aynı zamanda günlük durumlarda yabancı dil konuşmacılarıyla ilişki kurmaya da hazır olacaklardır.

2.3.4. Konum / Düzey

Var olan hedef yazar tarafından “en düşük uzmanlık düzeyi ile uyum” olarak kısaca tanımlanmıştı. Sorun, elbette, bizim en düşük uzmanlık düzeyini nelerin oluşturduğunu ve büyük bir çoğunluktaki çocukların katılabileceklerinin neler olduğunu bilmememiz. Bununla birlikte, bilgimize göre böyle terimleri kullanmalı-onaylamalıyız yoksa hiçbir işaret veremeyiz. Böylelikle kişi yalnızca deneyim, çıkarım ve kestirimleri ile ilerleyebilir. Aynı zamanda hangi türde bir yeteneğin en azından isteneceği, daha sonra bu yeteneğin çözümlenmesini ve buna bağlı olarak kurgulamayı deneyebiliriz. Bu elbette, var olan durumda yapılandır. Danışılan pek çok kişi tarafından kabul edilen ortak bir görüş vardır, bir kişinin çağdaş toplumda

işlev görebilmesi için: “günlük durumlarda yabancı dil konuşanlarla geçici karşılıklı konuşma kurmada dilbilimsel olarak ayakta kalabilmeli, ülkesine gelenlerle ya da bir başka ülkeye gittiğinde sosyal karşılıklı konuşmalar kurabilme ve sağlayabilme.” yetisine sahip olması gerekir. Bunun üzerinde anlaşmaya varıldığında, sözü edilen bir şekilde uygulamaya gereksinim duyuldu. Bu yöntemin sonucu var olan hedeftir. Kimi öğrenciler için bu, gereksinim duyduklarından çoğu ya da azı, bunu hiçbir zaman söyleyemeyiz. Bireyler sınırlı kaynakları kullanmada çok büyük değişiklikler gösteriyor. Ancak var olan belirlemenin efsanevi *homo sapiens* ortalama öğrenci için uygun olduğu umulabilir. Var olan nitelikler kazandırıldıktan sonra ona ulaşabilip ulaşamayacağı açık bir meseledir. Bu soruya kadar yazar, yalnızca hedefin ‘büyük çoğunluktaki öğrencilerin’ zeka alabilirliğinin ötesinde olmadığını varsayması söyleyebilmekte ve danıştığı pek çok kişi de bu görüşü tam olarak paylaşmaktadır. Onun haklı olup olmadığı yalnızca deneyimle ortaya çıkabilir. Bu hedef şu an Avrupa’da orta okul çağlarında bulunan büyük bir çoğunluktaki öğrenci için uygun gözükmektedir. Aslında bu, pek çok ülkede resmi olarak onaylanan bitirme belgesinde istenenin altındadır.

Kimi hedefin konum belirtileri, her ne kadar bunun ne derece güvenilir olduğu sorgulansa da, konu-belirlemede bütün ayrımlı dizinsel başlıkların sayılması ile elde edilmektedir. Var olan hedefte onların toplam sayıları *ca.* 1100 üretici ve yenilikçi kullanım için, 480’de yalnızca yenilikçi kullanım için. Bu, daha parlak çocuklar için iki yıllık kurslar (dört haftalık dönemler halinde) ve daha yavaş çocuklar için üç yıllık kurslar ile uyumlu gözükmektedir.

Hedefe ulaşmak için gereksinim duyulan zamanı kestirmede önemli bir etken, başarılı bir öğrenciden beklenen beceri düzeyidir, diğer bir anlatımla, hedefte belirlenenlerin öğrenciler tarafından yapılması beklenenlerin *ne kadar* iyi yapıldığıdır. Bununla ilgili daha fazla bölüm 3.6’da söylenecektir, ancak şu anda, eşik düzeyinin yabancı dilde bir kusursuzlaştırma değil de iletişim yeteneği düzeyi olduğunu belirtmekte yarar var. Bu, öğrencinin başarısını ortaya çıkarırken ana ölçütün iletişimin önemli bir düzeyde yer alıp almaması olduğu anlamına gelir. Eğer resmi doğruluğun yalnızca ikincil olarak geldiği kabul edilirse- daha ayrıcalıklı çocuklarda daha fazla saygı beklenmesi söz konusu olabilir-daha düşük zekadaki öğrencilerdeki değişiklikler de geleneksel olarak kabul edilenden çok daha büyük olabilir.

Yukarıdaki değerlendirme ölçütlerinin tutarlı bir şekilde uygulaması, daha ‘zor’ dillerde, örneğin öğrencinin ana diline göre daha zor dillerdeki eşik düzeyi uygulanabilirliğini kestirme açısından özellikle önem taşımaktadır. Her ne kadar bir yabancı dil öğretmen, öğrencilerin yabancı dili kötüye kullanmaları gibi çok kötü bir durumla karşılaşması söz konusu olsa da, bazı zamanlarda daha çekingen tutumlardaki ‘alt-algılayıcıların’ yabancı dil konuşanlarla ilişki kurabilme rahatlığından da etkilenmemek olası olmamaktadır.

Eğer hedef iletişimsel yetenek ve ‘büyük çoğunluğun’ ona ulaşma şansının verilmesi ise, belki bizim de aynı ölçüdeki esnekliği eğitim programı-içeriklerinde bulmayı çok istediğimiz değerlendirme yöntemlerimizde sunmaya hazırlanmalıyız.

2.4. Yöntembilimsel Çağrışımları

2.4.1. İlerideki Öğrenmelere Açıklık

Yazarın verdiği özetle hedef: “Yöntem bilimsel bir giriş içermektedir, bu giriş bir yandan süren dil çalışmalarını yönlendirmekte ve diğer yandan da kullanılan öğrenim-sürecinin anlaşılmasını zorunlu kılmaktadır, dolayısıyla bunlar diğer dil çalışmalarına da uygulanabilir.”

Bu koşulun diğer koşullardan çeşit olarak farklı olduğu açıktır, bu koşul hedef-kitlenin iletişimsel yeteneğine göndermede bulunmakta. Bu şekilde aynı genel yapı (davranışsal hedef) içerisinde doğrudan diğer koşullar gibi tamamlanamaz. Dahası gönderide bulunulan kuramın öğrenciler tarafından algılanıp algılanamayacağı da pek açık görülememekte. Bu, yalnızca test edebileceklerimizi öğretmemiz gerektiği anlamına gelmez, ancak seçmeli kavramlarda tanımlamanın yapılamadığı hedefler olarak ortam içerisinde çok fazla nokta görünmemekte. Sonuç olarak bu, hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin elde edip etmeyeceklerini belirleyemedikleri bir durumdur.

Bütün bunlara karşın yabancı dil öğretiminin öğrencileri sürekli bir çalışmaya aynı dilde ya da başka dillerin öğrenilmesinde, bir ya da bir başka şekilde hazırlayabileceği ya da hazırlaması gerektiği kuşkusuzdur. Dolayısıyla bu kuramı doğrudan (onun için yeri olmayan) bizim davranışsal hedeflerimiz içerisine katmazsak hedefin kendisini incelemeli göndermede bulunulan kuramın hangi boyutlarda ortaya çıktığını tanımlamalı ve öğrenim-süreci doğasının hangi yollarla öğrenciler tarafından hedefe ulaşmak ve onunla bağıntı kurabilmek için kullanılacağını belirlemeliyiz.

2.4.2. Ayrıcalıklı Yöntem Yok

Bu noktada belirli bir yöntemin öne sürülmesi konusunda herhangi bir soru olmayacağı söylenmeli. Yabancı dil yeteneği ve yöntem bilimsel seçimlerin öğrencilerin ve öğretmenlerin özyapıları ile öğrenim/öğretim sürecinin yer almak zorunda olduğu ortamlarla koşut olarak değişim gösteren bir yol tam olarak bulunmamaktadır. Var olan hedef ayrımlı yaş kümeleri ile geniş bir sosyal ve bölgesel geçmişten gelen öğrencileri hedef almış, pek çok değişik eğitim birikimi ve öğrenim-alışkanlıkları ile öğrenme yeteneğinde büyük değişiklikler gösteren en azından bazı şekillerde öğrencileri gibi ayırım gösteren öğretmenler tarafından öğretilen, neredeyse ülküsel bir şekilde değişen durumlarla karşılaştırılırsa umutsuzdur. Bir tek yöntem bilimin ortaya konması ve hatta birini önermek bile bütün bu değişken şartların açıklanamaz ve yanıtsız olması anlamına gelir. Bütün bunlar 2. Bölümde tanımlanan hedefin yöntem bilimsel ya da ayrımlı bir şekilde bu bölümün başında yapılan alıntıdaki içeriklere sahip olamadığı anlamına gelmez.

2.4.3. Başarı Üzerinden G d leme

Hedefe ulaşmanın bir yolu da başarılı bir öğrenim aracılığıyla sağlanan doyumdur. Bu doyum, herhangi bir eğitimsel başarı ve bu başarının bir diploma, başarı belgesi ya da öğretmenin övgüsü gibi hatırlanabilir biçimleri aracılığıyla elde edilebilir.  ğrenim sürecinin sonuçları öğrencilere daha anlamlı geldiğinden ve onların gereksinimlerini karşılamada daha uygun göründüğünden, daha güçlü daha uzun süreli ve sonuçta diğer bir hedeflenen öğrenmeye daha uygun olması beklenmektedir. Bu bağlamda var olan hedef istenilen sonuçlara sahip olmalı çünkü o, öğrencilerin doyurulan gereksinimlerinden doğrudan çıkarımda bulunulmuştur ve en yüksek araçlar hedeflenerek öğrencilerin gereksinimlerinde en gerekli ve olanaklı bir yolla hesaplandı.

2.4.4. Yönlendirme

Hedefe ulaşmanın diğer sonuçları, öğrencilerin ona ulaşmak için geçirmesi gerektiği öğrenim-deneyimleri ile bağıntılıdır. Yukarıda söylendiği üzere, hedef bir yöntemi zorla kabul ettiremez ve ettirmemelidir, ancak o, öğretimin koşullar el verdiğince etkili ve etkin olarak yapıldığı düşünülerek, belirli ve geniş yöntem bilimsel içeriklere sahiptir.

Öncelikle, eğer  ğretim hedefin vurgulanmasını yansıtıyorsa, o güçlü bir şekilde işlevsel ve konumsaldir. Öğrencilerin ilk dersten başlayarak yabancı dilde *işlev* yeteneğini ve onunla uygulamalı bir şeyler *yapacağını* düşünürsek * ğrenim müfredatı* işlevsel olacaktır; uygulamaların da büyük bir ölçüde gerçek yaşam kesitlerinin taklitlerinin yapılmasından dolayı net bir şekilde konumsal bir  zyapıya sahip olacaktır. Eğer aynı zamanda öğrenmenin öğrenim-süreci içerisinde kavrayış yoluyla yapılmasının, onsuz yapılmasından çok daha etkili olduğu hatırlanırsa, öğrencilerin bu işlevsel ve konumsal vurgunun farkına varması sağlanmış olur ve dolayısıyla bunun yardımıyla yabancı dilin kullanımı ve yabancı dil öğrenmenin aslının ne olduğu daha iyi anlaşılmış olur. Bu kavrayış yalnızca onların

güdülenmesinde güçlü bir destek olmakla kalmayıp aynı dil ya da farklı bir dilde, dil öğrenimindeki başarı şanslarını da arttırmış olacaktır.

2.4.5. Algılama Alanı

Hedefin diğer bir anlamı da, öğrencilerin yalnızca kendi kendilerine üretebileceklerinden daha fazlasını anlamak için eğitilmesi değil aynı zamanda tanıdık olmayan elementleri de içeren dilin anlaşılmasının öğretilmesidir. Diğer bir anlatımla onlara bağlamdan bilinmeyen öğelerin anlamlarını çıkartabilme ile ilgili yoğun uygulamalar verilecektir. Bunu yapabilme yeteneği, “bilinmeyen öğelerle saf dışı kalmama”, belki de yabancı dil öğreniminde en güçlü etkenlerden biridir.

2.4.6. Dinleme Alıştırması

Yenilikçi tarafta daha ileri yöntem bilimsel içerikler çeşitli yabancı dil konuşanları ile yoğun dinleme-uygulaması gereksinimi içindir. Eğer öğrenci öğretmen dışında pek çok değişik sesle yüzleşemezse hedefe ulaşamaz; diğer bir anlatımla kayıtlı gereçle yoğun uygulama zorunludur.

2.4.7. Üretimsel Yetenek

Üretim cephesinde en az araç ile en çok etki kuralı önemli bir anlam sahibi olacaktır. Şu çok iyi bilinmektedir ki başlangıç yabancı dil öğrencileri, kendi dillerinden çok daha az bilgiye sahip oldukları yabancı dilde kendilerini anlatmaları istendiğinde büyük bir çekingenlik gösterebilirler. Dolayısıyla onlar, oldukça kısıtlı dil kodu ile çeşitli durumlarda uygun işlev olasılıkları konusunda bilgilendirilmeliler. Diğer bir anlatımla, çok küçük çocuklar olarak kendi dillerinde sahip oldukları yetenek mümkün olduğunca canlandırılmalı. Etkenlerin seçimi yöntemiyle, dolayısıyla karşılaştırmalı olarak az sayıdaki dil-biçimleri geniş çeşitlilikteki dil-

işlevlerini doyurmakta, var olan hedef bu canlandırmaya katkıda bulunmakta.

2.4.8. Dersin Yapılandırılması

Yöntem bilimsel içeriklerle ilgilendikten sonra, bu bölümün başında yapılan alıntıyla ilgili olabilecek bir şekilde, belki de kurs-yapılandırması için hedefin olası sonuçları hakkında birkaç söz söylemeliyiz. Bu sonuçlardan işlevsel ve durumsal vurgu, kapsamlı dinleme-gereci vb. bazıları hakkında yukarıda söz edildi ve burada yinelenmeyecek. Uygun kurs, belirli bir seviyeye kadar, işlevsel, kavramsal öğretim izlencesi üzerine temellendirilecektir, örneğin öğrenci sistematik olarak pek çok dil-işlevleri ve kavramlarıyla başa çıkabilecek bir şekilde eğitilecektir. Birinci ders, uç ama belirgin bir örnek verirsek, ‘the present simple of *to be*’ (İngilizce’deki geniş zaman kullanımı) ile ilgilenmeyerek ‘kendini tanıtmak’ ‘nesneleri tanımlama’ ya da benzeri iletişimsel etkinlikler ile ilgilenecektir. Elbette bu öğrencinin özellikle de ‘present tense’ *to be*’de olduğu gibi birinci derste tanıdığı *dil-biçimlerini* çıkartmak anlamına gelmez. Diğer bir anlatımla, işlevsel/kavramsal vurgu iyi –tasarlanmış yapısal derecelendirme olasılığının önüne geçemez! Belirli işlevler doğal olarak bazı yapıların lehine ortaya çıkacaktır ve yavaş yavaş dilin yapısal taslağını temel yapısal/kavramsal öğretim izlencesinde öğrencilerin dil işlevi yeteneğini de geliştirerek yapısal dizgeli yürütmelik temelleri üzerinde çalışması olası gözükmemekte. Pek çok işlev ve kavram için (özellikle genel kavramlar), belirlemelerin işlevsel derecelendirilme ile yapısal/kavramsal uygulamanın birleştirilme olasılığı ile ilgili çeşitli görüşler sunulmuştur. Bu durum, kurs-yapılandırıcısı için öğrencilerin gelişiminin belirli seviyesinde, onların yapısal dil hakimiyetine uyum sağlayacak, gerektiğinde yeniden düzenlenebilecek ve belirli işlevlerin ve kavramların kursun o seviyesinde belki daha ileri yapılara gereksinim duyulması durumunda gerekli olacak görüşlerin, yapıların seçimine izin vermektedir.

Ortak nokta ve konu-bağıntılı belirli kavramlar arasındaki ayrım ayrıca kurs-gereçleri oluşturmada da birtakım karışıklıklara yol açabilmekte. Ortak nokta öğrenciye zorunlu dilbilimsel yetenek bileşenleri sağlamakta - konular ve onlardan çıkarılan belirli kavramlar- bu belki önemli ama bunlar karşılaştırıldığında oldukça az. Belirli bir seviyeye kadar değiştirilebilir ya da yerine konabilir. Genişletilerek ya da azaltılarak bireysel öğrenci gruplarının ilgi alanları ile gereksinimleri doğrultusunda değiştirilebilir. Öğrencilerin genel yabancı dil yeteneği ortak noktadadır, onların belirli yetenekleri konulardan ortaya çıkar. Bu zorunlu olarak kurs-yapılandırıcısının gereç hazırlıklarının üzerindeki süreçte bir etkiye sahiptir. Kurs-yapılandırıcısı öğelerin seçimindeki ilk adımında, dil-işlevlerine gösterilecek olası öncelik ile birlikte, ortak noktadan bir seçim olacaktır ve yalnızca ondan sonra konulara yönelecek ve konu-belirlemeleri ile belirli kavramlardan seçilmiş ortak-nokta öğelerinden bu durum için en iyi hangisinin uyabileceğine karar vererek, doğal bir şekilde hedef-kümesinin ilgi alanına uyan bir seçim yapacaktır. Şöyle gözükmektedir ki en son söz edilen koşul ilkinden daha çok ağırlık taşımaktadır çünkü neredeyse hiçbir konu-alanının pek çok ortak-nokta öğelerinin uygulaması için bağlam olarak yararlanılabilir olamaması için herhangi bir *öncel* neden bulunmamakta.

3. Hedefin Betimlenmesi

3.1. Giriş

Çalışmanın bu bölümünde 1.bölümde tarif edilen modelin uygulamasından çıkan hedefi sunuyoruz.

3.2’de hedef en genel anlamda tanımlandı. Bu tam olarak tanımın bir parçası değil, ancak hedefin kolayca tanımlanabilmesinin uygulamalı amacına hizmet etmekte

olan bir sınıflandırma.

3.3'te hedefi çözümlemeli olarak tanımlıyoruz, ancak yalnızca en genel ulamları, yine hızlı bir tanımlı kolaylaştırmak amacıyla.

Kısım 3.4 tanımlamanın kendisinin ilk bölümü. Dil etkinliklerini, öğrencinin içerisinde bulunması beklenen geleneksel 4 yeti içerisinde tanımlamakta.

3.5'te her konuda öğrencinin ne yapabileceğini belirliyoruz ve 3.6'da bunları ne derecede iyi yapabileceğinin beklendiğini gösteriyoruz.

Kısım 3.7 ve 3.8'de bu hedefte belirlenen dil-işlevleri ve genel kavramlar dizini bulunmakta. Kullanılan sınıflandırmaya başvurma ve araştırma için kolaylık sağlayacaktır.

Bölüm 4 hedefte içerik-belirleme. Dile-özgü olmayan sınıflandırmalar ve aynı zamanda İngilizce'ye özgü örneklendirmeler yer almakta. Bu üç ayrımda, dil işlevlerini, genel kavramlar ve belirli kavramlar, dile-özgü olmayan öğeler sol kolonda listelenmiş; İngilizce bölümler de sağ kolonda listelenmiştir. Seçmeli öğeler O olarak işaretlenmiş ve her üretici ve algılayıcı kullanımda da üretici kullanımı olanlar P ve algılayıcı kullanımı olanlar da R olarak işaretlendirilmiştir.

3.2. Genel Betimleme

Öğrenciler günlük ve geçici olabilecek kullanımda (dil bilimsel olarak), ister onlar yabancı bir ülkeye gitmiş olsun, isterse yabancı dil konuşmacısı ülkesine gelmiş olsun, bu durumun altından kalkabilecek ve sosyal bağlar kurabilecek.

3.3. Dil İşlevleri ve Konu Alanları

Öğrenciler yabancı dili aşağıdaki (genel) işlevleri yerine getirebilecek şekilde kullanabilecekler:

1. gerçeğe dayanan bilgiyi almak ve sunabilmek
2. ussal tavırları açıklama ve öğrenme
3. duygusal tavırları açıklama ve öğrenme
4. ahlakla ilgili tavırları açıklama ve öğrenme
5. başkalarına (iyilikle) bir şeyleri yaptırabilme
6. ilişki kurma

Aşağıdaki konu-alanları bağlamında işlev yapabilme yetisine sahip olmalılar:

1. kendini tanıtmak
2. ev ve yuva
3. evde yaşam
4. eğitim ve gelecekteki meslek
5. boş zaman, eğlence
6. seyahat
7. öteki insanlarla ilişkiler
8. sağlık ve refah
9. alışveriş
10. yiyecek ve içecek
11. hizmetler
12. yerler
13. yabancı dil
14. hava

3.4. Dil-etkinlikleri

Konuşma: Öğrenciler dil-işlevlerini I' de yapılan ayrımlar, (bölüm 4) içerik-belirleme ve 3.5'te tanımlanan konu listesi ile ilgili olarak yerine getirebilmeli. Bunu yaparak II ve III'teki içerik-belirleme (Bölüm4) ayrımlarında listelenen genel ve

belirli kavramları anlatabileceklerdir. Ve P şeklinde imlenen içerik-belirleme ya da eşit uyarlılıktaki görüşleri kullanma yetisine sahip olacaklardır.

Dinleme: Öğrenciler şunları anlayacaklardır:

- Kendi kendilerine sorduklarına en benzer yanıtlar
 - Kendileri tarafından ortaya çıkarttıkları durumlar ya da verdikleri yanıtlara en benzer tepkiler
 - 3.5'te listelenen başlıklarda başkaları tarafından sorulan sorular
 - 3.5'te listelenen başlıklar altında başkaları tarafından verilen bilgiler
 - (Seçmeli olarak: hava alanları ya da tren istasyonları vb. yerlerde yapılan duyuruların metinleri)
 - 'bak' (look out), 'dikkatli ol' (be careful), 'dur!' (stop!), 'acele et!' (hurry!) gibi uyarılar.
- Öğrencilerin aşağıdaki koşulları taşıyan anlatımları anlamaları beklenmektedir

- kolayca anlaşılabilen sözcük ve yapı olarak temel düzeyde, dil-işlevleri öğeleri arasında sınıflandırılmamış genel ve belirli kavramlar (Bölüm 4),
- ölçünlü ağız ve ölçünlü söyleyiş ya da söyleyişlerle, bölgesel, yabancı ve/ ya da sosyo-ekonomik renklerden uzak konuşulan,
- konuşma-düzeyi normal kabul edilen daha düşük bir seviyede bulunan.

Yazma: Öğrenciler hem resmi, hem de resmi olmayan mektupları aşağıdaki belirlemeler doğrultusunda yazabilmeli:

1 Resmi mektuplar

- 1.1 yer ayarlama-* kalacak yer sorgulama (otel, gençlik dinlenme yeri, dinlenme yeri-alanı vb.)
- kalacak yerin ederi ve konaklamanın araştırılması
 - odanın durumu, dinlenme yeri alanı, görünüş, gönence durumu, düzen (yemekler içinde mi); yer ayırtmayı ayarlama.
- 1.2 eğlence, dinlenme-* turist etkinlikleri, geziler vb.
- 1.3 iş- geçici iş araştırma (tatil işleri) ve çalışma koşulları.*
- 1.4 öğrence-* tatil öğrenceleri ve koşulları.
- 2 Resmi olmayan mektuplar.*

3.5'te belirtilen başlıklarda akrabalara ve arkadaşlara yazılan mektuplar.

Okuma: Öğrenciler aşağıdakileri okuyabileceklerdir:

- Resmi mektuplar karşılığında öğrenciler tarafından yazılan mektuplar ve kolay kitapçıklar (bkz 'Yazma')

- 3.5'te belirtilen başlıklar altında akrabalara ve arkadaşlara yazılan mektuplar.
 - (Seçmeli olarak: yol-imlerinde kullanılan metinler.)
 - (seçmeli olarak: toplum tarafından genel olarak kullanılan imler ve duyurular)
- Öğrencilerden yalnızca aşağıdaki özellikleri taşıyan metinleri anlaması

beklenecektir:

- Kolayca anlaşılabilen sözcük ve yapı olarak temel düzeyde, dil-işlevleri öğeleri arasında sınıflandırılmamış genel ve belirli kavramlar (Bölüm 4),
- Çıktı ya da basımı okunaklı.

3.5. Konu-bağıntılı Davranış

1 Kendini tanıtırma

Öğrenciler aşağıdaki başlıklara dayanarak kendileri hakkında bilgi verebileceklerdir ve diğerlerine uygulayabilecek aynı zamanda da başkalarından bilgi isteyebileceklerdir:

- 1.1 *Ad:* ilk ad, ikinci ad, soy adı, eğer istenirse yazaçları heceleme.
- 1.2 *Adres:* ev adresi; eğer istenirse heceleme.
- 1.3 *Telefon Numarası.*
- 1.4 *Doğum yeri ve tarihi:* eğer istenirse doğum yerini heceleme.
- 1.5 *Yaş*
- 1.6 *Cinsiyet*
- 1.7 *Medeni durum*
- 1.8 *Milliyet, uyruk*
- 1.9 *Asıl, köken*
- 1.10 *Eğitim:* ne çeşit bir eğitim aldıkları, hangi çeşit bir kuruluş olduğu (genel, özel, orta öğretim, yüksek) ne kadar süre; resmi eğitimin tamamlanıp tamamlanmadığı ya da ne çeşit bir eğitim kuruluşunda ne kadar süreyle sürdüğü.
- 1.11 *Düşünülen alan ya da iş kolu:* Resmi eğitimini tamamladıktan sonra iş olarak ne yapma niyetinde olduğu.
- 1.12 *Aile:* Ailenin tanımlanması, aile ilişkileri.
- 1.13 *Din:* Eğer bir inanış varsa, dininin ismi.
- 1.14 *Hoşlanılanlar ve hoşlanılmayanlar:* ilgi alanları, yiyecek ve içecekler.
- 1.15 *Özyapı, huy, mizaç:* Diğer insanların genel özyapısı.

2 Ev ve Yuva

Öğrenciler nerede ve hangi koşullar altında kendilerinin ve diğerlerinin yaşadığını tartışabilmeli, özellikle:

- 2.1 *Yerleşim çeşitleri:* Apartman katı, müstakil ev vb. hangi çeşit bir evde yaşadıklarının, çevredeki komşularının yaşam şekillerinin anlatılması ve diğerlerinden de bilgi edinme.
- 2.2 *Yerleşim, odalar:* kendi yerleşimlerinin anlatılması, müstakil ev, apartman katı vb; onun içindeki odalar ve diğerlerinden de benzeri bilgiler.

- 2.3 *Mobilya, yatak takımları:* mobilya ve yatak takımlarının en önemli bölümlerinin söylenmesi uygunluğunun sorgulanması.
- 2.4 *Oda:* kendilerine ait bir odanın bulunup bulunmadığının ya da başkaları ile mi paylaşıldığının söylenmesi; odalarının anlatılması, ya da odalarında nerede uyudukları, diğerlerinden de bilgi alabilme.
- 2.5 *Sosyal servisler:* evde gaz ya da elektrik olup olmadığı, evlerinin ne şekilde ısıtıldığı, telefon olup olmadığı; başkalarından da bilgi alabilme.
- 2.6 *Gönence:* banyoları, duşları, buz dolabı, radyo, TV, garaj ya da bahçelerinin olup olmadığı.
- 2.7 *Bölge:* kendi bölgelerini belirtme ve bulundukları bölge durumu hakkında sorular sorabilme: tarımsal, endüstriyel, tatil beldesi vb.; çekici mi değil mi.
- 2.8 *Bitki örtüsü ve hayvanlar:* bölgelerinde ya da diğerlerinin bölgelerinde bulunan bitki örtüsü ve hayvanları sınıflandırıp sorular sorabilme.

3 Evde Yaşam

Öğrenciler evde yaşam konusundaki bilgi alış verişini aşağıdaki şu öğeler doğrultusunda yapabilmelidirler:

- 3.1 *Aile:* ailelerinin bir kompozisyonu.
- 3.2 *Ebeveynlerin meslekleri:* Ailelerinin mesleklerinin özellikleri
- 3.3 *Günlük alışkanlıklar:* genellikle saat kaçta kalktıkları ve yatağa gittikleri, akşamlarını ve hafta sonlarını nasıl geçirdikleri, ne kadar ödevleri olduğu, diğerlerinden de benzeri bilgileri sorgulama.
- 3.4 *Para:* boş vakitlerinde bir işte çalışıp çalışmadıklarını söyleme, eğer öyleyse çalışma saatleri, ne kadar para kazanıldığı, ne kadar cep harçlığı olduğu ve bu parayla neler yaptığı; diğerlerinden de benzeri bilgileri sorgulama.
- 3.5 *Ev hayvanları:* herhangi bir hayvanının olup olmadığını söyleme, eğer yoksa bir tanesine sahip olmak isteyip istemeyeceği ve hangisi; diğerlerinden de benzeri bilgileri sorgulama.

4 Eğitim ve gelecekteki meslek

Öğrenciler aşağıdaki şu öğeler hakkında bilgi alış verişini yapabilmeli:

- 4.1 *Eğitim:* bkz yukarıda 1.10
- 4.2 *Günlük Alışkanlıklar:* okulun kaçta başlayıp kaçta bittiği, ne kadar dersi olduğu ve derslerin ne kadar sürdüğü, teneffüs araları; öğlen yemeğini ne zaman yediği, ne kadar ev ödevi aldığı.
- 4.3 *Okul dönemi:* okul tatillerinin yaklaşık tarihleri ve uzunlukları
- 4.4 *Dersler:* hangi derslerinin olduğu, hangilerinden hoşlanıp hangilerinden hoşlanmadığı, hangi derste ileri bir eğitim almak istediği, hangi derslerin zorunlu, hangilerinin seçmeli olduğu.
- 4.5 *Eğlence:* okulda oyunlarda, sporda, okul kulüplerinde yer alma olasılığı, kendi seçimleri, düzenlenen okul partileri, kutlamalar, geziler vb. diğer aktiviteler.
- 4.6 *Sınavlar, diplomalar:* hangi sınavlara girmiş olduğu, ya da hangi sınavlara gireceği; hiç geçip geçmediği ya da kalıp kalmadığı; hangi diploma ya da bitirme belgeleri alma girişiminde bulundukları.

- 4.7 *Gelecekteki meslek:* resmi eğitimlerini tamamladıktan sonra ne çalışmak istedikleri; ne üzerine ileri bir eğitim almak istedikleri, eğer gereksinimleri varsa çalışma ve gelir durumları.

5 Boş zaman, eğlence

Öğrenciler bilgi alış verişini aşağıdaki şu ögeler doğrultusunda yapabilmelidirler:

- 5.1 *Düşküler:* düşkülerinin ne olduğunu söyleme ve diğerlerine de sorabilme.
5.2 *İlgi alanları:* özel ilgi alanlarını söyleme ve diğerlerine de sorabilme.
5.3 *Radio, TV:* TV seyretmekten, radyo dinlemekten hoşlanıp hoşlanmadıklarını, özel olarak hangi programları izlediklerini söyleyebilme ve diğerlerine de bu konuda sorular sorabilme.
5.4 *Sinema, tiyatro, opera, konser vb:* kendi seçimlerinin söylenmesi ve diğerlerinin de konuyla ilgili yorumlarını sorma; yayınları sorgulayabilme, yer ayırma işlemleri, bilet alma, vestiyeri sorma, yolunu bulma.
5.5 *Spor:* kendi seçimlerini belirtme ve diğerlerine konuyla ilgili sorular sorabilme, sporla ilgili bilgi alabilme, stadyum vb. için bilet alabilme, bir maçın sonuçlarını tartışabilme.
5.6 *Entelektüel Uğraşlar:* okuma ya da belirli bir alanda araştırma yapmaktan hoşlanıp hoşlanılmadığı, boş zamanlarında bunları yapıp yapmadığı, diğerlerine de benzeri uğraşları olup olmadığını sorma.
5.7 *Sanatsal Uğraşlar:* hangi sanat dalı ile uğraştığını söyleme, sinemalar, tiyatrolar, müzeler vb. yerlerde toplumsal olarak diğerlerinin seçimlerinin uygunluğunu sormak.
5.8 *Müzeler, Galeriler, Sergiler:* müze, galeri, sergi gibi etkinliklerle ilgilenip ilgilenmediğini söyleme, diğerlerinin ilgi alanlarını sorma, bilet ederleri, açılış kapanış saatleri gibi halk için gerekli bilgileri sorgulayabilme.
5.9 *Basın:* düzenli olarak: gazete, dergi vb. okuyup okumadığını söyleme, diğerlerinin seçimlerini sorgulama, yabancı ülkedeki basın hakkında sorular sorabilme.

6 Seyahat

Öğrenci seyahatin pek çok yönleriyle başa çıkabilmelidir:

- 6.1 *Okula yolculuk:* okula nasıl gittiği, taşımacılığın ne anlama geldiği (eğer varsa) yolculuk süresi hakkında konuşma ve diğerlerine de konu hakkında soru sorabilme.
6.2 *Tatiller:* kendilerinin ve diğerlerinin tatillerini genellikle nerede geçirdiğini sorma ve tatilin ne kadar süre sürdüğü. (dinlenme yerine yerleşme, gençlik dinlenme yerleri, oteller vb.) tatilin kiminle geçirildiği, nereye gittikleri, nasıl ve kiminle gittikleri, nerede kaldıkları, havanın nasıl olduğu, neler gördükleri, genel izlenimlerini söyleme; tatilden hoşlanıp hoşlanmadıklarını ve tekrar gitmek isteyip istemeyeceklerini, gelecek tatil planlarını söyleyebilme ve diğerlerinin deneyimlerini sorgulama. Başka bir ülkeye gidilip gidilmediğini, yabancılardan kendi ülkeleri hakkında bilgi alma, hangi yabancı ülkelere gitmek istedikleri ve diğerlerine de görüşlerini sorma.

- 6.3 *Ülkeler ve yerler:* ülkeleri, yerleri ve bölgeleri tanımlama: boyutları hakkında bir şeyler söyleyebilme, nerede bulunduğu ve çevresinde neler olduğunu söyleyebilme, yakın komşuları içerisinde şehir gezileri yapabilme olasılıkları, diğerlerinin konu hakkında fikirlerini sorabilme.
- 6.4 *Toplu taşımacılık:* toplu taşıma ile nasıl bir yerlere gidebileceğini söyleyebilme, diğerlerine bu konu hakkında bilgi verebilme; bilet alma; kaybolan bir eşya hakkında soru sorabilme; geliş gidiş saatlerinin konuşulması; güzergahların konuşulması; restoran, dinlenme tesislerinin konuşulması. (seçmeli: en yaygın toplum duyurularını anlama)
- 6.5 *Özel taşımacılık:* yönler ve yol tipleri hakkında konuşabilme, trafik kuralları, park alanları, araba bakım yerleri (seçmeli: belgeler, yol-imleri metinleri)
- 6.6 *Bir ülkeye giriş ve çıkış:* (seçmeli: gümrüklerde açıklaması gereken bir şey varsa söyleyebilme, gereksinim duyulan belgelerin sorulması, dışalım-yasaları hakkında bilgi edinme); yabancı bir ülkeye gidiş nedenleri, kalma süresi; bir yabancı ülkeye girerken ve çıkarken belgelerin doldurulması; kişisel bilgi verebilme, para bozdurma işlemleri hakkında konuşabilme.
- 6.7 *Uyruklar:* kendi uyruğunu söyleyebilme ve diğerlerine de milliyetlerini sorabilme.
- 6.8 *Diller:* hangi yabancı dilleri konuşabildikleri, anlayabildikleri, yazabildiklerini; dil içerisindeki seviyelerini söyleyebilme, hangi deneyimleri yaşadıklarını, bu dili nasıl öğrendiklerini, o dilin kolaylık/zorluk derecesini söyleme, yabancı dili öğrenmeye devam edip etmeyeceklerini, bu dile çok gereksinim duyup duymadıklarını söyleme ve diğerlerine de konuyla ilgili yorumlarını sorabilme.
- 6.9 *Otel, gençlik dinlenme alanları, dinlenme-alanı vb:* konaklamanın uygunluğu ve durumu hakkında bilgi edinme (tek kişilik oda, çift kişilik oda, yatakhane vb.) odaların ya da dinlenme alanının durumu, görünüş, kurallar ve ederin konuşulması, kayıt belgelerinin doldurulması, yemek zamanlarının sorulması, anahtarın istenmesi, temizlik durumlarının sorulması.
- 6.10 (Seçmeli) *yolculuk ve belgeler:* (seçmeli: hangi belgelere gereksinim duyulduğunun sorulması; vize, sigorta ve bilet hakkında sorular sorma)
- 6.11 *yol parası:* Yol paraları hakkında sorgulama, indirimler, yalnızca gidiş ve gidiş-dönüş ederlerinin, çocuk ve yetişkin ederlerinin sorulması.
- 6.12 *biletler:* bilet edinme ve ederini ödeme.
- 6.13 *Bagaj:* birilerinin bagajını sorma, onu tanımlama, kaybolan eşyaları sorabilme.
- 6.14 *Trafik:* trafik-kuralları hakkında bilgi edinme, özellikle tek-yönlü yollar, park etme, hız sınırları, aynı konular hakkında bilgi verebilme, (seçmeli: trafik imlerinde kullanılan ortak metinleri anlayabilme).

7. Öteki insanlarla ilişkiler

Öğrenciler sosyal hayatın pek çok yönü ile ilgilenebilmek zorundadır:

- 7.1 *arkadaşlık, hoşlanmama:* hangi insanlardan hoşlanıp hoşlanmadıklarını söyleme ve diğerlerinin de fikrini sorabilme.
- 7.2 (Seçmeli) *çağrılar ve buluşmalar:* (Seçmeli: başkalarını görmeye, yemeğe, içmeye, özel ve toplu bir eğlenceye çağırma, bu tür çağrılara olumlu ya da olumsuz yanıt verme, buluşmak üzere sözleşme, zamanı ve yeri ayarlama, buluşma, düzenlemeler yapma birilerini çağırma.)
- 7.3 *yazışmalar:* yabancı dil konuşanları ile yazışıp yazışmadığını söyleme, kiminle, ne hakkında, ne sıklıkta yazıştığını anlatma, diğerlerine de konu hakkında soru sorma, yazım gereçleri, not kağıdı, posta kartı isteme.

- 7.4 *Kulüp üyeliği:* herhangi bir kulübe üye olup olmadığını söyleme, eğer üyeyse, hangi kulübe üye olduğu ve ne tür etkinliklere katıldığını sorma, diğerlerinden de bilgi alma.
- 7.5 *Siyaset: (ve seçmeli: sosyal güvenlik)* (Seçmeli: siyasal görüşleri hakkında konuşabilme, bir siyasi partiyi destekleyip desteklemediği) ülkesinde ne çeşit bir hükümetin olduğunu söyleme, (seçmeli: kendi ülkesindeki sosyal güvenlik hakkında bir şeyler söyleme, özellikle eski emekliler ve sağlık yardımları) benzeri konuların diğerlerine sorulması.

8 Sağlık ve Refah

Öğrenciler sağlık ve refah konularının pek çok yönü ile ilgilenebilmek zorundadır:

- 8.1 *Bedenin Bölümleri:* bedenin im ile ağrısının ya da sorununun gösterilemeyeceği kimi bölümlerinden söz edebilme.
- 8.2 *Önemli rahatsızlıklar ve kazalar:* hastalığı, yaralanmayı, kazayı duyurabilme, daha önce hasta olup olmadığını ya da herhangi bir işlemce geçirip geçirmediğini söyleyebilme, düzenli bir ilaç kullanıp kullanmadığını ve kullanıyorsa hangi ilacı kullandığını söyleme.
- 8.3 *Kişisel Gönence:* Gönenceli olup olmadığını, aç, yorgun, hasta ya da iyi olduğunu söyleme, dinlenmek isteme ya da başkalarına bu konuları sorabilme.
- 8.4 *Temizlik:* banyo yapma, yıkama, saç kesimi gibi işleri söyleyebilme, kişisel temizlik hakkında soru sorabilme.
- 8.5 (Seçmeli) *sigorta:* (seçmeli: sigortalı olup olmadığını söyleme, varsa hangi tehlikelere karşı ve nerede; diğerlerine de konu hakkında soru sorabilme)
- 8.6 *Sağlık Hizmetleri:* sağlık hizmetleri hakkında soru sorabilme, iyileşme koşulları, doktorla, dişiçiyle, hastahaneyle görüşmek, eczaneden ilaç almak, doktorun sorularına yanıt vermek, doktora neyin kötü olduğunu açık bir şekilde söyleyebilmek.
- 8.7 *Acil Servisler:* polis, ambulans, doktor ya da itfaiye çağırabilmek. (Seçmeli: konsolos istemek)

9 Alışveriş

Öğrenciler alışveriş konusunun pek çok yönü ile ilgilenebilmek zorundadır:

- 9.1 *Alışveriş işleri:* alışveriş merkezleri, dükkanlar (kasap, pastane vb) hakkında soru sorma ve bilgi verme; bir dükkanda belirli malların olup olmadığını sorabilme, görebilmeyi isteme, ederini öğrenme, daha ucuz, daha iyi, daha değişikini sorma, satın almak için ödeme yapma, yabancı bir ülkedeki

- ağırlık, ölçü, para birimlerine yabancı olmama.
- 9.2 *Yiyecek malzemeleri*: genel yiyecekler hakkında soru sorabilme.
- 9.3 *Kıyafetler, moda*: Kıyafetlerle ve kişisel kullanımla ilgili genel sorular sorabilme, belirli renkleri isteme.
- 9.4 (Seçmeli) *Sigara içme*: (seçmeli: sigara içenleri ilgilendiren sorular sorabilme)
- 9.5 *Ev eşyaları*: genel ev eşyaları hakkında soru sorabilme, özellikle de yabancı bir ülkeye gelenler için en çok gerekenler.
- 9.6 *ilaç*: Eczaneye genel fiziki rahatsızlıklar için ilaç sorabilme.
- 9.7 *Ederler*: Ederleri sorabilme, indirimler, ödeme şekilleri, ederin uygun olup olmadığını, çok yüksek ya da çok düşük olduğunu söyleyebilme.
- 9.8 *Ağırlıklar ve ölçü birimleri*: boyut ve ölçüleri yabancı toplumdaki en yaygın kullanımıyla söyleyebilme.

10 Yiyecek ve İçecek

Öğrenciler yiyecek ve içecek konularının pek çok yönü ile ilgilenebilmek zorundadır:

- 10.1 *Yiyecek ve içecek çeşitleri*: bir dükkanda genel yiyeceklerle ilgili soru sorabilme; bir restoran, kafeterya, büfe, kantin vb.'de sipariş verebilme, menüye göre hangi yemeği istediğini, ne yemek istediğini söyleyebilme, (seçmeli: nasıl hazırlanacağını, haşlama, kızartma vb.); özel bir konuklukta hoşlandıklarını ve hoşlanmadıklarını belirtebilme, diğerlerine de benzeri konularda sorular yöneltebilme.
- 10.2 *yenilen ve içilen yerler*: neredelerde yenilip içilebileceğini sorma; aynı konuda diğerlerine bilgi verebilme, (bkz 10.1), hesabı isteme, ödeme, bahşiş.

11 Hizmetler

Öğrenciler pek çok önemli servisten yararlanabilmeli ve diğerlerine de yardım edebilmelidir:

- 11.1 *Posta*: postanenin nerede olduğu hakkında bilgi verebilme ve bilgi alabilme, posta kutusunun nerede olduğu, mektup ve paketlerin gönderilmesi, pul alma, posta işlerini sorgulayabilme.
- 11.2 *Telefon*: Telefon görüşmelerinin nereden yapılabileceği konusunda bilgi alma ve bilgi verebilme; birilerinden kendisini aramasını isteme, başkalarına onları arayacağını söyleyebilme, telefon etmek için izin isteme, telefon numarasını verme ve telefon numarası isteme, jeton isteme.
- 11.3 *Telgraf*: telgraf gönderme, ederini ve ne zaman ulaşacağını sorma.
- 11.4 *Banka*: en yakın bankanın nerede olduğunu sorma ve söyleyebilme,

yabancı paranın nerede bozdurulabileceğini sorma, bankada para bozdurma (Seçmeli: çek bozdurma, eğer hesabı varsa söyleme, ya da olup olmadığını sorma)

- 11.5 *Polis:* en yakın polis merkezinin nerede olduğunu sorma ve bilgi verebilme; bir kayıp, hırsızlık olayını bildirme ya da ceza ödeme.
- 11.6 *Hastane:* (bakın ‘Sağlık ve Refah’- sağlık hizmetleri)
- 11.7 *Onarımlar:* çeşitli onarımların nerelerde yapıldığını öğrenme ve bir şeyin onarımını isteme.
- 11.8 *Garaj:* en yakın garajın nerede olduğunu sorabilme ve bilgi verebilme, bir kazayı haber verme, teknik servis isteme.
- 11.9 *Benzin istasyonu:* en yakın benzin istasyonunun yeri hakkında bilgi edinme ve bilgi verebilme. (seçmeli: benzin alma, yağ, su ve lastik bakımları)

12 Yerler

Öğrenciler yolu sorabilme ya da yabancılara yol anlatabilme yeteneğine sahip olmalıdır; harita okuyabilmeli, uzaklıklarla ilgili soru sorup bilgi verebilmelidir.

13 Yabancı Dil

Öğrenciler yabancı dil kullanımı hakkında tartışabilme yeteneğine sahip olmalıdır.

- 13.1 *Yetenek:* Yabancı dili ne kadar iyi konuşabildiğini, anlayabildiğini, okuyabildiğini ve yazabildiğini söyleyebilme. Bunun kolay ya da zor olduğunu söyleme, diğerlerine de görüşlerini sorabilme.
- 13.2 *Anlama:* nesnelerin ne şekilde adlandırıldığını, bazı kalıpların ve sözcüklerin ne anlama geldiğini sorabilme, birilerinden daha yavaş, daha net konuşmasını, bir şeyleri yinemesini, ne demek istediğini açıklamasını isteme.
- 13.3 *Doğruluk:* bir şeyin doğru olup olmadığını sorma, birilerinden yanlış düzeltilmesini istemek; bir şeyin sesletimini sorma.

14 Hava Durumu

Öğrenciler hava hakkında konuşabilmeli.

- 14.1 *Sıcaklık:* Kendi ülkesindeki ve yabancı ülkedeki sıcaklık durumlarını sınıflandırma (eğer biliyorlarsa); yabancı ülkedeki sıcaklık hakkında soru sorma.
- 14.2 *hava-koşulları:* Kendi ülkesindeki dört mevsimde hava koşulları hakkında ve bilindiği kadar yabancı ülkedeki hava koşulları hakkında söyleşme, yabancı ülkedeki hava durumlarını sorgulama.

3.6. Beceri Derecesi

Bir hedef, öğrenciden beklenen yetenek derecesi belirtileri eklenmediği sürece tamamlanmış sayılamaz. Diğer bir anlatımla, eğer hedefe ulaştığı düşünülüyorsa öğrenciden bütün tanımlananların *ne kadar iyi* istendiğini belirtmemiz gerekiyor. Ne yazık ki bu görüş eğer, belirli bir hedef sınavında en düşük sonuç koşullarında belirtmezsek, diğer görüşlerde uğraştığımız kesinlik, açıklık gibi derecelendirmeler gibi şeylerle açıkça belirtilememekte.

Bununla birlikte, bir sınav hazırlığı da hedef tanımlamasının bir parçası değildir. Bir sınav, hedefe ne kadar yaklaşıldığının ilkel bir aracıdır. Dahası, eğer bir örnek sınavı ekleyecek olursa, adından de anlaşıldığı üzere daha öteye gitmeyerek bir örnek olarak kalacaktır. Aynı şekilde oluşturulan diğer sınavlar, en düşük nota uyarlama isteğinde bulunabilirler; sonuçta istenen yetenek derecesini yeterli genelleme ile tanımlayamayız. Buna ek olarak, her ne kadar hedef sınavlarını yüksek nitelikte algısal yetiler, sözlü anlama ve okuma için oluşturmak olası olsa da, konuşma ve yazma için bu türlü olanaklar yoktur. Üretici yetenekler için henüz güvenilirliği azaltılmış geniş kapsamlı sınavlar ya da yüksek güvenilirlikte ama bir şekilde geçerliliği kuşkulu sınavlar ile doymak zorundayız. Bu kısıtlamalar zihinde doğmalı başlangıç seviyesindeki örnek sınavlar bile yakın gelecekte uygun bir duruma gelecektir.

Öncel amacın başlangıç seviyesini dile özgü olmayan bir şekilde tanımlama, ve bu nedenle, dile özgü olması zorunlu olan belirli bir sınava başvurmanın olanaksız olduğu günümüz çalışmasında, kendimizi istenen yeteneğin derecesini olukça genel bir şekilde tanımlamadan çok sınıflandırma ile doyurmalıyız. Bu sınıflandırma bir rehber olarak sınav hazırlayan ve sonuçları değerlendirenlere hizmet edecektir. Öğrencinin yeteneğini ne şekilde değerlendirirsek değerlendirelim, zorunlu olan ana ölçüt iletişimin yer alıp almamasıdır. Eğer konuşmacı kendisini anlaşılır kılmakta başarılı olamazsa ya da dinleyici kendisine söylenenlerden bir şey anlayamazsa hedefe ulaşılmış sayılmaz.

İkincil bir istek de iletişimin bir doyum derecesinde gerçekleşmesidir. Bir şey hakkında bilgi veren bir konuşmacı, söylediği her sözcükten sonra diğer sözcüğü bulabilmek ve söylemini sürdürebilmek için duraksıyorsa, kısa söylemlerde bile pek çok yapı ve dizin yanlışları yapıyorsa, sesletimi hiçbir şekilde eşininkine

uymuyorsa vb. durumlarda; etkin bir şekilde iletişim kurabildiği söylenemez çünkü onu dinleyenlerde büyük bir gerginlik uyandırır ve dinleyicilerinin tamamını yitirme tehlikesini ortaya çıkarır. Aynı kötü durum bir dinleyicinin karşısındakinden, normalden daha az bir hızla konuşmasını, belirli sözcükleri kullanmasını istemek ve sürekli tekrarlar yaptırmak ile ortaya çıkabilir.

Doyurucu bir iletişim için bizim ölçütlerimiz:

- a. konuşmacı anadil konuşanı gibi ya da anadile yakın bir şekilde kendini kolaylıkla anlaşılır yapabilir.
- b. bir dinleyici olarak öğrenci ona anadil ya da anadile yakın nitelikte olan konuşmacısı tarafından söyleneni konuşmacıya karışmadan, kendisini aşırı derecede çabalarken bulmadan anlayabilir.

Her iki ölçüt de elbette yalnızca hedefin davranışsal ve içerik belirlemesine danışmaktadır.

En azından yukarıdaki formüldeki iki anahtar-sözcük öznel ve üstü kapalı: birinci ölçütteki ‘kolaylıkla’ ve ikinci ölçütteki ‘aşırı derecede’. Onları tam olarak açık bir duruma getiremeyiz, ancak onları bir şekilde daha yakın bir şekilde sınıflandırma çabasında bulunabiliriz.

Bir konuşmacının kendini ‘kolaylıkla’ anlaşılır kılabilirdi kendisini şu şekillerde anlatması durumunda kabul edilebilir:

- a. kabul edilebilir bir hızda
- b. yeterli kesinlikte
- c. kabul edilebilir bir doğrulukta (dilbilgisi, sözlük ve sesler bakımından)

Bir dinleyici konuşmacının ‘aşırı’ çabalamasından kurtarmak için konuşmacının söylemlerinin özünü şu şekilde anlaması gereklidir.

- a. sıklıkla yineleme olmadan
- b. ‘normal’in altında olmayan konuşma-düzeyinde
- c. ölçünlü ya da ölçünlüye yakın bir ağız kullanarak.

Bu sınıflandırmalar ‘kabul edilebilir’ ‘yeterli’ ‘sıklıkla’ ‘-e yakın’ vb. anlatımlar içerdiği için açıklıktan uzakta. Bununla birlikte bu anlatımlar, yabancı dili kullanırken, öğrencinin davranışının hangi yönünü göstermekte olduğuna ve yeteneğinin geliştirilmesinde neye özel bir ilgi gösterilmesi gerektiğine hizmet

etmekte. Şu an bunlar belirli sınavlara göndermede bulunularak daha açık bir duruma getirilebilir.

Okuma ve yazmada gerekli olacak yetenek derecesi konuşma ve sözlü anlama ile benzeşmektedir.

- a. öğrencilerden yazabilmesi beklenenler okunması kolay olanlardır;
- b. öğrencilerin okuması beklenenler de özünü anlayabilecekleri olanlardır.

Öğrencilerin hedefe ne kadar yaklaştıklarını tanımlamak için kullanılan pek çok yöntem vardır. Bu yöntemleri kabaca ikiye ayırabiliriz:

- a. öğrencilerden hedefte belirlenenlerin yapılmasını isteyenler;
- b. öğrencilerden hedefte belirtilmemiş tek ya da toplu olarak öğrencilerin hedefte belirlenenlerden ne yapabileceğini tahmin ederek gösterebilecek işlemlerin yapılmasını isteyenler.

A tipi yöntemler yaşam benzeri geniş kapsamlı sınavlarda, b tipi olanlar alt-yetenekler (sözcük bilgisi, yapı vs.) için olan seri sınavlarda ya da söz edilen yeteneklerle daha az ilgili olan sınavlarda kullanılmakta.

Yaşam benzeri sınavlar yüksek bir geçerliliğe sahiptir, yalnızca ne için oluşturulduysa onu sınar. Bu çeşit nesnel sınavlar algısal yetenekler, dinleme, okuma için oluşturulmuştur. Konuşma ve yazma bu şekilde sınandığında güvenilir değerlendirmede bir sorun olur. Kabul edilebilir bir güvenilirlik derecesinin yüksek bileşenlerden oluşan birtakım ve iyi eğitilmiş karar vericiler tarafından elde edilebileceği doğrudur ancak ne yazık ki bu şekildeki yüksek ölçündeki karar vericiler de her zaman bulunamıyor. Bu nedenle değerlendirme ağırlıklı olarak ikinci ulam yöntemleri doğrultusunda yapılmakta. Ne yazık ki bu değerlendirmelerin de daha çok ya da az birtakım ciddi yitirimi bulunmakta. Eğer yalnızca alt-yeteneklerin sınav serileri kullanılırsa sonuçlandırma ölçütlerinin geçerliliği, ne genel dil yeteneklerinin pek çok bileşenin doğası, ne de benzer önemin (ağırlık) tarafımızca açıkça bilinmemesinden, kuşkuyla açıktır. Eğer daha az olasılıkla yeteneklerle bağıntılı sınavlar kullanılırsa, bir metindeki boşlukların doldurulmasının istendiği kapanış sınavlarından bazıları gibi, yüksek derecede genel dil yeteneği ile bağıntılı olabilir; bu durumda en büyük tehlike dil öğretimi uygulamalarının zıt bir şekilde etkilenmesidir. Eğer öğrenciler dersin sonunda bir sınav olmayı kabul ederlerse, sınavda kullanılan

yöntemler kesinlikle aldıkları yönergelerin doğasını etkileyecektir. Bundan dolayı şu çok önemlidir ki sınav yöntemleri en kullanışlı öğretim yöntemleri kabul edilen yöntemlerle çok yakından bağlantı kurmalıdır. Sonuç olarak hedefle daha az doğrudan ilgili yetenek sınavları tutumlu bir şekilde kullanılmalıdır. Ülküsel olarak yalnızca yaşam benzeri genel sınavlar kullanılmalı. Her ne kadar bir takım uygulama koşulları bunu engellese de. Bu tür durumlarda genel sınavların-seri alt-yetenek sınavları ile kombinasyonu kabul edilebilir bir uzlaşma olarak görülebilir.

3.7. Başlangıç Seviyesi için Dil-işlevleri Dizini

1 Gerçeklerle ilgili bilgi verme ve alma

- 1.1 tanıtma
- 1.2 başkasına söz iletme
- 1.3 düzeltme
- 1.4 soru sorma

2 Ussal tavırları söyleme ve öğrenme

- 2.1 onaylama ve onaylamamayı söyleme
- 2.2 onaylama ve onaylamama hakkında bilgi edinme
- 2.3 bir şeyi yadsıma
- 2.4 bir öneriyi ya da çağrışı kabul etme
- 2.5 bir öneriyi ya da çağrışı incelikle geri çevirme
- 2.6 bir öneri ya da çağrının kabul edilip edilmediğini sorma
- 2.7 bir şey yapmayı önerme
- 2.8 birinin bir şeyi bilip bilmediğini ya da birini tanıyıp tanımadığını söyleme
- 2.9 birinin bir şeyi bilip bilmediğini ya da birilerini tanıyıp tanımadığını sorma
- 2.10 birinin bir şeyi ya da birilerini hatırlayıp hatırlamadığını ya da unutup unutmadığını söyleme
- 2.11 birinin bir şeyi ya da birilerini hatırlayıp hatırlamadığını ya da unutup unutmadığını sorma
- 2.12 bir şeyin olası olup olmadığını söyleme
- 2.13 bir şeyin olası olup olmadığını sorma
- 2.14 yetenekliliği ya da yeteneksizliği söyleme
- 2.15 yetenekliliği ya da yeteneksizliği sorma
- 2.16 bir şeyin tutarlı bir sonuç mu yoksa tutarsız bir sonuç mu olduğunu söyleme (çıkarım)
- 2.17 bir şeyin tutarlı bir sonuç mu yoksa tutarsız bir sonuç mu olduğunu sorma (çıkarım)
- 2.18 birinin bir şeyden ne ölçüde emin ya da kuşkulu olduğunu söyleme
- 2.19 diğerlerinin bir şeyden ne ölçüde emin ya da kuşkulu olduğunu sorma
- 2.20 birinin bir şeyi yapmak zorunda olup olmadığını söyleme
- 2.21 birinin bir şeyi yapmak zorunda olup olmadığını sorma

- 2.22 başkalarının bir şeyi yapmak zorunda olup olmadığını söyleme
- 2.23 başkalarının bir şeyi yapmak zorunda olup olmadığını sorma
- 2.24 bir şeyi yapmak için izin verme ve izin alma
- 2.25 başkalarının da bir şeyi yapmak için izni olup olmadığını sorma
- 2.26 iznin verilmediğini söyleme

3 *Duygusal tavırları söyleme ve öğrenme*

- 3.1 memnuniyet ve hoşlanmayı söyleme
- 3.2 memnuniyetsizlik ve hoşnutsuzluğu söyleme
- 3.3 memnuniyet, hoşlanma, memnuniyetsizlik ve hoşnutsuzluk hakkında soru sorma
- 3.4 ilgi ya da ilgisizlik söyleme
- 3.5 ilgi ya da ilgisizlik sorma
- 3.6 şaşkınlık söyleme
- 3.7 umudu bildirme
- 3.8 doyum bildirme
- 3.9 doyumsuzluğu bildirme
- 3.10 doyum ve doyumsuzluk hakkında sorma
- 3.11 düş kırıklığını bildirme
- 3.12 korku ve endişe bildirme
- 3.13 korku ve endişe ile ilgili soru sorma
- 3.14 seçim bildirme
- 3.15 seçimlerle ilgili soru sorma
- 3.16 şükran bildirme
- 3.17 duygu paylaşma
- 3.18 niyeti bildirme
- 3.19 niyet sorma
- 3.20 istek ve arzuyu açıklama
- 3.21 istek ve arzu sorma

4 *Ahlakla ilgili tavırları açıklama ve öğrenme*

- 4.1 özür dileme
- 4.2 affetme
- 4.3 onaylama bildirme
- 4.4 onaylamama bildirme
- 4.5 onaylama ve onaylamama sorma
- 4.6 takdir bildirme
- 4.7 pişmanlığı bildirme
- 4.8 kayıtsızlığı bildirme

5 *Bir şeyleri (iyilikle) yaptırma*

- 5.1 (konuşmacıyı da kapsayan) bir eylem yolu önerme
- 5.2 diğerlerinden bir şey yapmalarını isteme
- 5.3 diğerlerini bir şey yapmaya çağırma

- 5.4 diğçerlerine bir Şey yapmalarını önerme
- 5.5 diğçerlerini bir Şeyi yaparken dikkatli olmaları ya da bir Şeyden sakınmaları için uyarma
- 5.6 diğçerlerini bir Şey yaparken yönlendirme ya da bilgilendirme
- 5.7 yardımcı olmayı önerme
- 5.8 yardımcı olunmasını isteme

6 *İlişki kurma*

- 6.1 insanlarla selamlaşma
- 6.2 insanlarla tanışma
- 6.3 insanları ya da kendini tanııtma
- 6.4 ayrılma
- 6.5 ilgi çekme
- 6.6 saygıyla eğilme ‘seçmeli’
- 6.7 tebrik etme
- 6.8 yemeğē başlama

3.8. Genel kavramlar dizini

Genel kavramlar aşağıdaki ulamlar altında sınıflandırılmıştır:

- 1 varoluŐçu
- 2 uzamsal
- 3 zamana ait
- 4 nicel
- 5 nitel
 - 5.2 fiziksel
 - 5.3 değçerlendirici
- 6 zihinsel
- 7 ilişkisel
 - 7.2 yer/uzam ilişkileri
 - 7.3 zaman ilişkileri
 - 7.4 eylem/olay ilişkileri
 - 7.5 karşıtlık ilişkileri
 - 7.6 iyelik ilişkileri
 - 7.7 mantık ilişkileri
- 8 gösterim

Yukarıdaki ulamlar altında aşağıdaki kavramlar listelendi:

1 *VaroluŐçu*

- 1.1 Varolan/ varolmayan
- 1.2 Varlık/ yokluk
- 1.3 Uygunluk/ uygun olmama
- 1.4 Olası olma/olası olmama

- 1.5 Meydana gelme(oluş)/meydana gelmeme
- 1.6 Gösterme

- 2 *Uzamsal*
 - 2.1 yer
 - 2.2 görece konum
 - 2.3 uzaklık
 - 2.4 devinim, hareket
 - 2.5 yön
 - 2.6 kaynak,asıl
 - 2.7 düzenleme
 - 2.8 ölçütler
 - 2.8.1 boyut
 - 2.8.2 uzunluk
 - 2.8.3 basınç, baskı
 - 2.8.4 ağırlık
 - 2.8.5 hacim
 - 2.8.6 alan, uzay
 - 2.8.7 ısı, sıcaklık

- 3 *Zamana ait*
 - 3.1 zamana ait bir nokta/ dönem
 - 3.2 öncelikli, öncel
 - 3.3 sonradan olan
 - 3.4 ardıllık
 - 3.5 eş zamanlılık
 - 3.6 gelecek ilgisi
 - 3.7 günümüz ilgisi
 - 3.8 geçmiş ilgisi
 - 3.9 zaman-odaklanması olmadan ilgilendirme
 - 3.10 erteleme
 - 3.11 erken olma
 - 3.12 geç kalma
 - 3.13 zaman uzunluğu (sürerlilik)
 - 3.14 hız
 - 3.15 sıklık
 - 3.16 devamlılık
 - 3.17 aralıklarla meydana gelme
 - 3.18 süreklilik
 - 3.19 geçicilik
 - 3.20 tekrarlılık
 - 3.21 eşsizlik
 - 3.22 başlangıç
 - 3.23 durma, kesilme
 - 3.24 istikrar
 - 3.25 geçiş, intikal

- 4 *Nicel*
 - 4.1 sayı
 - 4.2 miktar

4.3 derece

5 *Nitel*

- 5.1 fiziksel
 - 5.1.1 şekil
 - 5.1.2 boyut
 - 5.1.3 nem, rutubet
 - 5.1.4 görünebilirlik/ görüş
 - 5.1.5 donukluk, kesiflik
 - 5.1.6 duyulabilirlik/ duyma
 - 5.1.7 tat (alma)
 - 5.1.8 koku (alma)
 - 5.1.9 dokum
 - 5.1.10 renk
 - 5.1.11 yaş
 - 5.1.12 fiziksel durum
 - 5.1.13 erişilebilirlik
 - 5.1.14 temizlik
 - 5.1.15 materyal
 - 5.1.16 gerçeklik (sahte olmayan)
 - 5.1.17 tamlık, bütünlük
- 5.2 değer biçilebilirlik
 - 5.2.1 değer, fiyat
 - 5.2.2 nitelik, keyfiyet
 - 5.2.3 doğruluk/yanlışlık
 - 5.2.4 kabul edilebilirlik/ kabul edilemezlik
 - 5.2.5 yeterlilik/ yetersizlik
 - 5.2.6 istek duyulabilir/ istek duyulmayan
 - 5.2.7 uygun/ uygunsuz
 - 5.2.8 başarılı/ başarısızlık
 - 5.2.9 kullanılabilirlik/ kullanılamazlık
 - 5.2.10 kapasite/ kapasitesizlik
 - 5.2.11 önem/ önemsizlik
 - 5.2.12 normallik/ anormallik
 - 5.2.13 kolaylık/ zorluk

6 *Zihinsel*

- 6.1 yansıtma
- 6.2 ifade

7 *İlişkisel*

- 7.1 uzamsal/uzaysal bağıntılar
- 7.2 geçici bağıntılar
- 7.3 eylem/ durum bağıntıları
 - 7.3.1 kılıcı
 - 7.3.2 nesnel/ belirleyici tümleç olan eylemi gösteren
 - 7.3.3 datif (-e halinde olan)

- 7.3.4 yardımcı, aracı olan (enstrümental)
- 7.3.5 yardımcı
- 7.3.6 sebep olan (ettirgen)
- 7.3.7 yer, mekan
- 7.3.8 zaman
- 7.3.9 hal, tavır/ vasıta, araç
- 7.4 Karşıtlık bağıntıları

7.4.1 eşitlik/ eşitsizlik

7.4.2 uygunluk/zıtlık

7.5 aitlik bağıntıları

7.5.1 iyelik

7.6 Mantıksal bağıntılar

7.6.1 Birleşme (bağlaç)

7.6.2 Ayrılma, ayrı, bölen (bağlaç)

7.6.3 Dahil etme/ çıkarma

7.6.4 Neden

7.6.5 Sonuç

7.6.6 Sebep

7.6.7 Maksat

7.6.8 Şart (durum)

7.6.9 Odaklama

8 Gösterim

4. İngilizce için örneklerle İçerik-belirlemeleri

Takip eden listeler dil-işlevlerinin, genel kavramların ve belirli kavramların tam belirlemelerini içermekte, her bölüm için var olan her amaç için İngilizce örnekler seçildi.

Her liste **kalın** normal yazı tipinden oluşmakta. Kalın yazılı metinler işlevleri, kavramların kendisini ve dile bağlı olmayan kavramları verir. Normal yazı tipindeki metin İngilizce örnekleri ve bazı yerlerde de *sağa yatık* yazı tipiyle örnekleri verir. ~ işaretinin kullanılması önden gelen örneği + ile önden gelen herhangi bir ögeyi saymadan yerini değiştirir.

Örnekler **P** ya da **R** olarak işaretlenmiş bir durumda. Eğer **P** şeklinde işaretlenmişse onlar üretken ve algısaldır. Eğer **R** olarak işaretlenmişse yalnızca algısal kullanım içindir.

Hem verilen bilgilerde hem de İngilizce örneklerde belirli konular **O** şeklinde işaretlenmiştir. Bu, o maddelerin seçmeli olduğunu gösterir, hedef-kümenin gereksinimleri ya da ilgi alanları doğrultusunda değiştirilebilir, kaldırılabilir ya da eklenebilirler.

Bölüm 5'te bu çalışmaya daha kolaylıkla çalışabilmek için üç kısım daha eklenmiştir. İlk kısımda İngilizce örneklerde kullanılan bütün sözcüklerin alfabetik listesi 3 ayrımla bulunmakta. Birincisi var olan hedef için tam sözlük, ikincisi Bay L.G. Alexander tarafından verilen örneklerden oluşturulan yapısal bir bölüm; üçüncüsü kısa dilbilgisi özeti.

İngilizce örneklerde geçen (dilbilgisel olarak adlandırılan) sözcükleri de

içererek) farklı sözcüklerin sayısı üretken ve algısal kullanım için 1100 ve fazlası, sadece algısal kullanım için kullanılan sözcük sayısı da 480. I ve II. Ayırimda **P** ile işaretlenmiş 545'i 'ortak noktaya'; **R** ile işaretlenmiş 151 tanesi de yine ortak noktaya aittir.

Üretken ve algısal kullanım için kullanılan kırk beş sözcük seçmeli ögeler arasındadır; bunlardan 6 tanesi ortak noktaya aittir. Sadece algısal kullanım için olan sözcükler için benzer figürler 94 ve algısal olanlar 7.

İlerideki listelerde dilbilgisel ulamlara göndermeler bulunmakta, geniş kullanım alanı olan en azından geniş bir anlama yelpazesi olan terimler kullanılmaya çalışıldı. Bazı genel kısaltmaların kullanılması uygun bulundu:

NP	Noun- phrase, (ad tümleci Ç.N) örneğin cümlede ad görevi görür
VP	Verb-phrase (eylem tümleci Ç.N) eylem ya da nesneli eylem grubu.
N	Noun (ad)
Vinf	Infinitive (Mastar durumundaki sözcük)
Vto	Infinitive <i>to</i> kullanılarak
Ving	Eylemin <i>-ing</i> takısı almış durumu
Ved	Eylemin geçmiş zamanda çekimlenmiş durumu

4.1. Dil işlevleri

1. Gerçeklerle ilgili bilgi verme ve alma

1.1 Tanıtma: demonstrative pronouns(işaret adıları): this, that, these, those(bu, o, bunlar, onlar)+BE+NP (P); demonstrative adjectives (işaret önadları):): this, that,

these, those(bu, o, bunlar, onlar)+N+BE+NP(P); kişi adıları (özne durumunda)+BE+NP(P); declarative sentences (çekimli tümceler) (P); kısa yanıtlar: *Yes, he is* (Evet, öyle)gibi (P).

1.2 Başkalarına söz iletme: (to say) saying (söyleyerek), thinking (düşünerek) vb. eylemleri içeren declarative sentences (çekimli tümceler) (P)+ compliment clause (tümleyen tümcecik(tümleç)) (indirect speech ‘dolaylı anlatım)

1.3 Düzeltme: yukarıdaki örneklerin aynısı; ek olarak: yok (adverb ‘zarf’) (P); not (olumsuzluk eki Ç.N) içeren olumsuz tümceler (P); never ‘asla’, no (adjective) ‘hiç, yok, “sıfat”’, nobody ‘hiçkimse’, nothing ‘hiçbir şey’, negation-words (olumsuzluk kelimeleri) içeren cümleler (P)

1.4 Sorma: interrogative sentences ‘soru cümleleri’, yes, no questions (evet, hayır ile başlayan kısa yanıtlı sorular Ç.N.) (P); declarative sentences (çekimli tümceler)+ soru tonlaması (R); when (ne zaman), where (nere, neresi, nerede), why (niçin, neden), what(pronoun ‘zamir’) (ne), which(pronoun ‘zamir’) (hangisi), who (kim), what (adjective ‘sıfat’), which (adjective ‘önad’), how much ‘ne kadar’, how far ‘ne kadar uzaklıkta’, how long ‘ne kadar süre’ vb soru sözcüklerini içeren tümceler(P); whose ‘kimin’, pronoun ‘adıl’ ve adjective ‘önad’ (R); tag-questions ‘onay soruları’ tipi: *You aren’t afraid, are you?* ‘Korkmuyorsun öyle değil mi?’ (R); tell me ‘söyle bana’ sub-clause ‘alt-tümleci, tümceciği’ (P); about ‘hakkında’+NP (P)

2. Ussal tavırları söyleme ve öğrenme

2.1 Onaylama ve onaylamamayı söyleme:

onaylama: I agree ‘aynı fikirdeyim, onaylıyorum’(P); that’s right ‘bu doğru’ (P); all right ‘pekala, doğru’ (P); of course ‘elbette’ (not ‘değil’)(P); yes ‘evet’ (P); (yes+) affirmative short answers ‘olumlu kısa yanıtlar’: it is ‘öyle’, I am ‘öyleyim’, I can ‘yapabilirim’, he may ‘yapabilir’ vb. (P); certainly ‘kesinlikle’(R)

onaylamama: I don’t agree ‘katılmıyorum’ (P); I don’t think so ‘öyle düşünmüyorum’(P); no ‘hayır’ (P); (no+) negative short answers (olumsuz kısa yanıtlar) (P); that’s incorrect ‘bu doğru değil’ (R).

2.2 Onaylama ve onaylamama hakkında bilgi edinme:

do(n’t) you agree? ‘katılıyor musun?, katılmıyor musun’ (P); do you think so, too? ‘sen de böyle mi düşünüyorsun?’(P); don’t you think so? ‘böyle düşünmüyor musun?’ (P); kısa sorular (P)

2.3 Bir şeyi yadsıma: no ‘hayır’ (adverb ‘zarf’) (P); not içeren olumsuz tümceler (P);

never ‘asla’, no (adjective ‘önad’), nobody ‘hiç kimse’, nothing ‘hiçbir şey’ negation-words ‘olumsuz sözcükler’ içeren tümceler (P); (no+) olumsuz kısa yanıtlar

2.4 Bir öneri ya da çağırışı kabul etme: thank you ‘teşekkür ederim’ (P); yes, please ‘evet, lütfen’ (P); I shall be very glad ‘çok memnun olurum’+ Vto... (P); that will be very nice ‘bu çok hoş olur’ (P); all right ‘pekala’ (P); with pleasure! ‘zevkle!’ (R).

2.5 Bir öneriyi ya da çağırışı incelikle geri çevirme: no, thank you ‘hayır, teşekkür ederim’ (P); I’m afraid I cannot... ‘korkarım, yapamam, olmaz...’ (P); unfortunately I cannot..... ‘ne yazık ki yapamam, olmaz...’ (R).

2.6 Bir öneri ya da çağırışın kabul edilip edilmediğini sorma: will you ‘-ecek, -acak mısın?’+ VP (*do it* ‘yapacak mısın’, *come* ‘gelecek misin’ vb) (P)

2.7 Bir şey yapmayı önerme: can I ‘yapabilir miyim?’+ VP (P); shall I ‘yapabilir miyim?’+ VP (P).

2.8 Birinin bir şeyi bilip bilmediğini ya da birini tanıyıp tanımadığını söyleme: I (don’t) know ‘Ç.N. ingilicede know kelimesi hem tanımak hem de bilmek anlamında kullanılır biliyorum, tanıyorum; bilmiyorum, tanımıyorum’ (P); ~+noun ‘ad’ (- group ‘grup’) ya da pronoun ‘adıl’ (P).

2.9 Birinin bir şeyi bilip bilmediğini ya da birilerini tanıyıp tanımadığını sorma: do(n’t) you know ‘biliyor musun, tanıyor musun?; bilmiyor musun, tanımıyor musun?’ (P); ~ + noun ‘ad’ (- group ‘grup’) ya da pronoun ‘adıl’ (P).

2.10 Birinin bir şeyi ya da birilerini hatırlayıp hatırlamadığını ya da unutup unutmadığını söyleme: I (don’t) remember ‘hatırlıyorum, hatırlamıyorum’ + noun ‘ad’ (- group ‘grup’) ya da pronoun ‘adıl’ (P); ~ + gerund ‘Ç.N eylemlerin –ing takısı kullanılarak adlaştırılmış biçimi’(P) ~ + that-clause ‘Ç.N that sözcüğü bir bağlaçtır – ki, -diye vb anlamlarda kullanılır, that clause that içeren tümce anlamında kullanılmış’ (P); I have forgotten to (*bring my glasses. Vb*) ‘gözlüklerimi getirmeyi unuttum’(P)

2.11 Birinin bir şeyi ya da birilerini hatırlayıp hatırlamadığını ya da unutup

unutmadığını sorma: do (n't) you remember 'hatırlıyor musun, hatırlamıyor musun'+ noun 'ad' (- group 'grup') ya da pronoun 'adıl' (P); ~ + gerund(P) ~ + that-clause (P); have you forgotten to (*bring your glasses*) 'gözlüğünü getirmeyi unuttun mu' (P); I have forgotten (*my passport*) 'pasaportumu unuttum' (P).

2.12 Bir şeyin olası olup olmadığını söyleme:

possibility 'olası olma': it is possible 'bu mümkün'~ + that-clause (P); NP+can 'abilmek'+VP (P).

impossibility: it is impossible 'bu imkansız, olanaksız' (P); it is not possible 'bu mümkün değil' + that-clause (P); NP+cannot 'yapabilmenin olumsuzu'+VP (P).

2.13 Bir şeyin olası olup olmadığını sorma: is it possible? 'bu mümkün mü' (P); ~ + that-clause (P); can+ NP+VP (P).

2.14 Yetenekliliği ya da yeteneksizliği söyleme: NP+can(not)+VP (P); NP+BE 'be İngilizce'deki yardımcı eylemlerden birinin kullanılacağı anlamına gelir' (not) able to 'able to bir şeyi yapabilme kabiliyetine sahip olunması anlamındadır, -e bilmek olarak da çevrilebilir'+ VP (P); NP+BE unable to 'yapabilmenin olumsuz şekli'+VP (R)

2.15 Yetenekliliği ya da yeteneksizliği sorma: can (not)+ NP+VP (P); BE (not)+NP+ able to+VP (P); BE+NP+unable to+VP (R).

2.16 Bir şeyin tutarlı bir sonuç mu yoksa tutarsız bir sonuç mu olduğunu söyleme (çıkarım): so'dolayısıyla+declarative sentence(çekimli tümce) (P); therefore 'dolayısıyla'+declarative sentence (R); NP+must '-meli, -malı zorunluluk bildirir'+VP (P); necessarily 'zorunlu olarak' (çekimli tümcede) (R); NP+cannot+VP (P).

2.17 Bir şeyin tutarlı bir sonuç mu yoksa tutarsız bir sonuç mu olduğunu sorma (çıkarım): necessarily, (in interrogative sentence) 'soru tümcesinde' (R).

2.18 Birinin bir şeyden ne ölçüde emin ya da kuşkulu olduğunu söyleme: I am sure 'eminim' (P); ~ + that-clause (P); I am certain 'eminim' (R); ~ + that-clause (R);

no doubt ‘şüphesiz’+ çekimli tümce (R); I certainly think, beleive ‘ ben kesinlikle şöyle düşünüyorum, inanıyorum ki’ +that clause (R)

olumlu: çekimli tümce (P); I know’biliyorum ki’+that-clause (P)

ortalama: I think ‘bence’ +so (P); ~ + that-clause (P); I suppose so ‘öyle tahmin ediyorum ki’ (R); ~ + that-clause (R); I beleive ‘öyle inanıyorum ki’+ that-clause (R).

zayıf: NP+may ‘olabilir, düşük ihtimallerde’+VP (P); perhaps.... ‘belki de...’(P); I am not sure ‘emin değilim’ (P); ~ + that-clause (P); I wonder ‘merak ediyorum’ (R); ~ +if-clause (if eğer anlamın agelmektedir, olasılıkları içeren ve eğer diye başlayan tümcelerde kullanılır Ç.N) (R)

olumsuz: NP+cannot+VP (P); I don’t think+so ‘öyle düşünmüyorum’(P); ~ + that-clause (P); I don’t beleive ‘inanmıyorum’+isim(grup) ya da zamir (R); ~ + that-clause (R)

2.19 Diğerlerinin bir şeyden ne ölçüde emin ya da kuşkulu olduğunu sorma: are you (quite ‘kesinlikle’) sure? ‘emin misin’ (P); ~ + that-clause (P); do you think+so ‘öyle mi düşünüyorsun’(P); ~ + that-clause (P); do you beleive/suppose ‘inanıyor musun, öyle mi farz ediyorsun’+ that clause (R)

2.20 Birinin bir şeyi yapmak zorunda olup olmadığını söyleme: I/we (don’t) have to ‘benyapmak zorunda değilim, biz yapmak orunda değiliz’ +VP (P); I/we must ‘Ben ... yapmalıyım, biz..... yapmalıyız’+ VP (R)

2.21 Birinin bir şeyi yapmak zorunda olup olmadığını sorma: do I/we have to ‘.... –mak zorunda mıyım?, zorunda mıyız?’+VP(P); must I/we ‘.....malı mıyım, malı mıyız?’ +VP (R)

2.22 Başkalarının bir şeyi yapmak zorunda olup olmadığını söyleme: NP+(don’t/doesn’t ‘geniş zaman olumsuzluk ekleri’) have to+VP (P); you must ‘-malısın’VP (P); NP+must+VP (other persons ‘diğer kişiler’) (R); you need not ‘..yapmasan da olurdu’+VP (R); it is (not) necessary ‘bu çok zorunlu (değil)’(P)

2.23 Diğerlerinin bir şeyi yapmak zorunda olup olmadığını sorma: do/does ‘geniş

zaman soru için kullanılan yard. eylemler’+NP+have to+VP (P)

2.24 Bir şeyi yapmak için izin verme ve izin alma: you may ‘...yapabilirsin’+VP

(P); you can ‘...yapabilirsin’+VP (R); bir ricayı yanıtlama: of course ‘elbette’ (P);

~you may (R); (that’s ‘o,bu’) all right ‘tamam’ (P)

izin isteme: may I ‘-abilir miyim?’+VP (P); can I ‘-abilir miyim?’+VP (R); do you

mind ‘bir sakıncası yoksa’+ if clause (R).

2.25 Başkalarının da bir şeyi yapmak için izni olup olmadığını sorma: are you

allowed to ‘..... iznin var mı?’ +VP (P); are you supposed to ‘..... yapman bekleniyor

muydu?’+VP (R).

2.26 İzin verilmediğini söyleme: NP+BE not allowed to ‘izin verilmemesi’+VP (P);

don’t ‘olumsuzluk eki’+ VP(P); NP+BE not supposed to ‘yapılması beklenmeyen’

+VP (R); NP+must not ‘-mamalı’+VP (R); forbid ‘yasaklama’ (R).

3. Duygusal tavırları söyleme ve öğrenme

3.1 Memnuniyet ve hoşlanmayı söyleme: this is very nice/pleasant ‘bu çok

hoş/memnuniyet verici’ (P); I like ‘... hoşlanıyorum’+noun ‘ad’(-grup) ve ya Pronoun

‘adıl’ (very much ‘çok’) (P); ~+Ving..... (very much) (P); I enjoy ‘...hoşuma

gider’+noun (-grup) ya da pronoun (R); ~+Ving..... (R); I love ‘severim’ +noun(-

grup) ya da pronoun (P); it’s very good ‘bu, o çok iyi’ +noun (P).

3.2 Memnuniyetsizlik ve hoşnutsuzluğu söyleme: this is not very nice/pleasant ‘bu

pek hoş/iyi değil’ (P); I don’t like ‘..... hoşlanmam’ +noun (-grup) ya da pronoun

(very much) (P); ~+Ving..... (very much ‘çok’/ at all ‘pek’) (P); I don’t enjoy ‘pek

hoşuma gitmez’ +noun (-grup) ya da pronoun (R); ~+Ving..... (R); I hate ‘nefret

ederim’ +noun(-grup) ya da pronoun (R); ~+Ving..... (R); ~+Vto..... (R)

3.3 Memnuniyet, hoşlanma, memnuniyetsizlik ve hoşnutsuzluk hakkında soru

sorma: do(n't) you like 'hoşlanır mısın, hoşlanmaz mısın' + noun (-grup) ya da pronoun (P); ~+Ving..... (P); ~+Vto..... (R); would you like '...mek, -mak ister misin' + noun (-grup) ya da pronoun (P); ~+Vto..... (P); do(n't) you enjoy 'hoşuna gidiyor mu, gitmiyor mu' +noun (-grup) ya da pronoun (R); ~ +Ving..... (R)

3.4 İlgi ya da ilgisizlik söyleme: that's (very) interesting , 'bu, (çok) enteresan' (P); I am (not) interested '..... ilgileniyorum, ilgilenmiyorum' (P); ~+in '....ile interested in bileşik kullanılan bir sözcüktür her hangi bir şey ile ilgilenildiğini gösterir'+noun(-grup) ya da pronoun (P).

3.5 İlgi ya da ilgisizlik sorma: are (n't) you interested '... ile ilgileniyor musun, ilgilenmiyor musun'(P); ~+in+noun(-grup) ya da pronoun (P).

3.6 Şaşkınlık söyleme: this is a surprise! 'bu bir sürpriz'(P); what a surprise! 'bu ne büyük bir sürpriz' (R); I'm surprised 'şaşırdım'(R); ~+ that-clause (R); how nice 'ne kadar güzel' + Vto.....! (P); fancy 'hayal be'+ Ving.....! (R).

3.7 Umudu bildirme: I hope 'umarım'+so 'öyle olur', öyledir (P); ~ + that-clause (P); I do hope 'ümid ediyorum ki'+ that-clause (P)

3.8 Doyum bildirme: this is very good/nice 'bu çok iyi/hoş' (P); it's quite all right now 'şu an tamamiyle iyi' (P); this is just what I want(ed)' bu tam istediğim' /need 'ihtiyaç duyduğum' /meant 'kastettiğim' (P)/had in mind 'kafamdaki'(R).

3.9 Doyumsuzluğu bildirme: I don't like this 'bundan hoşlanmadım' (P); I don't like it like this 'bundan bu şekilde hoşlanmadım'(R); this is not very right yet 'bu henüz pek doğru değil' (P); this is not what I want(ed)' bu benim istediğim' /need 'ihtiyaç duyduğum' /meant 'kastettiğim' (P)/had in mind 'kafamdaki' değildi (R)

3.10 Doyum ve doyumusuzluk hakkında sorma: do you like this? 'bundan hoşlandın mı?' (P); do you like it like this? 'bundan bu şekilde hoşlandın mı?' (R); is it allright now? 'şimdi tamam mı?' (P); is this what you want(ed) 'bu istediğin' /need 'ihtiyaç

duyduğun' /meant 'kastettiğin' (P)/had in mind 'kafandaki miydi'? (R).

3.11 Düş kırıklığını bildirme: that's a (great) pity 'bu (çok) üzücü(P); I'm very sorry 'çok üzgünüm, özür dilerim'+Vto..... (P).

3.12 Korku ve endişe bildirme: I'm afraid (korkarım ki)(P); I'm worried 'endişeliyim' (P); ~+about 'hakkında' NP (P).

3.13 Korku ve endişeyle ilgili soru sorma: you aren't afraid are you? 'korkmuyorsun değil mi? (P); are you afraid? 'korkuyor musun?' (P); are you worried? 'endişeleniyor musun?' (P).

3.14 Seçim bildirme: I prefer '.. tercih ederim'+noun (-grup) ya da pronoun (P); ~+Ving.....(R); I'd rather '.. tercih ederim'+V inf..... (than.... '-e göre') (P); I'd rather not 'tercih etmem'(P); ~+ Vinf (P).

3.15 Seçimlerle ilgili soru sorma: which do you prefer? 'hangisini tercih edersin' (P); would you prefer 'tercih eder miydiniz' ~+Ving.....? (R); would you rather '...-den se ... tercih eder misin?' +V inf..... (than.... '-e göre')? (P).

3.16 Şükran bildirme: thank you 'teşekkür ederim' (P); ~+very much 'çok'(indeed 'hakikaten') (P); it is/was (very) nice of you 'bu çok hoş (tu)' (P); ~+Vto..... (P); is/was (very) kind of you 'çok nazıksın(din)'(P); ~ +Vto..... (P); I am very grateful to you 'sana çok minnettarım'(R).

3.17 Duygu paylaşma: I am (so) sorry '(çok) üzgünüm' (+Vto.....)(P); I am very glad 'çok memnunum'+Vto..... (P); I am delighted '...-tan çok hoşlanırım' +Vto..... (R)

3.18 Niyeti bildirme: I'm going to '-ecek,-acağım... kesinlik ifadesidir' +Vto..... (P); I'll '-ecek, -acağım daha az kesinlik bildirir' +V inf..... (P); I intend '... yapmaya vb. niyetim var' +Vto..... (P); I'm thinking of '.... yapmayı vs. düşünüyorum.' +Ving.....(R).

3.19 Niyet sorma: are you going to '.....-ecek, -acak mısınız?' +Vto..... ?(P); Will you '.....-ecek, -acak mısınız?' +Vto..... (P); do you intend to '.... ya niyetin var mı?'

+Vto..... ?(P); are you thinking of ‘..... yı düşünüyor musun?’ +Ving.....?(R).

3.20 İstek ve arzuyu açıklama: I’d like ‘.....alabilirim’ +noun(-grup) ya da pronoun (P); ~+Vto..... (P); I want ‘.....isterim’+noun(-grup) ya da pronoun (P); ~+Vto..... (P); may I have ‘..... alabilir miyim’ +noun(-grup) ya da pronoun (please ‘lütfen’) (P);

3.21 İstek ve arzu sorma: would you like ‘.....ister miydiniz?’ +noun(-grup) ya da pronoun (P); ~+Vto..... (P); do you want ‘.....ister misin’+noun(-grup) ya da pronoun (P); ~+Vto..... (P).

4. Ahlakla ilgili tavırları açıklama ve öğrenme

4.1Özür dileme: I am very sorry ‘çok özür dilerim’(P); sorry ‘afedersiniz!’ (P); please forgive me ‘lütfen beni affet’(R); I do apologize ‘özür diliyorum’ (O,R); excuse me, please ‘beni affet, lütfen’(P).

4.2 Affetme: that’s all right ‘tamam, pekala’(P); it’s allright now ‘tamam şimdi sorun yok’(P); it doesn’t matter (at all) ‘(çok fazla) sorun değil (P).

4.3 Onaylama bildirme: good! ‘iyi’(P); that’s fine! ‘bu güzel’ (P); excellent! ‘harika’(R)

4.4 Onaylamama bildirme: you shouldn’t+V inf..... (P) ‘..... yapmamalıydın’(P) ; ~+have+Ved....(P); it’s not very nice ‘bu pek hoş değil’(P).

4.5 Onaylama ve onaylamama sorma: is this all right? ‘bu tamam mı’ (P); do you think this is all right? ‘bunun tamam olduğunu düşünüyor musun?’(P).

4.6 Takdir bildirme: (it’s) very good/nice ‘(bu) çok iyi/hoş(P).

4.7 Pişmanlığı bildirme: I am so/very sorry ‘çok üzgünüm’+that-clause (P); ~+ if clause ‘eğer soru tümcesi’ (P); that’s (great) pity ‘bu (çok) üzücü(P).

4.8 Kayıtsızlığı bildirme: it doesn’t matter ‘fark etmez’(P); I don’t mind ‘önemsemem’(R); ~+ if clause (R); I don’t care ‘umursamam’(R).

5. Bir şeyleri (iyilikle) yaptırma

5.1 (konuşmacıyı da kapsayan) bir eylem yolu önerme: let's 'hadi....' +VP (P); shall we '.... yapalım mı vb.'+VP (P); we could '.... yapabiliriz vs.'+VP (P); what about '..... -ya ne dersinizvs.' + V ing..... (P); we might '.... yapabiliriz vs'+VP (R).

5.2 Diğerlerinden bir şey yapmalarını isteme: please 'lütfen'+ VP (P);would/ could you (please) + VP (P); would you be+so kind as to..... (R); ~+kind enough to.... (R); would you mind+ V ing..... (R); can I have+NP+Ved (please)? (P). (Ç.N buradaki tüm kalıplar çok nazık bir şekilde bir şeylerin ricası için kullanılmaktadır. Örn. yapabilir miydiniz acaba(lütfen)vb.)

5.3 Diğerlerini bir şey yapmaya çağırma: would you like '... yapmakister misiniz'+ V to..... (P); what about '.....-ya ne dersiniz'+ V ing..... (P); ~+a *drink, a nice walk, 'bir içki ya da bir yürüyüş'*vb.(P); how about '.....-ya ne dersiniz,-mak nasıl olur'+ V ing..... (R); ~+a *drink, a nice walk, vb.*(R).

5.4 Diğerlerine bir şey yapmalarını önerme: you should+VP (P); you ought to '..... -malısın'+VP (R); why don't you 'neden şu şekilde yapmıyorsun'+VP (P); I can recommend..... 'şunu tavsiye ederim' (O;R).

5.5 Diğerlerini bir şeyi yaparken dikkatli olmaları ya da bir şeyden sakınmaları için uyarma: be careful! 'dikkatli ol'(P); look out! 'bak'(P); don't 'ona bakma'+VP (P); mind+NP! (*mind your head' kafana dikkat et'*) (R).

5.6 Diğerlerini bir şey yaparken yönlendirme ya da bilgilendirme: içinde 'you' sen özne olan belirtili tümceler (P); emir tümceleri.

5.7 Yardımcı olmayı önerme: Can I help you? 'yardım edebilir miyim' (P).

5.8Yardımcı olunmasını isteme: can you help me, please? 'lütfen bana yardım eder misiniz?' (P).

6. İlişki kurma

6.1 İnsanlarla selamlaşma: hallo ‘selam’(P); good ‘iyi’ morning ‘günler’/ afternoon ‘tünaydın’/ evening ‘akşamlar’ (P).

6.2 İnsanlarla tanışma: hallo(P); how are you? ‘nasılsın(nız)’ (P); (I’m fine thank you ‘iyiyim teşekkürler’)how are you? (P); I’m very well thank you ‘ben çok iyiyim teşekkürler’, how are you;? (R)

6.3 İnsanları ya da kendini tanıtmak: this is..... ‘bu.....’ (P); I’d like you to meet.... ‘seni..... –le tanıştırmak istiyorum’ (R); may I introduce you to.... ‘seni.....-a tanıtabilir miyim’(R); response ‘tepki’; how do you do ‘memnun oldum’(P); hallo ‘merhaba’ (P).

6.4 Ayrılma: good-bye ‘hoşça kal’ (P); good night ‘iyi akşamlar’ (P); I’ll see you *tomorrow* ‘yarın’ /*next week* ‘haftaya’/ vb ‘görüştürüz’(P); bye-bye (R); cheerio ‘hoşça kal’(R).

6.5 İlgı çekme: excuse me..... ‘afedersiniz’ (P); I say..... ‘... söylüyorum’ (R).

6.6 Saygıyla eğilme(O): here’s to..... ‘bir kişi ya da olayın şerefine demek için kullanılır’ (P); cheers ‘şerefe’(P).

6.7 Tebrik etme: congragulations ‘tebrikler!’ (P).

6.8 Yemeğe başlama: örnek yok

Kaynakça / Göndermeler

- AKSAN, Doğan (1982) (Haz.), DİLBİLİM SEÇKİSİ (Günümüz Dilbilimiyle İlgili Yazılardan Çeviriler), TDK.
- (1993), TÜRKÇENİN GÜCÜ, Bilgi Yayınevi.
- AKTAR, Mehmet (2003), ATASÖZLERİ VE DEYİMLER SÖZLÜĞÜ, Güven, İstanbul.
- AKTAŞ, Tahsin (2006), “Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti”,
http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler%5CTahsin%20AKTA%C5%9E%5C45-57+.pdf (17/05/2006) içerisinde
- DEMİRCAN, Ömer (1990), YABANCI DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ, İstanbul.
- DİLMER Alıştırma kitapları (2001), Dilmer Yayınları, İstanbul.
- GÜR, Hakan (1995a), "Dil öğretim yöntemleri (5): Doğal Yaklaşım." DİL DERGİSİ, Sayı 38, Sayfa 24-35 Approaches and Methods in Language Teaching kitabından çeviri.
www.odevlerim.com/tezler/oseller/ingilizce%20yöntem%20ve%20yaklaşım%20ta rtışması.doc (09/10/2005)
- (1995b), "Dil öğretim yöntemleri: Dilbilgisi Tercüme Yöntemi, Doğal Yöntem, Doğrudan Yöntem." DİL DERGİSİ, Sayı 32, Sayfa 28-34 Approaches and Methods in Language Teaching başlıklı kitaptan çeviri.
www.odevlerim.com/tezler/oseller/ingilizce%20yöntem%20ve%20yaklaşım%20ta rtışması.doc (09/10/2005)
- (1995c), "Dil öğretim yöntemleri: İletişimsel Dil Öğretimi." DİL DERGİSİ, Sayı 36. Sayfa 18-34 Approaches and Methods in Language Teaching başlıklı kitaptan çeviri.
www.odevlerim.com/tezler/oseller/ingilizce%20yöntem%20ve%20yaklaşım%20ta rtışması.doc (09/10/2005)
- HEPÇİLİNGİRLER, Feyza (2004), TÜRKÇE DİLBİLGİSİ, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- KOCAMAN, Ahmet—Necdet Osam (2000), UYGULAMALI DİLBİLİM-YABANCI DİL ÖĞRETİMİ TERİMLER SÖZLÜĞÜ, Hitit Basım Yayın, Ankara.
- KOÇ, Nurettin (1994), YABANCILAR İÇİN DİLBİLGİSİ, İnkılâp, İstanbul.
- SEARLE, J.R. (1982) “Söz Eylem Nedir?”, AKSAN doğan(1982) (Haz.) içinde s.187-204, Çev: Oya GÖDEKLİ
- TEMİR, Ahmet (2006), “Ural-Altay Dilleri”,
<http://turkoloji.cu.edu.tr/CAGDAS%20TURK%20LEHCELERI/temir.pdf> (30/04/2006)
- TÖMER Alıştırma kitapları (2000), Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

VAN EK, Dr. J. A. (1979), THE THRESHOLD LEVEL FOR M ODERN
LANGUAGE LEARNING IN SCHOOLS, Longman, Londra.

VARDAR, Berke (1982), DİLBİLİMİN TEMEL KAVRAM VE İLKELERİ, TDK.

YELTEN, Prof.Dr. Muhammet—Prof.Dr. Mustafa Özkan (2002), TÜRKÇENİN
SÖZLÜĞÜ, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul.

Genel Ağ Kaynakları

<http://www.tdk.gov.tr/TDKSOZLUK/SOZBUL.ASP?kelime=&submit1=Ara>

<http://www.yde.yildiz.edu.tr/tts/index.htm>